

446

Wing G839

coll. [illegible]

lacks the [illegible] A1, A2 & K3

title [illegible]

£15

390

TRACTATUS DE *Legibus & Consuetudinibus* Regni ANGLIÆ,

Tempore Regis *Henrici secundi* Compositus,

Justiciæ gubernacula tenente illustri viro *RANULPHO* de *GLANVILLA*, Juris Regni & antiquarum consuetudinum eo tempore peritissimo.

Et illas solum Leges continet & consuetudines secundum quas placitatur in Curia Regis ad Scaccarium & coram Justiciariis ubicunque fuerint.

Cum diversis Manuscriptis nuper examinatis;

Et duplici Indice; uno Alphabetico in principio Libri; Altero Capitulorum in fine.

LONDON, Printed by *J. Streater*, *H. Twyford*, and *E. Flesher*, the Assigns of *R. Atkins* and *E. Atkins* Esquires.
And are to be Sold by *G. Sawbridge*, *J. Place*, *J. Bellinger*, *W. Place*, *T. Basset*, *R. Pawlet*, *C. Wilkinson*, *T. Dring*, *W. Jacob*, *C. Harper*, *J. Aymery*, *J. Pool*, *J. Leigh*. An. Dom. M. DC. LXXIII.

SOLVS MIHI
INVIDVS OBSTAT
MEMORIÆ ET GLORIÆ
Fettiplace Nott of the Inner
Temple London Esqr. 1694

To the Reader.

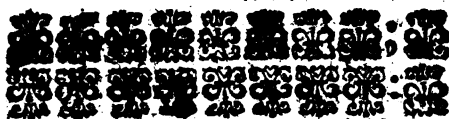
THis Book heretofore Printed, and now Reprinted by his Majesties Printers for the Law, is offered to the Publick, whereto it may be very Serviceable; It hath been of great Use to the Students of the Law and still keeps it's Reputation, being well accepted, whenever Quoted in any of the Kings Majesties Courts of Record at Westminster. Concerning which that Famous Oracle of the Law, the Lord Coke in his Preface, to the Tenth Part of his Reports, Gives us this Testimony: Concerning Glanvill.

 He

He Wrote in the Reign of *Henry* the *Second* : And what he was, it appeareth (*continues he*) in my *Preface* to my 8*th.* Book, a History in my Opinion worthy the Reading : *Thus He ; and We, refer you to the same, as being ascertained, you will not but believe him. It is not for us to pretend to add to its Reputation ; further than by well Printing, which we Hope we have Performed to Satisfaction, and in such manner as shall deserve thanks from the Buyers.*

Farewel.

Secunda

Secunda Tabula.

Asop-

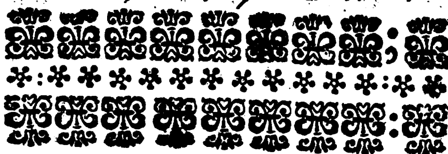
Ecle-

Pleuge

A Tenant

Finis Tabulæ.

N. B. Fleta has almost copied this Preface.—Tho' he has made it enlarged & in ...
Bracton is much the same in Effect.

PROLOGUS.

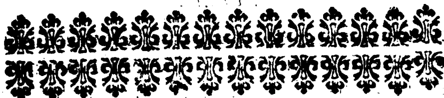
Egiam Potestatem non solum armis contra rebelles & gentes sibi Regnoque insurgentes oportet esse decoratam, sed & legibus, ad subditos & populos pacifice regendos, decet esse ornatam, ut utraque tempora Pacis & Belli Gloriosus Rex noster ita feliciter transigat, ut infrenatorum & indomitorum dextra fortitudinis, elidendo superbiam,

& humilium, & mansuetorum æquitatis virga moderando justitiam, tam in hostibus debellandis semper victoriosus existat, quam in subditis tractandis æqualis jugiter appareat. Quam eleganter autem, quam strenue, quam callide, hostium obviando malitiis, excellentissimus Rex noster hostilitatis tempore armata exercuerit militiam: nemini venit in dubium cum jam in omnem terram exierit laus ejus, & in omnes fines Orbis terræ magnalia ejus. Quam juste, quam discrete, & quam misericorditer, erga subditos suos tempore pacis ipse pacis amator & auctor, se habuerit, non ambigitur. Cum tantæ æquitatis sit suæ celsitudinis cunis curia, ut in ea nullus judicum, tam attritæ frontis, tam temerariæ sit præsumptionis quia justitiæ tramite aliquatenus audeat declinare, aut veritati ullatenus præsumat contrarie. Ibi enim pauperem non opprimit adversarii potentia, nec a limitibus judiciorum propellit quenquam amicorum favor, aut gratia. Legibus nam-

namque Regni & consuetudinibus de ratione introduct' & diu obtentis, & quod laudabilius est talium virorum (licet subditorum) Rex noster non dedignatur consilio, quos morum gravitate peritia juris & Regni consuetudinibus suæ sapientiæ & eloquentiæ prærogativa, aliis novit præcellere, & ad causas mediante justitia decidendas, & lites dirimendas, nunc severius, nunc mitius agendo, prout viderint expedire, ipsis rerum argumentis, comperit cum ratione promptissimos. Leges namque Anglicanas licet non scriptas Leges appellari, non videtur absurdum (cum hoc ipsum Lex sit quod Principi placet, & Legis habet vigorem) eas scilicet, quas super dubiis in consilio definiendis, Procerum quidem consilio, & Principis accedente authoritate constat esse promulgatas. Si enim ob scripturæ solummodo defectum Leges minime censerentur, majoris (procul dubio) auctoritatis robur, ipsis Legibus videretur accommodare scriptura, quam vel de-

cernentis æquitas, vel ratio statuentis, Leges autem & jura Regni scripto universaliter concludi, nostris temporibus omnino quidem impossibile est, cum propter scribentium ignorantiam, tum propter earum multitudinem confusam: verum sunt quædam in curia generalia, & frequentius usitata, quæ scripto commendare non mihi videtur præsumptuosum, sed & plerisque perutile, & ad adjuvand' memoriam admodum necessarium. Harum itaq; pertic' quandam, in scripta redigere decrevi, stilo vulgari, & verbis curialibus utens, ex industria, ad notitiam comparandam eis qui hujusmodi vulgaritate minus sunt exercitati. Ad quorum evidentiam præsens opus libris & capitulis sequentibus distinxi.

¶ Hic

¶ *Hic incipit Liber Primus de placitis, quæ pertinent ad Curiam Regis.*

Capitulo I.

PLacitorum, aliud est criminale, aliud civile. Item placitorum criminalium, aliud pertinet ad Coronam Domini Regis, aliud ad Vicecomitem Provincium. Ad coronam Domini Regis pertinent ista.

Cap. 2.

* Crimen quod in Legibus dicitur crimen læsæ Majestatis, ut de nece vel seditione personæ Domini Regis vel Regni, vel exercit. occultatio inventi thesauri fraudulosa, placita de pace Domini Regis infracta, homicidium, incendium, roberia, raptus, crimen falsi, & siq sunt similia. Quæ scilicet crimina ultimo puniuntur supplicio, aut membrorum truncatione. Excipitur crimen furti, qd' ad vicecomitem pertinet, & in comita-

 tibus

Cognitio furti detrahuntur vicecomiti statuto magnæ Cartæ, c. 17.

tibus placitatur & terminatur, ad vicecomitem etiam pertinet per defectum Dominorum cognoscere de medietis, de verberibus, de plagis etiam, nisi accusator adjiciat de pace Domini Regis infracta.

Cap, 3.

* Placitum civile aliud in Curia Dom. Regis tantum placitatur & terminatur aliud ad vicecomites Provinciarum pertinet. In curia Dom. Regis, habent ista tractari & terminari placitum de Baroniis, placitum de advocationibos Ecclesiarum. Quæstio status, placitum de dotibus unde mulieres ipsæ nil penitus perceperunt. Quærela de fine facto in Curia Domini Regis non observato, de homagiis faciendis, & releviis recipiendis, de purpresturis, placitum de debitis laicorum. Et ista quidem placita solummodo super proprietate rei, prodita sunt: de illis autem que superpossessione loquuntur, & per recognitiones placitantur & terminantur inferius loco suo dicetur.

Cap. 4.

* Ad vicecomites pertinent ista, Placitum de recto de liberis tenementis per breve Domini Regis, ubi curia Dominorum probatur

de

de recto defeciſſe, quod qualiter fieri debeat: inferius ſuo loco dicetur.

* Placitum de nativis, ſed per breve Domini Regis.

Cap. 5.

* Cum clamat quis Dom. Regi aut ejus Juſticiis de feodo aut de libero tenemento ſuo ſi fuerit quærela talis, quod debeat vel Dominus Rex velit in Curia ſua deduci: tunc is qui quæritur tale breve de ſummonitione habebit.

Cap. 6.

¶ Rex vicecomiti ſalutem, precipe A. quod ſine dilatione reddat B. unam hidam terræ in villa illa unde idem B. quæritur quod prædictus A. ei deforceat: & niſi fecerit ſummone eum per bonos ſummonitores quod ſit ibi coram me vel Juſticiar' meis in craſtino poſt octabas clauſi paſche apud locum illum, oſtenſurus quare non fecerit. Et habeas ibi ſummonitores & hoc breve. Teſte Ranulpho de Glanvilla apud Clarindon.

Cap. 7.

* Summonitus autem ad diem præfixum aut venit aut non, aut nuntium, aut eſſonium mittit: aut neutrum. Si neque venit, neque mittit:

mittit : adversarius ejus qui petit adversus eum, die statuta coram Justiciis appareat & se adversus eum liti offerat : et ita in Curia per tres dies expectabit. Si vero nec quarta die venerit apparentibus summonitoribus, & asserentibus, se bene eum summonuisse, & idem probare se offerentibus juxta considerationem Curiæ : iterum per aliud Breve summonebitur per intervalla quindecim dierum ad minus. Et erit Breve ut veniat responsurus tam super capitali placito: quam super eo quod ad primam summonitionem non venit. Et ita tribus summonitionibus sub hac forma emissis : Si non ad tertiam summonitionem venerit, neque miserit, capietur tenementum in manum Domini Regis; & ita per quindecim dies remanebit. Et si infra illos quindecim dies non venerit : adversario ejus adjucabit seisina, ita quod de cætero non audietur, nisi super proprietate per Breve Domini Regis de recto. Si vero infra illos dies quindecim venerit : volens replegiare tenementum, precipietur ei, quod ad quartum diem veniat, & habebit quod de jure habere debet : & ita poterit seisinam recuperare si venerit. Si vero ad tertiam summonitionem venerit, & præmissas summonitiones recognoverit,

noverit, ſtatim amittit ſeiſinam niſi dies ſalvare poſſit per Dominum Regis Warrantum, & per Breve quod incontinenti oſtendat,

Cap. 8.

¶ Rex Juſtic' ſalutem, warrantizo B. qui fuit apud illum locum per præceptum meum illo die, in ſervitio meo, & ideo coram vobis eo die aſſiſis noſtris intereſſe non potuit, & vobis mando quod pro abſentia ſua illius diei eum non ponatis in defaltam, nec in aliquo ſit perdens. T. *&c.*

Cap. 9.

¶ Si ſummonitiones omnes negaverit: pro qualibet jurabit duodecima manu: & ſi unus jurator. die ſtatuta defecerit: aut perſona alicujus eorum juſte excipi poſſit ſine recuperatione alterius juratoris eadem hora ſeiſinam ſuam amittit propter defaltam. Si vero ſufficienter juratum fuerit, eo die de placito reſpondebit.

Cap. 10.

¶ Si ad primum diem non venerit ſummonitus: ſed ſe eſſoniaverit, ſi eſſonium fuerit rationabile, recipietur. Et ita tribus vicibus continue poterit ſe eſſoniare. Et quia variis ex cauſis cótingit aliquẽ ſe eſſoniare, & juſte, de

de diversis generibus essoniorum videamus.

Cap. II.

Essonium de resseantisa idem valet quod essonium de malo lecti.

* Essoniorum aliud provenit ex infirmitate aliud aliunde provenit. Item cum ex infirmitate quandoque ex infirmitate veniendi quandoque intervenit ex infirmitate de resseantisa.

Cap. 12.

¶ Summonitus itaque si ad primum diem per infirmitatem veniendi fecerit se essoniare, erit in electione adversarii præsentis: vel exigere probationem legitimam illius essonii ab eo essoniatore, eo die vel plegium inveniet, vel fidem dabit, quod ad diem nominatum habebit garrantum suum de illo essonio & ita tribus vicibus continuis poterit se essoniare hoc modo. Et si tertio die non venerit, neque se essoniaverit, tunc considerabitur quod ad alium diem sit in propria persona, aut pro se sufficientem responsalem mittat ad lucrandum vel perdendum pro eo loco suo, & sic quicunque die statuta suo loco venerit: offerens se defensionis illius cum literis ejus, vel sine literis: Si notum sit eum esse conjunctam personam absentis: pro eo accipietur in Curia ad lucrandum vel perdendum. Si vero ad quartum diem

em post tria essonia venerit, & omnia essonia warrantizaverit? probabit quodlibet essonium jurejurando propria & unica manu & sic de placito eodem die respondebit. Si ad quartam diem neque venerit, neque responsalem miserit, capietur tenementum in manum Domini Regis misso brevi à curia ad vicecomitem illius provinciæ ubi tenementum illud est qd' breve est in hæc verba. Jurejurando liberatus est essoniatus statuto Marlebr. Cap. 19.

Cap. 13.

¶ Rex vic' salutem precipio tibi quod sine dilatione capias in manum meam, medietatem terræ de illa villa, quam M. clamat ut dotem suam versus R. de qua placitum est inter eos in Curia mea, & diem captionis Justiciis meis scire facias. Et summoñ per bonos summonitores prædict' R. quod sit coram me vel Justiciis meis apud Westmonast. à crastino octabis clausi paschæ, in quindecim dies, auditurus inde judicium suum. Et habeas ibi summonitores & hoc breve T. Ranulpho de Glanvilla apud Westmonasterium, *&c*. Et præterea precipietur vic' illius provinciæ, ut essoniatores illos capiat, & tanquam falsarios per hoc breve retineat.

Cap. 14.

¶ Rex vicecomiti salutem, ꝑcipio tibi q̃ sine dila-

dilatione, diligenter queras per comitatum tuum A. qui falso essoniavit B. versus C. in curia mea, & salvo facias eum custodiri, donec aliud inde habueris præceptum meum T. *&c.* * Et præterea interim summonebitur principalis reus: quod sit coram Domino Rege, vel Justic' ejus ostensurus quare essoniatorem suum non warrantizaverit, & de capitali placito responsurus? Præterea, summonebitur plegius essoniatorum inde per hoc breve.

Cap. 15.

¶ Rex vicecomiti salutem. Summone per bonos summonitores T. quod sit coram me vel Justiciis meis apud Westmon. a clauso paschæ in xv. dies ostensurus quare non habuerit I. coram me apud Westmonasterium die illo ad Warrantum de essonio, quod I. pro eo fecit in curia mea versus M. sicut plegiavit ipsum adhabendum eum. Et habeas ibi summonitores, & hoc breve T. *&c.*

Cap. 16.

¶ Si vero infra quindecim dies venerit: volens replegiarẽ tenementũ, ꝑcipietur ei qd' sit ad diẽ nominatum, ut tunc habeat q̃ habere debet de jure. Et ita si venerit sub plegiatione, seisiñ recuperabit, & retiñ poterit.

terit. Si omnes summonitiones, & omnia essonia negaverit, & hoc idem probaverit juramentis duodecima manu, pro singulis diebus faciendis, vel si primam summonitionem recognoverit, & tria essonia Warrantizaverit & quartum diem per Dominum Regem Warrantum salvare poterit per breve scilicet quod incontinenti habeat, sic quoque poterit seisinam suam retinere. Si vero infra quindecim dies non venerit, ad diem proximã adjudicabitur seisina adversario ejus, ita quod ille nunquam audietur inde nisi per breve Domini Regis de recto. Mittetur autem adversarius in seisinam illius tenementi ad vicecomitem per hoc breve.

Consulitur non plegiationi statuto Regis. E.3. Anno 9. Ca. 4.

Cap. 17.

¶ Rex vicecomiti salutem, precipio tibi, quod sine dilatione seisias M. de tanta terra in illa villa de qua placitum fuit in curia mea, inter ipsam & R. quia seisina illius terræ adjudicata est eidem M. in curia mea pro defectu R. T. &c.

Cap. 18.

¶ De infirmitate vero de reseantisa, si quis se essoniare voluerit, hoc tribus vicibus facere poterit. Dum tamen tertia die ante datam diem, essoniator essonium suum præsentaverit

sentaverit loco competenti, & coram personâ idonea. Et si ad tertiam summonitionem non venerit, considerabitur ut videatur utrum infirmitas illa sit languor an non, quod ut fiat precipietur vicecomiti per hoc breve.

Cap. 19.

¶ Rex vicecomiti salutem, precipio tibi quod sine dilatione mittas quatuor legales milites de comitatu tuo, ad videndum si infirmitas. B unde se essoniaverit in curia mea versus R. sit languor vel non. Et si viderint quod sit languor, tunc ponant ei diem à die visionis in unum Annum & unum diem quod sit coram me vel Justic' meis, vel sufficientem responsalem mittat inde responsurum. Et si viderint quod non sit languor, tunc ponunt ei certum diem quo veniat, vel sufficientem responsalem mittat, inde responsurum. Et summone per bonos summonitores; prædictos quatuor milites, quod tunc sint ibi ad testificandum visum suum, & quem diem ei posuerint; & habeas ibi summonitores & hoc breve. T. &c. Notandum etiam quod duo essoniatores necessarii sunt ad hoc essonium faciendum ad minus.

Cap. 20.

¶ Præterea notandum quod duo prima essonia

ſonia poſſunt eſſe de infirmitate veniendi & tertium de reſeantiſa quod ſi ſic evenerit mittetur ad videndum utrum ſit languor an non. Si autem duo prima eſſonia fuerint de reſeantiſa & tertium de infirmitate veniendi: conſiderabitur tanquam omnia eſſent de infirmitate veniendi, quia ſecundum naturam ultimi eſſonii ſemper eſt judicandum.

Cap. 21.

¶ Si quis aliqua vice reſponderit in Curia, & illi præſenti dies ibi præfixus fuerit, ſi ad illum diem neque venerit, neque reſponſalem miſerit, capietur tenementum in manum Domini Regis ſine replegiatione, & ſummonebitur ille, ut veniat auditurus inde judicium ſuum ad diem nominatum: & ita ſive veniat ſive non, amittet ſeiſinam propter defaltam,quia de cætero ſummonitionem diffiteri non poterit, niſi breve Domini Regis incontinenti oſtendat, quo diem non ſervatum ſalvare poſſit. Sed licet altera vice in curia reſponderit,ſi licite receſſerit: ad tria eſſonia recuperare poterit, niſi pactum aliud inducat.Si vero primo ſe eſſoniaverit quis, & ſecundo,neque venerit, neq; ſe eſſoniaverit,præcipietur vic' qd' eſſoniatorem illũ attachiet,tanquam falſarium per præſcriptum breve.

Cap. 22.

¶ Sciendum autem quod cum quis se essoniaverit, essoniator poterit se essoniare rationabili essonio: *Si* quis enim volens se rationabili modo essoniare, & essoniatorem ad se essoniandum transmiserit, & ille obiter in aliquod rationabile impedimentum inciderit, quo minus ad diem statutum venire possit, expectabitur usque in quartum diem, sicuti & Dominus ejus, quod si intra quartum diem venerit, recipietur essoniator ejus, quocunque die venerit & potest salvare dies præteritos, eisdem de causis quibus & Dominus.

Cap 23.

¶ Poterit etiam si id elegerit se essoniare per alium essoniatorem ipse principalis essoniator ita tamen quod ille secundus essoniator dicat in curia ipsum tenentem (proposito essonio rationabili) detentum, non posse ad illum diem venire nec pro perdere, nec pro lucrari & ad modo se essoniandum illũ aliũ destinasse, & ipsum essoniatorem in tale impedimentum incidisse: qd' ad illum diem venire non poterit & hoc paratus est probare secundum considerationem curiæ sic autem recipietur essonium tale, et dabitur etiam ipsi

tenenti

tenenti dies per talem essoniatorem ita quod assecurabit inde warrantum suum habere ad talem diem datum & ita ad diem ipsum oportebit ipsum tenentem : principalem essoniatorem, warrantizare & ejus essonium solito modo probare & primum essoniatorem similiter secundum, nisi primo die ipsemet essonia sua probaverit ad petionem adversarii.

Cap. 24.

¶ Si vero post essonium suum propositum in curia, infra quartum diem venerit volens, inde agere vel respondere ipse tenens, si per essoniatorem prius fuerit, dies datus in curia, & pars adversa sic recesserit a curia, petens nullum habebit inde recuperare quantum ad ipsum diem præteritum.

Cap. 25.

¶ Est & aliud genus essoniandi & necessarium cum quis essoniat de esse ultra mare : & tunc si recipiatur essonium : dabuatur ipsi essoniato ad minus quadraginta dies. Si vero ulterius illo, vel alterjusmodi essonio rationabili se essoniaverit, de cætero solitus cursus servabitur in respectu dando.

Vide statutum vv. Primi. cap. 43. de contraplacitando huic essonio.

Cap. 26.

¶ Sunt & alia essonia quæ loca fortassis habere possunt ad salvandos illos quatuor dies vel aliquem eorum per quem vel quos expectatur adversarius in Curia. Ut subita aquarum inundatio, aut alius casus repentinus qui prævideri non poterit.

Cap. 27.

* Per servitium Domini Regis item rationabiliter se essoniat quis, & cum in Curia probatur hoc essonium, & admittitur, remanebit loquela sine die, donec constiterit eum ab illo servitio Domini Regis rediisse, unde hi qui assidue sunt in servitio Domini Regis, ut servientes ipsius, hoc essonio non gaudebunt, ergo circa eorum personas observabitur solitus cursus curiæ, & juris ordo. Sed circa prædicta essonia hoc modo distinguendum est. Qui per servitium Domini Regis se essoniari facit aut prius comprehendit eum summonitio unde adversarius ejus quærit eum ponere in placitum: aut prius ivit in servitium Domini Regis & postmodum est summonitus. Si vero prius fuerit in servitio Domini Regis: & interim de placito summonitus, indistincte verum est, & obtinet quod superius dictum est. Si prius ponitur quis in placitum

placitum, & postea se facit essoniari per servitium Domini Regis, refert utrum is per mandatum Domini Regis, vel præceptum generale vel speciale, ex necessitate sit in illo servitio an alias. Si ex præcepto Domini Regis ad illud servitium fuerit vocatus: tunc quoque idem juris erit quod in superiori casu. Si vero alias ex voluntate, non ex præcepto Domini Regis in servitium ipsius de novo se ingesserit, distinguitur utrum ierit ultra mare in servitium illud: an citra remanserit. Si ultra mare, dabitur ei respectus quadraginta dierum ad minus, quod si infra illos xl. dies non redierit: observabitur solitus cursus curiæ, & juris ordo. Et quandocunque in curia apparebit vel per se, vel per responsalem, oportebit eum habere breve Domini Regis, ad warrantisandum suum essonium de præmissis, quod incontinenti exhibeat. Si citra mare fuerit in servitio Domini Regis, tunc in voluntate Justic' Domini Regis erit & in beneplacito, breviorem terminum dare ei vel ampliorem secundum quod viderint Domino Regi expediri dum tamen observetur juris ordo.

Cap. 28.

* Contingit præterea aliquem essoniari in curia per infirmitatem qua quis detinetur in eadem villa cum illuc venerit ad placitum suum prosequendum & tunc considerabitur in Curia, quod in crastino veniat, & ita per tres dies continuos expectabitur & ex hac causa respectum trium dierum continuorum habebit qui si tertio die ita se inde essoniaverit : tunc mittentur quatuor milites ad eum, per considerationem curiæ ad videndum utrum sit in tali statu quod possit venire ad curiam an non, & si viderint quod possit, tunc ei precipient quod ad Curiam veniat & ibi faciat quod facere debet. Et si viderint eum non posse venire, & hoc in curia testati fuerint tunc habebit alium diem rationabilem & ita respectum quindecim dierum ad minus.

Cap. 29.

* Est præterea essonium, quod quandoque in curia præsentatur, scilicet de esse in peregrinatione. Sed distinguendum est, utrum is qui taliter se essoniat, fuerit positus inde in placitum antequam iter ipsum arripuerit an non, quod si prius summonitionem

inde

inde habuerit: observabitur cursus Curiæ & juris ordo. Si vero prius inde nullam habuerit summonitionem: tunc iterum distinguendum est, utrum iverit ad Hierusalem an alium locum. Si versus Hierusalem iverit is qui se essoniare fac': tunc solet ei dari respectus unius anni, & unius diei, ad minus, de aliis vero peregrinationibus solet dari respectus, pro voluntate Domini Regis & bene placito vel ejus Justic', pro longitudine, vel brevitate itineris, prout viderint temperandum.

Cap. 30.

¶ Ponitur autem in breve de summonitione facienda vic' directo, hæc clausula, & habeas ibi summonitores & hoc breve ideoque ab initio quærendum est, ad diem datum in Curia, offerente se liti eo qui petit, utrum vicecomes breve & summonitores ibi habeat', an non: si habeat tunc testata summonitione, procedendum erit in placito, secundum quod præmonstratum est. Si vero illo die præsens non fuerit vicecomes, nec infra quartum diem venerit, usque ad quem diem expectand⁹ est tenens ipse, tunc præcipietur ei iterum per

breve Domini Regis, quod tenentem summoneat de capitali placito, per breve de secunda summonitione, & quod ille veniat ostensurus, quare per primum breve illam summonitionem non fecerit. Est autem breve de secunda summonitione, continens breve de prima summonitione, & præterea hanc clausulam. Et tu ipse tunc sis ibi ostensurus quare illam summonitionem ei non feceris, sicut tibi præceptum fuit per aliud breve meum, & habeas ibi hoc breve, & illud aliud breve. Ad diem autem illum veniens vicecomes: aut dicit se executum fuisse præceptum Domini Regis, aut confitebitur illud non fuisse executum. Si confitetur se non fuisse executum, tunc remaneat in misericordia Domini Regis, & sic ille qui petit primum diem intelliget amisisse, & de novo summonendus est ille qui tenet. Si vero dixerit se summonitionem primam, legitimis summonitoribus faciendam injunxisse: & iidem ibi præsentes sunt hoc ipsum confitentes: tam vicecomes, quam illi in misericord' remaneant, si primam summonitionem non fecerint, sicut eam facere tenebantur. Et primus dies petenti ita erit inutilis

utilis. Sin autem illi quos vicecomes summonitores nominaverit præsentes sint asserentes hoc eis a vicecomite non fuisse injunctum : tunc distinguendum est utrum vicecomes summonitionem illam eis faciendam injunxerit in Comitatu, sicut semper fieri debet ita quod si ante comitatum præsentetur loquela, attachiabitur usque ad comitatum : & tunc plene fiet summonitio, an alio modo. Si in comitatu hoc eis injunxerit, & hoc fuerit recte testatum : illi scilicet summonitores in misericordia remanebunt, quia comitatui in hoc contradicere non possunt. Si vero extra comitatum minus publice quam fieri deberet, hoc eis injunxerit vicecomes, & illi hoc negaverint : ut vicecomes in misericordia remanebit, quod præceptum Domini Regis ut debet non est executus. Hujusmodi enim publici actus, scilicet summonitiones injungere, plegios de clamoribus prosequendis, & de stando ad rectum capere, publice debent celebrari ne si super his quæ præparatoria sunt ad expediendą negocia, fieri posset contentio, ea ipsa esset occasio diutius protrahendi negocia. Si vero ad primum diem summonitores non adsunt asserentes

afferentes se legitime fecisse primam summonitionem, & ad primam diem suos habuerint essoniatores, qui & eos essoniaverint & adjecerint quod summonitionem recte fecerint, tunc primus dies petenti judicabitur utilis, & illi in misericordia remanebunt, eo quod ad primum diem non aderant ad testificandum summonic', sicut eis fuit injunctum, nisi primum diem salvare possint per Domini Regis warrantum. Sed notandum quod excusare legitime se possunt summonitores illi, ad primum diem uterque vel alter, & tunc petenti primus dies similiter adjudicabitur utilis.

Cap. 31.

¶ De absentia tenentis quædam præmissa sunt quæ tunc locum habent, quando tenens ipse sine plegiorum datione, simpliciter est summonitus. Si vero fuerit loquela talis quod tenens ipse plegios invenerit standi ad rectum, & Justic' vel comitatus hoc recordati fuerint (quod contingit in civili negocio, de fine facto in Curia Domini Regis coram Rege vel Justic' ejus non observato, & in novis disseisinis) tunc quidem si tenens ipse

ipse ad primum diem neque venerit, neque se essoniaverit, plegii considerandi sunt in mĩa Domini Regis, & super capitali placito, plegii etiam affortiabuntur, & ita tribus vicibus eo semper absente, in placito illo est procedendum; & si ad tertiam summonitionem non venerit, capietur tenementum ipsum in manum Domini Regis, & retinebitur eodem modo quo prædeterminatum est, plegiis etiam in mĩa remanentibus, qui & summonendi sunt quod sint ad certum diẽ in Curia, audituri inde suum judicium. Si autem fuerit negocium criminale, ut de pace Domini Regis infracta, tunc secundum juris ordinem ut in superiori casu erit, & hic procedendum, nisi quia hic rectatus si ad tertiam summonitionem non venerit: capietur corpus ejus, plegiis suis remanentibus in misericordia.

Ex statuto Westmonasterii Primi. cap. 44. apparet plura duobus attachiamentis exiisse debuisse communi lege, antequam procederetur ad distinctionem.

Cap. 32.

¶ Expeditis his, quæ circa absentiam tenentis frequentius solent accidere, de his quæ de absentia petentis fiunt, restat inspicere. Et quidem si ad primum diem non venerit is qui petit, essoniare sese poterit eisdem rationabilibus essoniis, quibus & tenens, & eisdem

eisdem modis. Quod si non venerit, nec se essoniaverit, tunc juxta considerationem curiæ dimittetur tenens sine die si præsens fuerit vel per se vel per alium ut debet. Ita tamen ut petens tale recuperare habeat adversus eum, si iterum inde placitare voluerit, quali modo habeat. Et si iterum placitum illud versus eundem velit movere: quæro quid juris ibi sit, & qualiter punienda sit illius defalta. Ad hoc autem diversi diversis modis respondent. Dicunt enim quidam, quod non nisi custum & expensas, & primum breve amittet loquelam autem non, sed de novo placitum incipiet. Alii dicunt quod loquelam versus adversarium penitus amittet, sine omni recuperatione, & propter curiæ contemptu in misericordia Domini Regis similiter remanebit. Alii dicunt quod in misericordia Domini Regis erit, de cætero & in Regis beneplacito, utrum velit eum ad illud placitum amplius admittere vel restituere, an non, & quando. Hæc autem simpliciter sufficiunt ubi loquela sine plegiatione procedit. Si vero ille qui petit, plegios invenerit de clamore suo prosequendo, & diem suum neque per se neque per

alium

alium quemcunque ſervaverit: tunc is qui tenet dimittetur ſine die & petens illud bre- vel ſecundum quoſdam, & totum cuſtum amittet, & plegii ejus erunt in miſericordia ut ſupra. Aut ſecundum alios loquelam ſuam amittet, & plegii, *&c.* Sed hoc ita obtinet ſi loquela ſit tantummodo ſua, quod ſæpius contingit in civilibus negotiis. Verum ſi fuerit loquela non tantum ſua ſed etiam Domini Regis, ut in criminali negocio de pace Domini Regis infracta, tunc quia loquelam illam non niſi ſibi amittere poteſt, imo etiã illã proſequi tenetur, corpus ejus de cætero in priſonam mittetur, & ſalvo cuſtodietur: donec appellum ſuum proſequi velit. Et plegii ejus præterea in mĩa remanebunt.

Cap. 33.

¶ Quandoque contingit utrunque abeſſe & tunc in voluntate Domini Regis vel ejus Juſtic' erit ſi voluerint verſus utrunque contemptum Curiæ, vel falſum clamorem proſequi.

LIBER

LIBER SECUNDUS.

De his quæ solent contingere circa vel statim post ingressum litis, & de diracionatione tenementi per duellum vel per magnam assisam, & de campionibus, & de his quæ pertinent ad Duellum, vel magnam assisam.

Capitulo I.

Troque autem litigantium præsenti in Curia & petente clamante tenementum petitum poterit tenens petere visum terræ. Sed ad hoc ut detur ei inde respectus: distinguitur utrum is qui tenet, habeat plus terræ in villa illa ubi terra illa quæ petitur est, an non. Et si plus ibidem non habuerit, nulla dabitur ei inde dilatio, sin autem plus terræ ibi habuerit: tunc dabitur ei inde respectus, & alius dies ei ponetur in Curia, & cum ita recessum fuerit a Curia, ad tria essonia rationabilia poterit tenens re-

re-

recuperare de novo, & precipiatur vic' illius Provinciæ ubi tenementum illud est, quod mittat liberos homines de Comitatu suo ad videndam terrã illam per hoc breve.

Cap. 2.

¶ Rex vicecomiti salutem, precipio tibi quod sine dilatione mittas liberos homines, & legales, de visineto de illa villa: ad videndum unam hidam terræ in villa illa quam N. clamat versus R. & unde placitum est inter eos in Curia mea, & habeas quatuor ex illis, coram me vel Justic' meis, eo die ad testificandum visum suum & quem diem ei posuerunt T. &c.

Cap. 3.

* Post tria essonia rationabila visum terræ comitantia, utroque litigantium iterum apparente in Curia, petens ipse loquelam suam & clameum ostendat in hoc modum. Peto versus istũ. H. feodum dimidii militis vel duas carucatas terræ, in illa villa, sicut jus meum, & hæreditatem meam, unde pater me' vel avus meus fuit seisitus in dominico suo sicut de feodo, tempore Regis Henrici primi vel post primam coronationem Dom. Regis, & unde cepit commoda ad valentiam quinque solidorum ad minus, ut in bladis & fenis

&

De visu & auditu non exigitur hodie jusjurandnm statuto vv. primi, cap. 40.

& aliis commodis : & hoc promptus sum probare per hunc liberum meum hominem I. & si quid de eo male contigerit, per illum vel per illum tertium (& quot voluerit ita poterit nominare, sed unus tantum vadiabit duellum) qui hoc vidit, vel audivit (vel per alia verba sic) & hoc paratus sum probare, per hunc liberum hominem meum I. cui pater suus injunxit in extremis agens, in fide qua filius tenetur patri, quod si aliquando loquelam de terra illa audiret, hoc diracionaret sicut id quod pater suus vidit & audivit. Audita vero loquela & clameo petentis : in electione ipsius tenentis erit se versus petentem defendere, per duellum, vel ponere se inde in magnam assisam Domini Regis, & petere recognitionem quis eorum majus jus habeat in terra illa. Si vero per duellum defendere voluerit : tenetur tunc defendere jus ipsius petentis de verbis in verbum sicut versus eum ostendit vel per se vel per aliquem hominem alium idoneum. Sed nota quod postquam duellum inde fuerit vadiatum, oportebit eum qui tenet terram defendere per duellum & non de cætero poterit se inde

inde in assisam ponere. Et post vadiationem duelli, poterit iterum se tribus vicibus rationabiliter essoniare continuis, ex persona sui ipsius. Et aliis tribus vicibus ex persona campionis sui. Factis autem omnibus essoniis quæ recte fieri possunt; antequam duellum inde feriatur, necesse habet petens ut in curia appareat, & campionem suum ibi habeat promptum ad pugnandum. Nec sufficiat eum alium tunc demum producere campionem, quam unum eorum super quos posuit diracionationem. Neque enim alius pro eo poterit campiare post primam vadiationem. Si vero is qui duellum vadiavit interim pendente lite obierit. Si morte naturali, & hoc fuerit per visinetum declaratum ut semper fieri debet, si de hoc dubitetur: poterit petens ad unum eorum super quos posuit diracionem suam primo recuperare, vel ad alium idoneum, etiam si nullum alium nominaverit dum tamen inde sit testis idoneus, & sic de novo placitum incipietur. Si vero sua culpa interierit: loquelam ita dominus amittet. Item quæro utrum campio ipsius petitoris, alium loco suo possit ponere in

in curia ad faciendam diracionationem, quam ille susceperat loco suo. Equidem secundum jus & consuetudinem Regni antiquam: non licet nisi filium suum legitimum. Et nota quod talis debet esse campio petentis; quod sit & esse possit inde testis idoneus. Nec in propria persona sua licebit ipsi petitori prosequi appellum suum, quia id fieri non potest nisi per testem idoneum audientem, & videntem. Defendens autem defendere se poterit vel per seipsum si voluerit, vel per alium ad hoc idoneum, si per alium se defendere elegerit. Si vero campionem produxerit, & ille interim moriatur quæro quid juris ibi sit. Utrum is qui tenet possit se per alium defendere, an loquelam suam debeat amittere, an tantum seisinam. Hic distinguendum est ut prius. Nota etiam quod campio defendens non poterit loco suo in curia alium ad defensionem illam suscipiendam producere, nisi filium suum legitimum. Contingit autem multociens, quod campio conducttius: in curia producitur pro mercede ad diracionationem faciendam. Et si contra illius personam excipiat pars adversa: dicens

eum

eum minus idoneum propter hoc quod præmium inde accepit ad diracionationem illam faciendam. Et hoc paratus est probare versus eum si id negare voluerit: aut per se, aut per alium, videntem ubi inde præmium accepit: Super hoc audietur & remanebit principale duellum. Si vero super hoc convictus fuerit & per duellum victus fuerit campio petentis, tunc Dominus suus loquelam suam amittet. Et ille campio tanquam victus, omnem legem terræ amittet. Scilicet quod de cætero nunquam admittetur in curia ut testis, ad diracionationem pro aliquo alio per duellum de cætero faciendam pro semetipso autem, poterit vel corpus suum defendendo, vel atrocem injuriam sui proprii corporis prosequendo, ut de Pace Domini Regis infracta. Jus etiam suum versus alium per duellum defendere poterit de feodo & hæreditate sua. Finito autē duello: pœna sexaginta solidorum imminebit victo, nomine recreantis. Et præterea legem terræ amittet. Et si defensor victus fuerit, Dominus ejus terram petitam cum fructibus & commodis tempore seisinæ in feodo illo inventis amittet, nunquam de cætero in curia inde audiendus. Ea enim quæ in curia Domini Regis per du-

ellum semel fuerint terminata negotia, perpetuam habent firmitatem. Et deinde vicecomiti præcipietur, ut victori terram diracionatam habere faciat, & eum inde in seisinam mittat, per tale breve.

Cap. 4.

¶ Rex Vicecomiti salutem, precipio tibi, quod sine dilatione seisias M. de una hida terræ in illa villa, de qua placitum fuit inter ipsum & R. in curia mea, quia illa hida terræ adjudicata est ei in curia mea: per finem duelli. Teste Ranulpho, &c.

Cap. 5.

¶ Et hæc ita si petens obtinuerit in duello. Si vero idem victus fuerit per campionem suum victum, tunc tenens quietus clamabitur de ejus clameo sine recuperatione ejusdem petentis. Hæc de duello ubi tenens se per duellum defendere voluerit, vel elegerit contra petentem.

Cap. 6.

¶ Si autem in magnam assisam Domini Regis se ponere maluerit is qui tenet, aut petens similiter se in assisam inde ponet, aut non. Si semel concesserit petens in Curia, quod se inde in assisam se ponet. Et hoc ver-

bo coram Justiciis in banco sedentibus expresserit; de cætero non possit resilire, sed per assisam illam oportebit eum perdere vel lucrare. Si vero in assisam magnam se ponere noluerit, tunc oportebit eum aliquam causam monstrare quare assisa inter eos inde esse non possit, quemadmodum si fuerint consanguinei, & ex eodem stipite parentele, unde hæreditas ipsa movetur. Et si hoc petens objecerit: tenens vero hoc ipsum confitebitur aut non. Si vero hoc in Curia concesserit: remanebit eo ipsa assisa, ita quod per verba placitabitur & terminabitur in Curia ipsa negotium, quia tunc legitime inquiretur quis eorum propinquior sit ipsi stipiti, & ita hæres justior. Et per hoc diracionabit jus suum hæres propinquior, nisi adversarius in curia dicere poterit, quare jus suum ille alias vel ad tempus, vel perpetuo amiserit, vel aliquis antecessor suus, veluti si donaverit vel vendiderit, aut escambiaverit, vel alio modo rite alienaverit, aut si per feloniam ille vel antecessores ejus in universum amiserint jus suum unde latius inferius tractabitur. Et sic super aliqua istorum articulorum arrestetur loquela: poterit ex-

incidenti per verba hinc inde proposita, ad duellum recte pervenire. Verum si omnem parentelam inter se, & petentem defenderit is qui se in assisam posuit: Vel saltem quod de eodem stipite non sint de quo movetur hæreditas, tunc decurrendum est ad communes eorum consanguineos, qui ad hoc vocandi sunt ad curiam; ut per eos disquiratur eorum parentela. Qui si concorditer affirmaverint eos discendisse de eodem stipite, unde movetur hæreditas eorum, super hoc stabitur assertioni. Sed si alter adhuc litigantium pertinaciter contradicat: Decurrendum erit ad vicinetum, cujus cum consanguineis super hoc: omnino acquiescendum est testimonio. Idem quoque fiet si Parentes ipsius inveniantur discordes, quia tunc stabit veredicto vicineti. Facta autem inquisitione, certissime si inventi fuerint & probati ex eodem stipite unde movetur hæreditas discendisse, cessat quidam assisa, & per verba ut prædixi procedet loquela. Sin autem constiterit curiæ & Justic' Domini Regis contrarium, tunc petens qui hoc objecit, scilicet quod essent de eodem stipite ut assisam maliriose adimeret

loquelam

loquelam suam amittet. Nullo autem interveniente quare assisa esse non debeat: tunc per eam tam finaliter quam per duellum terminabitur negotium.

Cap. 7.

Est autem magna assisa regale quoddam beneficium, clementia Principis de consilio Procerum Populis indultum, quo vitæ hominum & status integritati, tam salubriter consulitur, ut in jure quod quis in libero soli tenemento possidet retinendo duelli casum declinare possunt homines ambiguum. Ac per hoc contingit insperantis & præmaturæ mortis ultimum evadere supplicium, vel saltem perhennis infamie obprobrium illius infesti & inverecundi verbi quod in ore victi, turpiter sonat consecutivum. Ex æquitate autem maxima prodita est legalis ista institutio. Jus enim quod post multas & longas dilationes, vix evincitur per duellum: per beneficium istius constitutionis, commodius & acceleratius expeditur. Assisa enim ipsa tot non expectat essonia, quot duellum ut ex sequentibus liquebit. Ac

per hoc & laboribus hominum parcitur, & sumptibus pauperum. Præterea, quanto magis ponderat in Judiciis plurium idoneorum testium fides, quam unius tantum: tanto majore æquitate nititur ista constitutio, quam duellum. Cum enim ex unius jurati testimonio procedat Duellum. Duodecim ad minus legalium hominum exigit ista constitutio juramenta. Pervenitur autem ad asisã ipsã hoc ordine. Quare is qui se in asisam posuit ab initio, perquiret breve de pace habenda, ne de cetero ab adversario ponatur in placitum per breve, quo prius inter eos placitum fuit de tenemento unde tenens posuit se in asisam.

Cap. 8.

Rex Vicecomiti salutem, probibe N. ne teneat placitum in Curia sua quod est inter M. & R. de una hida terræ in illa villa, quam idem R. clamat versus præfatum M. per breve meum, nisi duellum inde vadiatum fuerit, quia M. qui tenens est, posuit se inde in asisam meam, & petit recognitionem fieri, quis eorum majus jus habeat in terra illa. Teste, &c. Si vero placitũ fuerit de servitio, unde

unde ille qui tenet, ponit se in assisam quod facere licet: tunc tale erit breve.

Cap. 9.

Rex Vicecomiti salutem prohibe N. ne teneat placitum in curia sua quod est inter M. & R. de servitio octo solidorum, & unius sextarii mellis, & duabus stikis Anguillarum quæ præfatus M. exigit a præfato R. de servitio annuo de libero tenemento suo, quod de eo tenet in illa villa, de quo tenemento idem R. recognoscit se debere ei octo solidos per annum pro omni servitio, nisi duellum inde vadiatum fuerit, quia R. a quo servitium exigitur: ponit se inde in assisam meam, & petit recognitionem utrum inde debeat per annum octo solidos, pro omni servitio: vel octo solidos, & insuper unum sextarium mellis, & duas stikas anguillarum. Teste. &c.

Cap. 10.

Per talia autem brevia, pacem perquirit is qui tenet, & in assisam se ponit donec adversarius ad curiam veniens, aliud breve perquirat, ut per quatuor legales milites de comitatu, & de visineto, eligantur duodecim milites legales de eodem visineto, qui

super

eo die eorum me vel Justiciis meis ad locum illum parati sacramento recognoscere, utrum R. vel N. majus jus habet in una bida terræ, vel in alia re petita quam prædictus R. qui clamat versus prædictum N. & unde prædictus N. qui rem illam tenet: posuit se in assisam nostram, & petit inde recognitionem quis eorum majus jus habeat in re petita & interim terram illam vel tenementum ipsum unde exigitur servitium: videant & summone per bonos summonitores N. qui rem ipsam tenet quod tunc sit ibi auditurus illam recognitionem.

This Chapter is misplaced here instead of 11.

Cap. 16.

¶ Die autem duodecim militibus præfixa ad recognitionem faciendam, sive venerit is qui tenet sive non, sine delatione recognitio ipsa procedat. Nec valebit ei essonium quippe cum ejus præsentia non sit necessaria: quin sine eo possit fieri recognitio, cum si præsens esset nil dicere possit quare remaneret, qui jam in curia se in assisam posuit. Secus tamen est de absentia petentis: quia si se essoniaverit, remanet assisa eo die & alius dies dabitur in curia: * Quia perdere potest quis propter defaltam

faltam lucrari vero nemo potest omnino absens.

Cap. 17.

This Chapter misplaced here instead of 17.

* Procedentem autem assisa ad faciendam recognitionem ipsam, aut bene notum est jus ipsum ipsis juratoribus omnibus, aut quidam sciunt & quidam nesciunt, aut omnes ignorant. Si nulli eorum rei veritatem inde sciverint. Et hoc in curia super sacramentum eorum testati sint sive fuerint, ad alios decurrendum erit, donec tales inveniantur qui rei veritatem inde scierint. Sin autem quadam eorum rei veritatem sciant, quidam non, rejectis ignorantibus: alii quidem vocandi sunt ad curiam, donec duodecim ad minus reperiantur inde concordes. Item si quidam eorum dixerint pro uno, quidam pro alio litigantium: adjiciendi sunt alii donec duodecim ad minus in alterutram partem concorditer acquieverint. Jurare autem quilibet eorum debet qui ad hoc vocati sunt, quod non falsum inde dicent nec veritatem tacebunt scienter, ad scientiam autem eorum qui super hoc jurant inde habendam exigitur quod per proprium visum suum & auditum illius rei habuerint notitiam vel per

milites: & super eorum sacramentum, fiet electio duodecim. Verum quia si præsens esset tenens ipse, contra aliquem vel aliquos eorum duodecim juste aliquid forsitan posset excipere, & super hoc in Curia audiretur. De consilio & absenti inde satisfaciendo non tantum duodecim eligentur, sed tot etiam, ut sine omni contradictione & causatione possit absenti cum redierit satisfieri. Excipi autem possunt Juratores ipsi eisdem modis quibus & testes in Curia Christianitatis juste repelluntur. Præterea notandum quod si venerit is qui se posuit in magnam assisam, licet non omnes illi quatuor milites venerint, de consilio & communi assensu litigantium per unum etiam illorum quatuor militum: poterint illi duodecim milites elegi adhibitis illi duobus vel tribus militibus aliis de eodem comitatu, si in Curia fuerint inventi: licet ad hoc non fuerint vocati: ad majorem autem cautelam, & ad omnem cavillationem devitandum: solent sex vel plures milites ad Curiam ipsam ad electionem faciendam vocari. Ad hæc autem taliter expedienda. Plus profuit sequi curiæ consilium quam juris & Curiæ cursum consuetum servare, un-

de

de Providentiæ committitur & arbitrio Domini Regis, vel ejus Justiciis rem istam utilius & equius temperare.

Cap. 13.

* Potest autem quis se ponere in assisam de servitio, de terra, & de super de demandis servitii, & de jure advocationis alicujus Ecclesiæ, non solum versus extraneum, sed etiam versus Dominum: scilicet ut cognoscatur quis eorum videlicet, utrum Dominus majus jus habeat hanc retinendi in Dominico, an vassallus tenendi hanc de eo. Facile est autem inde formare brevia juxta diversa negotia.

Cap. 14.

* Facta electione duodecim militum summonendi sunt illi, ut ad curiam veniant parati super sacramentum suum dicere quis eorum scilicet an tenens an petens; majus jus habeat in sua demanda, Et per tale breve fiat summonitio.

Cap. 15.

¶. Rex vicecomiti salutem. Summone per bonos summonitores, illos duodecim milites R. & N. & sic de singulis quod sint

co

super sacramentum suum dicant uter litigantium majus jus habet in terra petita. Breve autem de quatuor militibus summonendis tale est.

this Chapter misplaced here insted of 16

Cap. ~~III~~ 16. 11.

¶ Rex Vicecomiti salutem. Summone per bonos summonitores, quatuor legales milites de visineto de *Stoke*, quod sint ad clausum Paschæ, coram me vel Justiciis meis apud Westmonasterium ad eligendum super sacramentum suum xii legales milites de eodem visineto: qui melius veritatem sciant ad recognoscendum super sacramentum suum, utrum M. aut R. majus jus habeat in una hida terræ in *Stoke*, quam M. clamat versus R. per breve meum, & unde R. qui tenens est posuit se in assisam meam & petit recognitionem fieri quis eorum majus jus habet in terra illa, & nomina eorum imbreviari facias. Et summone per bonos summonitores R. qui terram illam tenet: quod tunc sit ibi auditurus illam electionem, & habeas ibi summonitores, &c. T.

Cap.

Cap. 12. 17. 17 in stead of 21

Ad diem illum poterit se tenens essoniare, & iterum ad tria rationabilia essonia recuperare, quod videtur recte posse fieri quia ut in superioribus dictum est, quotiens aliquis in Curia apparuerit, Et ibi facit quod de jure facere debet: iterum de novo ad essonia sua recuperabit. Sed tunc ita eveniet, vel evenire poterit, qd' tot vel plura essonia intervenire poterint per magnam assisam, quot per duellum quod premissis non est consonum. Esto enim quod tenens ipse tribus vicibus se possit essoniare continuis, contra electionem duodecim militum, per quatuor milites faciendam, post tria illa essonia, eo ad curiam veniente aliquis vel aliqui illorum quatuor militum eodem die se poterint essoniare. Et si hoc, poterit iterum tenens post eorum essonia se de novo essoniare. Et ita vix aut nunquam assisa ad effectum perduceretur. Sed nota quod apparentibus in Curia quatuor militibus die sibi præfixa, paratis duodecim alios eligere, de hoc ex equo prodita est quædam constitutio, juxta quam de consilio curiæ ita solet res expediri: quod sive venerit sive non, is qui tenet: nihilominus per illos quatuor

militites

per verba patrum suorum & per talia quibus fidem teneantur habere ut propriis.

Cap. 18.

* Cum autem apparuerint duodecim milites ad recognitionem ipsam faciendam, de rei veritate certi; tunc procedat assisa recognitura quis eorum vel petens vel tenens majus jus habeat in re petita. * Quod si dixerint ipsum tenentem majus jus inde habere: vel alia dixerint per que sufficienter constet Domino Regi, vel Justic' suis quod idem majus jus habeat in terra petita, tunc quidem per considerationem curiæ dimittetur ipse quietus, à clameo petentis imperpetuum. Ita quod petens ipse, de cætero nunquam inde audietur in Curia cum effectu Lites enim per magnam assisam Domini Regis legitime decise: nulla occasione rite resuscitantur impostærum. Sin autem per assisam ipsam pro petente fuerit judicatum in curia tunc adversarius suus terram petitam amittet cum fructibus & commoditatibus omnibus in terra ipsa tempore seisine inventis eidem restituendam.

Cap. 19.

* Pena autem in hac assisa temere jurantium

tium ordinata est, & ipsi regali institutioni eleganter inserta. Si enim ipsi juratores perjurasse in Curia fuerint legitime convicti, vel in jure confessi omnibus catallis & rebus mobilibus spoliabuntur, Domino Regi eisdem applicandis; de clementia autem Principis maxima salvis eis tenementis solis liberis, præterea in Carcerem detrudentur & ibi per annum ad minus in prisona, detinebuntur insuper de cætero legem terræ amittentes perpetuam infamiæ notam, inde merito incurrent. Quæ pœna ideo recte instituta est, ut quoslibet ab illicita præstatione sacramenti in tali casu, coerceat similitudo supplicii. Notandum etiam quod nunquam potest duellũ ubi assisa nequit esse nec e converso. Mittetur autem petẽs si adjudicetur ei tenementum ad vicecomitẽ illius Provinciæ ubi tenementum est, ad seisinam suam recuperandam per hoc breve.

Cap. 20.

¶ Rex vic' salutẽ, precipio tibi qd' sine dilatione seisias N. de una hida terræ in villa illa quā petit vers R. unde idem R. posuit se in assisam meam quia idem R. diracionavit

 terram

terram illam in curia mea per recognitionem. T. &c.

Cap. 21.

¶ Si vero reperiantur nulli milites de visineto nec in comitatu ipso qui rei veritatem inde sciant quid juris erit? Numquid eo ipso obtinebit is qui tenet versus petentem? Quod si hoc ita est, ergo petens ipse jus suum si quod inde habuerit amittet super hoc etiam potest procedere dubitatio. Esto enim quod duo vel tres legales homines vel plures sunt dum tamen pauciores sint duodecim, qui se testes hujus rei faciant, & se ad id diracionandum offerant in Curia si fuerint ejus aetatis, quod per duellum diracionationem facere possint: & omnia verba in Curia praesentent per quae solet duellum considerari in Curia; numquid super hoc audietur aliquis eorum quaere.

HIC

HIC INCIPIT LIBER TERTIUS.

De Warrantis & de duobus Dominis per quorum alterum se advocat petens & per alterum tenens.

Capitulo I.

Rdo placitandi in Curia qui observatur, is est quem prædiximus quando ejus qui tenet præsentia solummodo necessaria est & non alterius, ad respondendum inde. Exigitur autem tam præsentia alterius quam tenentis, si idem dicat in curia, rem petitã non esse suã sed eam tenere ut sibi commodatã, vel sibi locatam vel in vadium datam, vel suæ custodiæ commendatam, vel aliquo alio modo sibi tamen ut alienam deputatam aut si rem illam suam dicat esse, sed tamen inde aliquem warrantum habere, ut ex ejus donatione, vel venditione, vel in escambiũ datione, vel ex aliqua hujusmodi causa rem ipsam habeat. Si vero dicat in curia, rem suã non esse sed alienam, tunc ille cujus eam esse dixerit, summonebitur sed per aliud breve consimi-

le, & sic de novo versus eum incipietur placitum, & cum tandem in Curia apparuerit aut similiter dicet rem suam esse, aut suam non esse. Si vero dicat rem suam non esse, tunc is qui eandem suam fuisse in Curia prius asseruerat, terram illam eo ipso sine recuperatione amittet, & summonebitur ille ut veniat in curia auditurus inde judicium suum, & sic sive ipse venerit, sive non, seisinam recuperabit adversarius. Cum vero aliquem inde warrantum vocaverit in Curia is qui tenet, tunc rationabilis dies ponetur ei in curia ad habendum ibi Warrantum suum: & ita ad tria essonia de novo recuperare poterit ex persona propria, & ad alia tria ex persona sui Warranti tandem vero apparente eo in Curia qui vocatus est inde warrantus, aut rem illam ei warrantisabit, aut non. Si eam warrantisare voluerit, tunc cum eo omnino placitabitur ita quod de cætero sub ejus persona, omnia quæ ad placitum ipsum exiguntur procedent verum si ante hoc se essoniaverit, per essonium suum non poterit se defendere is qui vocavit eum Warrantum, qui per absentiam suam ponatur in defalta verum si præsens in Curia de Warranto ei defecerit quem ad Warrantum traxerat tunc in-

ter

ter eos omnino placitabitur ita quod per verba hinc inne proposita, poterit ad duellum inde perveniri, sive suam cartam inde habuerit sive non, is qui eum vocavit ad Warrantum dum tamen testem idoneum inde ad dirationationem faciendam habuerit, qui & hoc diratiomare voluerit, Et nota quod cum constiterit eum qui trahitur, ad Warrantum, debere ei warrantizare rem illam, de cætero non poterit eam perdere is cui warrantizare debet eam, quia si res illa in curia dirationetur tenebitur ei ad competens escambium si habuerit unde id facere possit.

Cap. 2.

* Contingit autem quandoque, quod is qui vocatus est warrrantus in Curia nolit ad Curiam venire ad warrantizandum ei rem ipsam, vel ad demonstrandum ibi quod eam illi warrantizare non debet. Ideoque ad petitionem ejus qui eum inde vocavit warrantum de consilio & beneficio Curiæ, justiciabitur ad id faciendum, & per tale breve inde summonebitur.

Cap. 3.

Rex Vicecomiti salutem, summone per

bonos summonitores N. quod sit coram me vel Justiciis meis ibi eo die ad Warrantizandum R. unam hidam terræ in villa illa quam clamat de dono ejus vel de dono M. patris sui si eam illi warrantizare voluerit: vel ad ostendendum quare illi eam warrantizare non debet, & habeas ibi summonitores, & hoc breve T. Rauulpho, &c.

Cap. 4.

* Die autem statuta, aut poterit se essoniare warrantus, aut non, si non, tunc denegatur, eijus quod alii conceditur sine culpa sui, qnod est inconveniens, & etiam videtur iniquum, * si vero se essoniare poterit, esto quod tribus vicibus recte se essoniaverit, & tertio secundum jus & consuetudinem curiæ consideretur quod ad quartum diem veniat vel responsalem mittat, qui si ad illum diem neque venerit, neque responsalem miserit, quæro quid juris ibi sit? Quia si caperetur tenementum in manum Domini Regis hoc videtur iniquum & contra jus ipsius tenentis cum ipse inde non fuerit judicatus in defalta. Si vero id non fiat, tunc videbitur, jus ipsius petentis, si qd' inde habuerit, injuste differri. Et quidem ita fiet secundum jus & consuetitudinem Regni, quia

si

si alius terram ipsam, vel seisinam ipsius terræ per defaltam warranti sui amiserit, warrantus inde ei tenebitur ad competens escambium: Et per hoc distringi poterit ad curiam venire, & tenementum ipsum warrantizare, vel aliquid monstrare quare warrantizare non debet.

Cap. 5.

* Contingit etiam quandoque, quod is qui tenet licet warrantum habeat in Curia, nullum vocat warrantum sed jus tamen ipsius petentis, per se omnino defendit. Sed si hoc fecerit, & terram illam amiserit per duellum, nullam recuperare de cætero habebit inde versus warrantum. Sed secundum hoc quæri potest, si per duellum se defendere poterit sine assensu & præsentia warranti & tenens se inde in assisam magnam Domini Regis, præter assensum & præsentiam warranti ponere poterit. Et quidem per assisam potest se defendere pari ratione ac per duellum.

Cap. 6.

* Solet præterea plerunque differri negotium per absentiam Dominorum, quando scilicet petens ipse clamat tenementum petitum pertinere ad feodum unius, & is qui tenet, dicit se idem tenere de feodo alterius Dominorum, & tunc summonendus est uterque Dominorum illorum ad Curiam ut illis præsentibus loquela illa audiatur & debito modo terminetur, ne illis absentibus injuria aliqua inferri videatur: ad diem autem qua summoniti sunt ad curiam venire, poterit se uterque eorum aut eorum alter licite essoniari, & tribus vicibus solito more: * Esto ergo quod tribus vicibus essoniato Domino tenentis, consideretur quod ipse ad Curiam veniat vel responsalem mittat, qui si nec tunc venerit, neque responsalem miserit, considerabitur quod tenens ipse inde respondeat & defensionem inde suscipiat & si per defensionem vicerit, sibi quidem terram illam retinebit, & servitium Domino Regi de cætero inde faciet, quia Dominus suus servitium suum per defaltam suam amittet, donec veniat, & ibi faciat quod inde facere debet, eodem modo poterit

terit Dominus ipsius petentis se essoniare, quo demum apparente in Curia, quæro utrum Dominus tenentis possit iterum de novo se essoniare. Et quidem poterit, donec semel in Curia apparuerit, quia tunc oportebit eum dicere aliquid, quare non oportebit eum amplius expectare: Et hoc similiter tenendum est circa personam alterius Dominorum: si vero post tria essonia sua absens fuerit. Dominus petentis, quæro quid juris ibi fit, equidem si se inde prius essoniaverit, capientur essoniatores ipsi & corpus ipsius petentis attachiabitur propter Curiæ contemptum, & ita distringetur ad Curiam venire, ut ibi audiatur, quid inde dicere velit.

Cap. 7.

* Si vero præsens uterque fuerit Dominorum, Dominus ipsius tenentis aut warrantizabit quod terra illa petita de feodo suo sit, aut id negabit. Si id warrantiverit, tunc in ejus voluntate erit, defensionem inde suscipere, aut eam tenenti committere, et utrum istorum fiat, salvum erit jus utriusque, scilicet tam ipsius Domini, quam tenentis, si in placito venerint si vero victi fuerint domin⁹ servitium, &

tenens

tenens terram illam sine recuperatione amittet: * Si vero Dominus ipsius teneat in Curia præsens, de warranto ei defecerit, poterit inter eos placitum converti. Si dicat tenens Dominum suum de warranto injuste ei deficere, & ideo injuste, quia inde ei fecit servitium nominatum & tantum, tanquam Domino illius feodi vel antecessores sui ei vel antecessoribus suis & de hoc habeat audientes, & videntes, & aliquem idoneum testem ad diracionationem inde faciendam, vel aliam idoneam, & sufficientem probationem juxta considerationem Curiæ faciendam.

Cap. 8.

* Circa personam Domini petentis, simili modo distinguendum est. Eo enim apparente in Curia, aut terram petitam ad feodum suum clamat, aut non. Et ita si clameum petentis warrantizaverit, & terram illam ad feodum suum clamat, in ejus voluntate erit, aut se ad diracionationem petentis tenere si hoc elegerit, aut per se jus suum, versus alium diracionare, salvo jure utriusque illorum scilicet ipsius, quam petentis, si vicerint. Si vero victi fuerint, uterque illorum inde erit perdens. Si vero clameum ipsius petentis minime warrantizaverit,

zaverit, tunc is qui eum inde in Curia ad warrantum vocaverit, in misericordia Domini Regis remanebit propter falsum clamorem suum.

LIBER QUARTUS.

De Advocationibus Ecclesiarum.

Capitulo I.

Lacitum de advocationibus Ecclesiarum moveri solet tum ecclesiis ipsis vacantibus, tum non vacantibus. Cum itaque Ecclesiam aliquam vacare contigerit, & is qui se advocatum Ecclesiæ illius gerit ad eandem Ecclesiam personam præsentaverit si quis ej⁹ præsentati. contradixerit, & ipsam præsentationem clamaverit, distinguo utrum fiat contentio super ipsa advocatione

catione, id est, super jure ipso præsentandi personam an super ultima præsentatione, id est super seisina juris præsentandi personam. Si super ultima præsentatione tantum fiat contentio, ita quod is qui clamat dicat se vel aliquem antecessorum suorum, ultimam habuisse inde donationem & præsentationem, tunc per assisam de advocationibus Ecclesiarum proditam loquela illa tractabitur, & summonebitur inde assisa ad recognitionem inde faciendam scilicet quis advocatus tempore pacis ultimam personam mortuam ad Ecclesiam illam præsentaverit. Et de hac assisa plenius inferius cum aliis recognitionibus dicetur. Ille autem qui per assisam ipsam ultimam præsentationem in Curia dirationaverit; eo ipso seisinam præsentationis Ecclesiæ vacantis super qua contentio est diracionavit, ita qd' personam ad eandem Ecclesiam licite præsentabit salvo jure, & clameo petentis super jure advocationis, Si vero jus advocationis tantum petatur, tunc is qui petit, adjiciet se vel aliquem antecessorum suorum habuisse ultimam præsentationem illius Ecclesiæ, vel adversarium suum vel aliquem ex antecesso-

ribus

ribus ejus adversarii habuisse eandem præsentationem concedet, vel dicet quod aliquis tertius eam habuerit vel quod nesciat quis ultimam præsentationem habuerit quicquid autem istorum dicat, adversario clamante ultimam præsentationem ex persona sua, vel ex persona alicujus antecessorum suorum procedet semper recognitio super jure præsentandi nisi iu uno solo predictorum casuum quando scilicet is qui petit concedit adversario quod ille vel aliquis antecessorum suorum ultimam inde presentationem habuerit, tunc enim sine recognitione unam personam presentabit ad minus: diracionata autem ultima præsentatione per assisam, vel alio modo legitime, & persona ad ejus præsentationem qui diracionavit in Curia, in Ecclesia ipsa instituta: tunc is qui super jure advocationis placitare voluerit tale breve habebit.

Cap. 2.

¶ Rex vic' salutẽ, precipe N. quod juste & sine dilatione dimittat R. advocationẽ Ecclesiæ in villa illa quã clamat ad se pertinere & unde queritur qd' ipse injuste ei deforceat

&

& nisi fecerit: summone per bonos summonitores eum quod sit ea die ibi coram nobis vel Justiciis nostris ostensurus quare non fecerit. Et habeas ibi summonitores & hoc breve.

Cap. 3.

¶ Summonitus autẽ, eisdẽ modis & eisdem essoniis ut superius in tractatu terræ diximus, poterit se essoniare. Esto igitur quod factis tribus essoniis, ad quartum diem neque venerit neque responsalem miserit quid igitur juris erit? Equidem capienda est seisina præsentationis illius Ecclesiæ in manum Domini Regis & per hoc breve.

Cap. 4.

Rex Vicecomiti salutem præcipio tibi quod sine dilatione capias in manum meam præsentationem Ecclesiæ de illa villa quam N. clamat versus R. & de qua placitum est in curia mea inter eos, & diem captionis scire fac Justiciis meis, &c.

Cap.

Cap. 5.

¶ Tenetur autem Vicecomes præceptum illud exequi in hunc modum, debet quidem ad Ecclesiam illam accedere & ibi publice coram probis hominibus protestari, se seisiasse in manus Domini Regis præsentationem illius Ecclesiæ, & sic per quindecim dies remanebit seisina in manus Domini Regis, ita quod volens eam replegiare tenens ipse poterit eam recuperare eo modo quo prædeterminatum est in primo libro.

Cap. 6.

¶ Excursis autem omnibus essoniis, quibus se essoniare poterit is, versus quem placitum movetur: ad diem placitantibus in Curia præfixum, aut uterque adest, aut vel neuter, unus tantum, de absentia autem unius tantum aut utriusque, judicandum est secundum similitudinem eorum quæ superius dicta sunt in tractatu de placito terræ; utroque vero præsente in Curia, is qui petit jus suum, in hæc verba versus adversarium suum proponet: peto advocationē illius Ecclesiæ sicut jus meum, & perti-

pertinentem ad hæreditatem meam, & de qua advocatione ego fui seisitus, vel aliquis antecessorum meorum fuit, tempore Regis Henrici avi Domini H. Regis, vel post coronationem Domini Regis, & adeo seisitus, ad eandem Ecclesiam vacantem præsentavi personam aliquo prædictorum temporum; & ita præsentavi, quod ad præsentationem meam persona fuit in ea Ecclesia instituta, & si quis hoc voluerit negare, habeo probos homines qui hoc viderunt & audierunt, & parati sunt hoc diracionare secundum considerationem Curiæ, & maxime illum B. & illum & illum. Audito autem clameo ipsius petentis, poterit se defendere per duellum is qui tenet, & secundum hoc procedent omnia de cætero sicut superius expedita sunt, sin autem in assisam magnam se ponere voluerit is qui tenet, bene licet ei hoc, & procedet inde assisa sub forma supradicta.

Cap. 7.

¶ Ecclesia autem aliqua non vacante, poterit esse contentio super advocatione ejusdem Ecclesiæ, si persona vel is qui se personā gerit in Ecclesia ipsa, advocet se per unum

advocatum

advocatum, & alius credens se esse rectiorem advocatum ejusdem Ecclesiæ, clamat eandem advocationem, tunc ad ejus petitionem dabitur ei tale breve,

Cap 8.

¶ Rex vicecomiti salutem. Summone per bonos summonitores Clericum illum N. personam illius Ecclesiæ, quod sit coram me vel Justiciis meis apud Westmonasterium ad diem illum ostensurus, quo advocato se tenet in Ecclesia illa cujus advocationem miles ille M. ad se clamat pertinere. Summone etiam per bonos summonitores ipsum N. qui advocationem illam ei deforciat, quod tunc sit ibi ostensurus quare advocationem ipsum ei deforceat. Et habeas ibi summonitores & hoc breve. T. &c.

Cap. 9.

¶ Clericus autem summonitus, si ad diem statutum neque venerit, neque miserit, neque ad primum neque ad secundum, neq; ad tertium quæro quomodo distringi debeat ut ad curiam veniat maxime si nullum habeat laicum feodum unde possit distringi. Simili modo quæri poterit, cum se tribus vicibus essoniaverit in Curia, & quarto die ne-

que venerit neque responsalem pro se miserit, quid inde faciendum sit. Sed in utroq; istorum casuum, precipietur Episcopo illius loci vel eius officiali si nullus fuerit ibi Episcopus quod vel eum distringat ad Curiam venire, vel desaltam suam sua manu puniat capiendo Ecclesiam in manum suam vel alio modo secundum quod poterit de jure: enm distringat. Tandem vero ad Curiam veniens Clericus aut tenebit se ad advocatum illum qui advocationem illam petit, & se ad presentationem illius fuisse institutum, vel ad presentationem alicujus suorum antecessorum asseret, vel se ad lium advocatum tenebit. Si ad illum advocatum se teneat qui petit, tunc remanebit placitum in Curia Domini Regis. Et si advocatus neget id quod ipse dicit, se scilicet fuisse ad suam presentationem institutum vel alicujus antecessorum suorum, si super hoc versus Clecum illum placitare voluerit, coram suo Judice Ecclesiastico placitum, seqnetur. Si vero alium nominaverit advocatum qui inde summonitus sit, venire ad Curiam, tunc summonitus venit aut non. Si non neque ad primam neque ad se-

eundam

cundam neque ad tertiam summonitionem venerit: vel si primo, & secundo, & tertio se essoniaverit in Curia, & quarto die neque venerit, neque responsalem miserit, quo modo distringetur, & quo modo punietur ejus defalta? Equidem capietur advocatio illius Ecclesiæ unde contentio est in manum Domini Regis, & per quindecim dies ita remanebit, quod si infra illos quindecim dies non venerit, tunc is qui advocationem ipsam petit, seisinam habebit. Sed quid erit de Clerico ipso? Nunquid tunc eo ipso Ecclesiam amittet? Sin autem ad Curiam venerit is qui summonitus est, aut dicet se advocatum illius Ecclesiæ, aut nullum jus in advocatione ipsa clamabit. Si nullum: tunc remanebit in Curia Regis placitum illud, & erit placitum inter advocatum & Clericum in curia Christianitatis lite vero pendente, si Ecclesia ipsa vacare ceperit: quæro cujus interim erit præsentatio. Et quidem si nulla fuerit dubitatio mota super ultima præsentatione quin is adversus quem petitur jus advocationis: habuerit ultimam presentationem vel aliquis antecessorum e-

E 2 jus

jus, tunc ipse interim personam præsentabit, donec seisinam ipsam amiserit, ex quo patet quod si seisita fuerit advocatio alicujus Ecclesiæ in manus Domini Regis propter defaltam advocati : & infra illos quindecim dies ceperit vacare non amittet præsentationem suam advocatus ipse infra illos quindecim dies. Si vero jus advocationis suum esse dicat, & illud tanquam suum defendere voluerit, tunc quidem procedet loquela eo ordine quo prædictum est. Qui si obtinuerit tam ipse quam persona sua a clameo adversarii sui liberabitur, Si vero placitum id perdiderit, tunc ipse advocationem suam perpetuo perdet & omnes heredes ejus.

Cap. 10.

¶ De Clerico autem persona ejusdem Ecclesiæ quid erit faciendum qui personatum ejusdem Ecclesiæ se habuisse per ejus presentationem dixerit in curia. Equidem in curia Domini Regis nil amplius de eo agetur, nisi quod de advocatione ipsa inter advocatos judicabit'. Sed in curia chrristianita: tis advocat⁹ qui de novo jus advocationis e-

vicit

vicit versus clericum ipsum coram Episcopo suo vel ejus officiali placitabit ita quod si tempore presentationis credebatur is patronus per quem fuit præsentatus tunc remanebit, illi Ecclesia illa omnibus diebus vitæ suæ, Statutum est etiam super hoc in Regno Domini Regis de Clericis illis qui Ecclesias obtinent per tales advocatos qui se in advocationes ecclesiarum tempore guerre violenter intruserint, ne Ecclesias illas quam diu vixerint, amittant. Et ita soluta est questio supra posita. Sed post decessum eorum ad rectos advocatos reverenter præsentationes ipsarum Ecclesiarum.

Cap. II.

¶ Juxta prædicta autem queri potest cum quis advocatus dirationarit in Curia Regis advocationem versus aliquem, & postea processu temporis persona illa obierit, utrũ is versus quẽ diracionata fuerit advocatio: possit de novo quærere assisam de ultima præsentatione, & si breve de assisa inde perquisierit, ita quod assisa sit inde summonita quid deinde adversario sit faciendnm. Esto enim quod ille nunquam personam ad Ecclesiam illã presentaverit, sed pater suus vel

 aliquis

aliquis antecessorum suorum, & quod objiciatur ei ab adversario quod recognitionem inde habere non debeat, eo quod advocationem ipsam in Curia versus eum per judicium perdiderat nunquid igitur eo ipso remanebit assisa, an non? Videtur quod ideo remanebit quia ille seisinam illius advocationis nunquam habuerit, eo quod non ultimam presentationem habuerit, sed videtur quod recte petere poterit seisinam patris sui, non obstante aliquo quod factum sit super jure ipso præsentandi. Si vero iterum placitare possit de novo super ultima presentatione: tunc non videtur quod perpetuo firma sint ea quæ in Curia Domini Regis per judicium semel sunt terminata negotia. Si enim prius abjudicata fuerit alicui advocatio alicujus Ecclesiæ, non videtur quod aliquo modo inde de cætero aliquam seisinam juste recuperare debeat in ipsa Curia versus illum maxime qui advocationem illam diracionavit, nisi aliqua nova causa intervenerit quare super hoc audiri debeat. Si ita summonita esset assisa super hoc, remaneret eo ipso quod concedi possit ab adversario illum vel aliquem antecessorum ejus ultimam habuisse

buisse præsentationem: sed dicet quod si quid juris ille vel antecessores sui inde habuerunt, illud amiserunt in Curia Domini Regis per judicium & probato hoc per recordium Curiæ. loquelam amittet, & præterea in misericordia Domini Regis remanebit.

Cap. 12.

Notandum etiam, quod quandoque contingit quod cum Clericus aliquis movet alicui Clerico controversiam super Ecclesia aliqua in curia Christianitatis, si per diversos advocatos advocent se in Ecclesia illa, ad petitionem alterius advocatorum, defendetur placitum illud in curia Christianitatis, donec diracionetur in Curia Domini Regis ad quem advocatum pertineat advocatio ejusdem Ecclesiæ & per hoc breve.

*Cap.*13.

¶ Rex judicibus illis Ecclesiasticis Salutem. Indicavit nobis R. quod cum I. Clericus suus teneat Ecelesiam illam in illa villa per suam præsentationem quæ de sua advocatione est ut dicitur. N. Clericus eandem petens ex advocatione M.

militis, ipsum I. coram vobis in curia christianitatis inde trahit in placitum. Si vero præfatus N. Ecclesiam illam diracionaret ex advocatione prædicti M. Palam est quod jam dictus R. jacturam inde incurreret de advocatione sua. Et quoniam lites de advocationibus Ecclesiarum ad Coronam & Dignitatem meā pertinent, vobis prohibeo ne in causam illam procedatis donec diracionatum fuerit in curia mea ad quem illorum advocatio illius Ecclesiæ pertineat T. &c. Si vero post prohibitionem illam in causa illa processerint, tunc summonebuntur quod veniant inde responsuri in Curia Domini Regis.

Cap. 14.

¶ Rex vicecomiti salutem, Prohibe judicibus illis ne teneant placitum in curia christianitatis de advocatione illi⁹ Ecclesiæ, unde R, advocatus illius Ecclesiæ queritur qd' N. inde eum trahit in placitnm in Curia Christianitatis quia placita de advocationibus Ecclesiarum ad Coronam & dignitatem meam pertinent. Et summone per bonos summonitores ipsos Judices quod sint coram me vel Justiciis meis, eo die ostensuri quare placitum id tenuerunt contra dignitatem

tatem meam in curia Christianitatis. Summone etiam per bonos summonitores præfatum N. qd' tunc sit ibi ostensurus quare præfatum R. inde traxerit in placitũ in curia Christianitatis. Et habeas ibi, &c. Teste, &c.

LIBER QUINTUS.

De Quæstione Status & de Nativis.

Capitulo I.

SEquitur de Quæstione status placitum quod est inter aliquos quando quis trahit alium à libertate in villenagium, vel quando aliquis in villenagio positus, petit libertatem, cum quis autem petit alium in villenagio positum tanquam nativum suum, habebit breve de nativis vicecomiti directum. Et coram vicecomite loci cum per breve illud clamabit versus illum qui eum in villenagium tenet. Et in comitatu suo. Et si villenagium suum coram vicecomite in com' non contradicatur, tunc placitam illud super nativo illo coram vicecomite procedet, sicut inferius dicetur inter clamantem illum nativum & tenentem. Si vero liberum hominem se

se esse dixerit is qui petitur, & super hoc demonstrando securum fecerit vic, tunc remanebit loquela illa in comitatu, quia vicecomes de placito illo se amplius de jure intromittere non debet veruntamen si super hoc idem vicecomes loquelam illam audire voluerit, tunc is qui petitur clamet se Justiciis & habebit breve Regis, quod si fecerit securum vicecomitem de demonstranda libertate sua, tunc ponatur loquela illa coram Justiciis Regis in Curia Regis & interim pacem habebit is qui libertatem petit breve autem tale erit.

*Cap.*2.

Rex vic' salutem. Questus est mihi R. qd' N. trahit eum ad vilienagium, de sicut ipse est liber homo ut dicit. Et ideo precipio tibi quod si idem R. fecerit te securum de clamore suo prosequendo, tunc ponas loquelam illam coram me vel Justiciis meis eo die & interim eum pacem habere facias, Et summone per bonos summonitores praedictum N. quod tunc sit ibi ostensurus quare trahit eum ad villenagium injuste. Et habeas ibi, &c.

Cap. 3.

Summonebitur itaque per idem breve, is qui clamat eum in villenagium & ei dies

ponetur

ponetur quo clameum suum prosequetur. * Die autem statuta si non venerit is qui petitur ad villenagium neque nuncium neque essonium miserit, fiat inde secundum formā prædictam in tractatu de loquelis per plegios attachiatis. Si vero se essoniare voluerit, hoc ei licet, eisdem & totidem essoniis & vicibus ut prædictum est. Si vero is qui aliū in villenagium clamat, neque venerit eo die neque miserit, dimittetur alius sine die si presens fuerit, sub tali forma scilicet quod is qui clamat, tale recuperare habeat quale de jure habere debet unde superius dictum est plenius interim autem in seisina libertatis erit is, qui ad villenagium clamatur.

Cap. 4.

¶ Utroque autem presente in curia, hoc modo diracionabitur libertas in curia siquidem producet is qui libertatem petit, plures de proximis & consanguineis suis de eodem stipide unde ipse exierat, exeuntes per quorum libertates, si fuerint in Curia recognite & probate: liberabitur a jugo servitutis is qui ad libertatem proclamatur, si vero contradicatur status libertatis eorundem productorū vel de eodem dubitetur ad visinetum erit recurrendū ita qd' per ejus veredictum scietur utrum illi liberi

homines

per ejus veredictum scietur utrum illi liberi homines sint an non. Et secundum dictum visineti judicabitur. Si vero alios produxerit is qui eum ad villenagium trahit ad probandum contrarium eo scilicet quod illi homines quod ibi producit nativi sui sunt. ita quod de uno stipite communi cum illo quem ad nativum clamat exierint tunc similiter si utrique producti recognoscantur communes consanguinei disquiretur per visinetum quis eorum eidem sunt proximiores & secundum hoc judicabitur. Similiter quoque fiet si ex una parte producti, negentur eundem in aliqua parte consanguinitatis attingere vel si dubitetur super hoc omnis hujusmodi dubitatio per visinetum absolvetur. Probata autem libertate in Curia sufficienter tunc is de cujus libertate contentio facta est, a clameo petentis eum ad villenagium clamantis absolvetur, & perpetuo liberabitur. Si vero in probatione sua defecerit, vel si ab adversario suo diratiouetur tanquam nativus sine recuperatione aliqua, Domino suo adjudicabitur cum catallis suis quecunque habet. Sub hac eadem forma & hoc eodem ordine tractandum est placitum, quando aliquis in libertate constitutu

ftitutus ad villenagium trahitur, vel quando aliquis in villenagium positus, proprie sua deliberatione, perit libertatem ob id enim ad curiam Domini Regis veniens is de cujus libertate agetur, impetrabit loquelam ipsam in curiam Regis deduci quo impetrato sub forma prædicta, loquela procedet. Notandum etiam quod in placito isto locum non habet duellum, ad libertatem alicujus probandam a prima nativitate.

Cap. 5.

* Pluribus autem modis potest ad libertatẽ aliquis in villenagio positus deduci veluti si dominus ejus volens eũ ad libertatẽ perduci & a se & heredibus suis quietum clamaverit vel si eum ad liberandum, alicui donaverit vel vendiderit. Illud tamẽ notandum est qd non potest aliquis in villenagio positus, libertatem suã propriis denariis suis querere. Posset enim tunc a Domino suo secundum jus & consuetudinem regni ad villenagium revocari quia omnia catalla cujuslibet nativi, ita intelliguntur esse in potestate dom. sui, qd' propriis denariis suis versus Dominum suum a villenagio se redimere non poterit.

S1

Si quis vero extraneus eum ad liberandum emeret suis nummis, posset quidem perpetuo versus Dominum suum qui eum vendiderat, se in statu libertatis tueri. * Cum quis enim nativum suum a se & hæredibus suis quietum clamaverit vel extraneo vendiderit, poterit is qui libertatem, ita consequutus est erga Dominum suum, vel quoslibet alios hæredes suos dum modo per cartam vel alio modo legitime hoc in Curia diracionaverit perpetuo se tueri : ad duellum etiam hic poterit perveniri, si quis eum a villenagio liberatum contradixerit dum modo aliquis testis idoneus qui hoc viderit & audierit ubi liberatus fuerit libertatem suam voluerit diracionare in curia. Notandum etiam quod potest quis nativuum suum quantum ad sui ipsius vel hæredum suorum personas, liberum facere, non quantum ad alios. Quia si quis prius nativus hoc modo ad libertatã perductus contra extraneum aliquem ad diracionationem faciendam produceretur in Curia, vel ad aliquam legem terræ faciendam, posset inde juste amoveri si nativitas sua ad villenagium suum in Curia objecta fuerit & probata, etiãsi si in tali statu miles factus esset a villena-

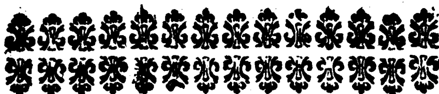
gio

gio liberatur. Item si quis nativuus quiete per unum Annum & unum Diem in aliqua villa privilegiata manserit, ita quod in eorum communem Gyldam tanquam civis receptus fuerit, eo ipso a villenagio liberabitur.

Cap.6.

¶ Sunt autem nativi a prima nativitate sua, quemadmodum si quis fuerit procreatus ex nativo & nativa, ille quidem nativus nascitur. Idem est si ex patre libero & matre nativa. Sed si ex matre libera & patre nativo idem est dicendum, quantum ad status integritatem, unde si quis liber homo duxerit nativam in uxorem, ad aliquod villenagium, quamdiu fuerit ita obligatus, villenagio eo ipso legem terrae tanquam nativus amittit. Si qui vero procreantur ex nativa unius & nativo alterius proportionaliter inter Dominos sunt pueri illi dividendi.

HIC

HIC INCIPIT LIBER SEXTUS.

De Dotibus.

Capitulo I.

Os duobus modis dicitur Dos enim dicitur vulgariter, id quod aliquis liber homo dat sponse suæ ad ostium Ecclesiæ tempore desponsationis suæ tenetur autem unusquisque tam jure Ecclesiastico quam jure seculari sponsam suam dotare tempore desponsationis. Cum quis autem sponsam suam dotat, aut nominat dotem aut non. Si non nominat, tertia pars totius tenementi liberi sui, intelligitur dos ejus, & appellatur rationabilis Dos cujuslibet mulieris tertia pars totius liberi tenementi viri sui quod habuit tempore desponsationis ita quod inde fuerit seisitus in Dominico.

Si vero dotem dominat, & plus tertia parte, dos ipsa in tanta quantitate stare non poterit: amensurabitur enim usque ad tertiam partem, quia minus tertia parte scilicet tenementi sui potest quis dare in dotem, plus autem non.

Cap.2.

* Contingit autem quandoque quod si modicum tenementi habeat is qui mulierem dotat tempore desponsationis suæ, possit dotem ampliare scilicet de questu suo in tertiam partem vel minus. Si vero de questu nihil fuerit expressum in dotis assignatione, licet parum habeat tenementi tempore desponsationis, & postea multa acquisierit non poterit in dotem clamari plus tertia parte illius tenementi quod habuerit quis tempore desponsationis quo mulierem dotavit. Idem dico si quis in catallis, & in rebus terram non habens, vel etiam in denariis sponsam suam dotaverit, & postea magnum questum fecerit in terris & tenementis, nihil de cætero de questu in dotem clamare poterit, quia hoc generaliter verum est quod quantacunque vel qualiscunq; assignata fuerit dos alicui mulieri, si inde satisfactum fuerit mulieri quan-

 tum

tum ad ostium Ecclesiæ assignatum fuit ad dotem, nunquam de cætero poterit amplius ad dotem petere.

Cap. 3.

* Sciendum autem est quod mulier, nihil potest disponere circa dotem suam tempore vitæ mariti sui. Quia cum mulier ipsa plene in potestate viri sui de jure sit, non est mirum si tam dos quam ipsa mulier & cæteræ omnes res ipsius mulieris plene intelliguntur esse in dispositione viri ipsius, potest autem quilibet uxorem habens, dotem uxoris suæ donare vel vendere vel alio quo voluerit modo alienare in vita sua ita quod tenetur uxor sua in hoc sicut & in aliis rebus omnibus quæ contra Deum non sunt ei assentire, adeo autem tenetur mulier obedire viro suo quod si vir ejus dotem suam vendere voluerit, & ipsa contradixerit, si postea fuerit ita vendita dos & empta, mortuo viro suo poterit mulier dotem ipsam versus emptorem petere si confessa fuerit in curia vel super hoc convicta quod ea contradicente viro suo: fuerit dos à viro suo vendita.

Cap. 4.

* Mortuo autem viro alicujus mulieris aut vacat

vacat dos ejus si fuerit nominata, aut non vacat. Si vacat, ponere se potest mulier in dotem suã & tenere se in seisina cum consensu hæredis. Si vero non vacat, aut tota non vacat, aut quædam pars vacat, & quædam pars non vacat. Si quædam vacat & quædam non, in parte quæ vacat, ponere se poterit prædicto modo, & de residuo habebit breve de recto ad warrantum suum scilicet quod teneat ei plenum rectum de illa terra quam clamat pertinere ad rationabilem dotem suam quod breve tale erit.

Cap. 5.

¶ Rex M. salutem precipio tibi qd' sine dilatione plenum rectum teneas A. quæ fuit uxor E. de una hida terre in villa illa quam clamat pertinere ad rationabilem dotem suam quam tenet de te in eadem villa per liberum servitium decem solidorum per annum pro omni servitio quam N. ei deforc'. Et nisi feceris vicecomes faciat ne oporteat eam amplius inde conqueri pro defectu recti T. &c.

Cap. 6.

* Tractabitur autem placitum id in Curia warranti per hoc breve, donec probetur curiam ipsius de recto defecisse quod

qualiter fieri deberet, inferius dicetur. Quo probato procedet loquela usque ad comitatum, & ita mediante comitatu, per voluntatem Domini Regis, vel capitalis Justic', poterit loquela ipsa ad curiam Domini Regis etiam juste transferri per hoc breve.

Cap. 7.

¶ Rex vic' salutem: pone coram me vel Justiciis meis die illo, loquelam quæ est in comitatu tuo inter A. & N. de una hida terræ in illa villa quam ipsa A. clamat versus prædictum N. ut rationabilem dotem suam. Et summone per bonos summonitores predict. N. qui terram illam tenet, quod tunc sit ibi cum loquela sua. Et habeas ibi, *&c.*

Cap. 8.

* Potest autem transferri hujusmodi loquela, sicut & aliæ quælibet a comitatu ad capitalem curiam Domini Regis, pluribus de causis. Tum propter aliquam dubitationem quæ emergit in comitatu super loquela ipsa, quam comitatus nescit dijudicare. Et quando sic transfertur loquela aliqua ad curiam, tunc summonenda est utraque pars, scilicet tam tenens quam petens. Cum ex perquisitione alterius partium transfertur

loquela

loquela tunc sufficit illam partem summoneri quæ pars hoc non perquisivit. Si vero ex consensu & perquisitione utriusque partium simul existentium in curia loquela ipsa transferatur ad curiam tunc neutram partium oportet summoneri quia eis intelligitur dies datus in curia die autem statuta in curia, aut uterque abest, aut alter tantum, aut adest uterque. De absentia utriusque aut alterius tantum, satis superius est dictum utroque vero præsente in curia, mulier ipsa jus suum versus adversarium suum in hæc verba proponet. Peto terram illam sicut pertinentiam illius terræ, quæ mihi nominata est in dotem. Unde maritus meus dotavit me ad ostium Ecclesiæ die quo me disponsavit sicut de eo unde fuit vestitus & seisitus eo tempore quo me inde dotavit. Ad hujusmodi ergo clameum solet multipliciter ab adversa parte. responderi aut enim negabit eam inde fuisse dotatam, aut concedet, quicquid autem dicat non debet loquela illa procedere sine herede mariti ipsius mulieris. Sũmonendus ergo erit ad curiam quod veniat auditurus loquelam istam & per hoc breve.

Cap. 9.

* Rex vic' salutem. Summone per bonos

summonitores N. filium & hæredem E. qd' sit coram me vel Justiciis meis eo die ad warrantizandum A. quæ fuit uxor ipsius E. patris sui unam hidam terræ in villa illa, quam clamat pertinere ad rationabilem dotem suam de dono ipsius E. viri sui versus N & unde placitum est inter eos in Curia mea si terram illam ei warrantizare voluerit vel ad ostendēdum quare id facere non debet. Et habeas ibi, &c. T. &c.

Cap. 10.

* Heres igitur ipse summonitus, si neque venerit, neque se essoniaverit ad primum diem vel ad secundum vel ad tertium, vel si post essonia sua quarto die neque venerit neque responsalem miserit, qualiter distringi debeat vel possit de jure & consuetudine Regni quæri potest. Secundum quosdam distringi poterit quod ad Curiam veniat per feodum suum. Itaque de consilio curiæ, capietur in manum Dom. Regis tantū de feodo suo, unde distringatur ad Curiam venire ad ostendendum ibi utrum debeat terram illam warrantizare an non, vel per plegios attachiari potest secundum quosdam quod ad Curiam veniat ad id faciendum.

Cap. I.

* Apparente demum in curia hærede viri mulieris conquerentis, aut id testabitur & concedet quod terra ipsa sit pertinentia dotis ipsius mulieris, & quod inde fuerit dotata ipsa mulier, & quod antecessor ejus inde fuerit seisitus tempore quo eam inde dotavit sicut de pertinentia illius terræ quā ei principaliter nominavit in dotem, aut non; Si id concedat in curia, de cætero tenebitur illam terram versus ipsum tenentem diracionare, si inde voluerit placitare; Et ita ipsam illi mulieri deliberare & convertetur contentio inter ipsum tenentem & hæredem ipsum. Aut si inde noluerit placitare, tenebitur dare ipsi mulieri competens escambium, quia de cetero perdere non poterit mulier ipsa. Si vero hæres ipse nec testatus fuerit nec concesserit ipse mulieri id quod ipsa versus tenentem proponit tunc placitum inde poterit esse inter ipsam mulierem & hæredem: mulier enim efficaciter nullum placitum moveri poterit versus aliquem, sine warranto de dote sua: Si itaque ipse hæres totum jus ipsius mulieris ei

negaverit, ita quod dixerit in curia eā inde nunquam fuisse dotatam ab antecessore suo poterit inter eos ad duellum perveniri: si mulier audientes & videntes ibi habeat, vel aliquem idoneum testem qui audierit & viderit ipsam inde fuisse ab antecessore ipsius hæredis dotatam ad ostium Ecclesiæ desponsationis suæ tempore, & hoc paratus sit versus illum diracionare. Si ergo mulier versus ipsum hæredem obtinuerit per duellum tunc heres ipse tenebitur terram petitam ipsi mulieri deliberare, vel competens suum escambium eidem dare.

Cap. 12.

* Nota etiam quod cum quis dotat sponsam suam in hæc verba, Do tibi terram istā vel villam nominatim cum omnibus pertinentiis; Si aliquam pertinentiam eo tempore non habuerit in dominico suo, nec inde fuit seisitus tempore desponsationis suæ & in vita sua eam diracionarit vel alio modo juste perquisierit, poterit uxor post mortem viri sui jure doti: etiam ipsam pertinentiam cum aliis recte petere.

Cap. 13.

* Sciendum etiam qd' si viralicujus mulieris

lieris dotem uxoris suæ vendiderit alicui postquam eam inde dotaverit, tenebitur heres ejus: dotem illam ipsi mulieri deliberare si poterit & etiam ipsi emptori tenebitur ad rationabile escambium suum ex venditione vel donatione sui vel antecessor' sui sin minus : ad rationabile escambium ipsi mulieri tenebitur.

Cap. 14.

Cum autem tota non vacat dos alicujus mulieris ita quod inde nihil habeat mulier ipsa tunc placitum illud ab initio tractandum erit in curia Domini Regis, & summonebitur is qui dotem ipsam tenet per hoc breve.

Cap. 15.

Rex vic' salutem, precipe N, quod juste & sine dilatione faciat habere A. quæ fuit uxor E. rationabilem dotem suam in illa villa quam clamat habere de dono ipsius E. viri sui unde nihil habet ut dicit, & unde quæritur quod ipse ei injuste deforciat & nisi fecerit summone eum per bonos summonitores quod sit eo die coram nobis vel Justiciis nostris ostensurus quare non fecerit. Et habeas ibi, &c. T. &c.

Cap.

Cap. 16.

* Quicunque autem dotem ipsam tenet sive hæres sive alius, oportet semper ipsum hæredem presentem esse qui mulieri petenti de sua dote respondeat, si alius itaque ab herede dotem ipsam deforceat mulieri, tunc per hoc breve summonebitur, hæres vero, per supra scriptum breve.

? what

Cap. 17.

* Potest autem placitum illud inter heredem ipsum & mulierem, multiplicitur variari, aut enim clamabit mulier ipsa dotem suam tanquam nominatam : aut rationabilem dotem suam non nominatam hæres quoque aut concedet ei dotem sibi fuisse nominatim aliam tamen quam ipsa petit aut sibi nullam fuisse nominatam dicet si ergo de dote nominata sive de diversis nominationibus dotis, inter eos fit contentio, tunc poterit id in placito ipso, predicto modo procedi. Si vero rationabilis dos sine aliqua nominatione certa petatur, certi juris est quod heres tenebitur mulieri assignare in dotem tertiam partem totius liberi tenementi, quod antecessor ejus habuit in dominico die qua eam desponsavit integre in omnibus ut in

in terris & tenementis & advocationibus. Ita quod si non fuerit nisi una sola Ecclesia in tota hæreditate, si contingerit eam vacare in vita mulieris post mortem mariti sui, non poterit heres ipse sine assensu ipsius mulieris personam ad Ecclesiam illam presentare. Excipitur capitale mesuagium quod dari non potest in dotem, nec dividetur sed integrum remanebit. Item in divisionem non veniunt res quas tenuerunt mulieres aliæ in dotem, unde prius dotatæ fuerint, præterea si fuerint duo maneria vel plura dividenda, non dividetur capitale manerium, sed integrum cum capitali mesuagio heredi remanebit, ita quod de alio manerio vel aliis maneriis ipsi mulieri plene satisfiat. Notandum etiam quod pro ætate hæredis non remanebit assignatio dotis ipsi mulieri. præterea notandum quod si fuerit terra aliqua data alicui mulieri in dotem nominatim, ita quod Ecclesia aliqua in feodo illo sit fundata, post mortem mariti sui habebit mulier liberam inde presentationem: ita qd' clerico cuilibet idoneo poterit illam ecclesiam concedere si vacaverit. Sed collegio non po-

test quia hoc auferret jus ipsius hæredis pet petuo, sin autem maritus ipsius mulieris alicui Clerico in vita sua Ecclesiam ipsam concesserit, idem Clericus ipsam Ecclesiam tota vita sua poterit retinere etiamsi hoc factum sit postquam uxorem suam de terra illa dotaverit, verum si domui religiose concesserit interim Ecclesiam ipsam ipse maritus: debet Ecclesia illa post mortem ipsius mariti ipsi mulieri deliberari, ita qd' in vita sua liberam habebit inde presentationem, post mortem vero ipsius mulieris & illius Clerici qui ad ejus præsentationem institutus fuit persona: iterum ad domum Religiosam revertetur Ecclesia ipsa illi perpetuo remansura. Item sciendum quod si in vita viri alicujus mulieris fuerit ab eo uxor ejus separata ob aliquam sui corporis turpitudinem, nullam vocem clamandi dotem habere poterit mulier ipsa. Idem dico si fuerit separata ab eo p. parentelam, scilicet qd' nullam dotem petere poterit mulier ipsa & tamen liberi ejus possunt esse hæredes & de jure regni succedent patri jure hereditario. Nota item quod cum quis filius & heres alicujus ex consensu patris sui ducit uxorem, & per assignationem patris sui uxori suæ quan-

quandam partem terræ patris sui dat in dotem: nunquid ab ea plus peti poterit in dotem? Mortuo autem viro suo ante mortem patris sui queri potest utrum terram illam nomine dotis retinere possit & utrum pater viri sui teneatur illi warrantisare terram illam. Si vero mulier aliqua plus habeat in dotem quam ei pertineat habere, precipietur vicecomiti quod id amensurati faciat & per hoc breve.

Cap. 18.

* Rex vicecomiti salutem. Questus est nobis N. quod A. mater sua plus habet in dotem de sua hereditate quam habere debet & quam pertinet ei habendum secundum dotem rationabilem. Ideo tibi precipio quod juste & sine dilatione facias id amensurari & juste & sine dilatione facias habere ipsi N. quod habere debet de jure & hereditate sua & juste & sine dilatione facias habere ipsi A. quod habere debet. Et quod pertinet ei habendum secundum dotem suam rationabilem ne inde oporteat eum amplius conqueri pro defectu justicie T. &c.

HIC INCIPIT LIBER SEPTIMUS.

De Hæredibus Legitimis & Bastardis Masculis aut Fæminis, majoribus sive minoribus, & de custodia & privilegio minorum, & de ultimus hæredibus qui sunt Domini cum feodum cadit in manum eorum & de Hæredibus intestati & de usurariis & eorum Hæredibus & de Maritagiis & aliis Donationibus antecessorum eorum Testamentis & Debitis quæ omnia hæredes eorum tenentur warrantisare.

Capitulo I.

N alia enim acceptione, accipitur Dos secundum Leges Romanas secundum quas proprie appellaturd os, id qd' cum muliere datur viro quod vulgaritur dicit' Maritagiũ potest itaque quilibet liber homo terram habens quandam partem terræ suæ cum filia sua vel cũ aliqua alia qualibet muliere, dare in maritagium sive habuerit hæredẽ sive nõ, velit hæres vel non, imo eo & contradicente

&

& reclamante. Quilibet etiam cuicuncunque voluerit potest dare quandam partem sui liberi tenementi, in remunerationem servitii sui vel loco religioso in eleemosinam, ita quod si donationem illam seisina fuerit secuta, perpetuo remanebit illi cui donata fuerit terra illa & hæredibus suis, si jure hæreditario fuerit eis concessa. Si vero donationem talem nulla sequuta fuerit seisina, nihil post mortem donatoris ex tali donatione contra voluntatem heredis efficaciter peti potest. quia id intelligitur secundum consuetam Regni interpretationem potius esse nuda promissio quam aliqua vera promissio vel donatio. Licet autem ita generaliter cuilibet de terra sua rationabilem partem pro sua voluntate cuicunque voluerit libere in vita sua donare. In extremis tamen agenti non est cuiquam hactenus permissum quia possit tunc immodica fieri hæreditatis distributio si fuisset hoc permissum illi qui fervore passionis instantis & memoriam & rationem amittit quod non nunquam evenire solet unde presumeretur quod si quis in infirmitate positus ad mortem : distribuere cepisset terram suam, quod in sanitate sua minime facere

voluisset

voluisse : quod potius proveniret illud ex furore animi quam ex mentis deliberatione. posset tamen hujusmodi donatio in ultima voluntate alicui facta ita tenere si cum consensu heredis heret & ex suo consensu confirmaretur. Cum quis autem de terra sua in maritagium vel alio modo donat aut habet hæreditatem tantum, aut questum tantum, aut hæreditatem & questum. Si hæreditatem tantum poterit quidem ex eadem hæreditate quandam partem donare ut dictum est cuilibet extraneo cuicunque voluerit. * Si autem plures habuerit filios mulieratos, non poterit de facili præter consensum hæredis sui filio suo postnato de hæreditate sua quantam libet partem donare, Quia si hoc esset permissum, accideret inde frequens prius natorum filiorum exheredatio, propter majorem patrum affectionem quam sæpe erga post natos filios suos habere solent, sed nunquid filio suo Bastardo potest quis filium & hæredem habens de hæreditate sua donare? Quod si verum est, tunc melioris conditionis est in hoc bastardus filius quam mulieratus postnatus quod tamen verum est. * Si vero questum tantum

tantum habuerit is qui partem terræ suæ donare voluerit tunc quidem hoc ei licet sed non totum questum quia non potest filium suum heredem exheredare veruntamen si nullum heredem filium vel filiam ex corpore suo procreaverit, poterat quidem ex questu suo quicunque voluerit quandam partem donare, sive totum questum hereditabiliter. Ita quod si inde seisitus fuerit is cui donatio illa facta fuerit in vita donatoris, non poterit aliquis heres remotior donationem illam irritare. Potest itaque quilibet sic totum questum donare in vita sua, sed nullum heredem inde facere potest, neq; collegium, neq; aliquem hominē quia solus Deus heredē facere potest non homo. Sin autem & hæreditatem & questum habuerit: tunc indistincte verum est quod poterit de questu suo quantumlibet partem sive totum cuicunque voluerit donare, ad remanentiam de hereditate vero sua nihilominus dare potest, secundum quod prædictum est dum scilicet rationabiliter hoc fecerit. * Sciendum autem quod si quis liberum habens socagium plures habuerit filios qui omnes ad hæreditatem equaliter pro equalibus proporti-

tionibus sunt admittendi, tunc indistincte verum est quod pater eorum nihil de hereditate vel de questu si nullam habuerit hæreditatem alicui filiorum quod excedat rationabilem partem suam que ei contingit de tota hæreditate paterna donare poterit. Sed tantum donare poterit de hæreditate sua pater, cuilibet filiorum suorum de libero socagio in vita sua, quantum jure successionis post mortem patris idem consequutus esset de eadem hereditate, veruntamen occasione liberalitatis quod patres in filios vel etiam in alios exercere solent: juris quidem questiones in hujusmodi donationibus sæpius emergunt. Esto enim quod aliquis miles vel aliquis liber homo quatuor vel plures habens filios ex eadem matre omnes legitime procreatos, & uni eorum (verbi gratia) prius natus post heredem, quandam partem rationabilem de hereditate sua cum concensu etiam heredis sui) he super hoc fierit contentio) hereditabiliter donat ita quod seisinam inde idem filius recipiat, & commoditates & exitus in vita sua quamdiu vixerit percipiat. & in tali seisina moriatur tam patre suo quam fra-

tribus

tribus omnibus adhuc viventibus. Magna quidem juris dubitatio & virorum juris Regni peritorum disceptatio & contentio super tali casu in curia Domini Regis evenit vel evenire potest super hoc scilicet quis isti de jure succedere debeat & possit, pater enim seisinam defuncti filii sui sibi retinere contendit, & ita terram quæ ex sua donatione processit, ad se iterum cupit reverti. Super hoc habita contentione in curia, patri jus in terra ipsa clamanti respondetur a filio primogenito quod non est pater suus super hoc audiendus, Quia generaliter verum est secundum jus Regni, quod nemo ejusdem tenementi simul potest esse heres & Dominus, sed hac eadem ratione quæritur filius medius primogenitum filium ab illa successione repellere. Cum enim jam heres sit totius hæreditatis non potest simul esse Dominus illius hæreditatis & hæres, præterea si jam mortuus esset pater illius filii primogeniti, idem filius Dominus fieret totius hæreditatis. Sed tunc de jure Regni non remaneret ei terra predictâ ratione. Si ergo eam retinere non poterit ad remanentiam, quo modo eam petere potest jure hæreditario, sed

pari ratione videtur quod postnatus filius omnes alios inde possit excludere. Similis vero dubitatio contingit, cum quis fratri suo postnato, portionem terre sue hereditabiliter concedit & donat, quo defuncto sine herede de corpore suo exeunte frater ipsius defuncti terram ipsam in manum capit suam, sicuti illam que de feodo suo est & vacans versus quem duo filii sui assisam petunt de morte avunculi sui procedente vero placito primogenitus filius versus patrem, & postnatus filius versus fratrem primogenitum, premonstrato modo placitare possunt. Sed sciendum quod pater ipse terram illam nullo modo de jure Regni retinere potest, quia non potest simul esse heres & Dominus, sed nec etiam ad donatorem licite revertitur terra alicui sic donata, scilicet cum homagio sequuto si aliquem heredem habuerit is cui facta est donatio ex corpore suo sive etiam remotiorem. * Præterea terra ista que sic donata est sicut alia quelibet hereditas, naturaliter quidem ad hæredes hæreditabiliter descendit, nunquam autem naturaliter ascendit. Sic ergo remanet placitum inter patrem

&

& primogenitum filium, sed procedit inter primogenitum filium & postnatum prædicto modo aliquando tamen super hoc ultimo casu in Curia Domini Regis de consilio Curiæ ita ex æquitate consideratum est, quod terra sic donata, filio primogenito remaneat, maxime si aliud feodum non habeat in manu sua donec hereditas deliberetur ei. Quia interim cum Dominus non sit hereditatis paterne, non obviat id quo dicitur quod simul non possit quis heres esse & Dominus. Sed cum ex illa successione fiat Dominus illius partis hereditatis: nonne & heres ejusdem patris intelligitur esse, cum & heres sit totius hereditatis, ad hoc tamen respondemus quod incertum est adhuc & in pendenti utrum filius primogenitus heres sit an non. Quia si premoriatur pater tunc constans est quia heres ejus est. Quod si sic evenerit tunc quidem desinit Dominus esse illius terræ quam ex successione avunculi sui prius acquisierat & tunc demum ad postnatum filium tanquam ad heredem rectum revertetur terra illa. Sin autem premoriatur filius primogenitus, tunc satis constat quia ille non fuit futurus hæres pa-

tris sui: & ob id nunquam concurrunt circa ejus personam ista duo accidentia juris scilicet jus hereditarium & Dominium. Notandum autem quod nec Episcopus nec abbas quia eorum Baroniæ sunt de eleemosina Domini Regis & antecessorum ejus, non possunt de Dominicis suis aliquam partem dare ad remanentiam sine assensu & confirmatione Domini Regis.

Hæc Lex confirmatur stat. West. 2. cap. 41.

Cap. 2.

* Tenentur autem heredes donatorum donationes & res donatas sicut rationabiliter factæ sunt illis quibus factæ sunt & hæredibus suis warrantizare.

Cap. 3.

* Heredum autem alii sunt proximi, alii sunt remotiores, proximi heredes alicujus sunt quos ex suo corpore procreaverit, ut filius & filia. Quibus deficientibus vocantur heredes remotiores scilicet nepos vel neptis ex filio vel filia recta linea descendens in infinitum. Item frater & soror & ex illis ex transverso descendentes. Item avunculus tam ex parte patris quam ex parte matris, & matertera similiter & ex illis descendentes. Cum quis ergo hæreditatem habens moriatur, si unicum filium hære-

hæredem habuerit indistincte verum est quod filius ille patri suo succedit in toto. * Si plures reliquerit filios, tunc distinguitur utrum ille fuerit miles, sive per feodum militare tenens aut liber Sokemanus. Quia si miles fuerit vel per militiam tenens, tunc secundum jus Regni Angliæ primogenitus filius patri succedit in totum. Ita quod nullus fratrum suorum partem inde de jure petere potest. Si vero fuerit liber Sokemaus, tunc quidem dividetur hæreditas inter omnes filios, quotquot sunt per partes æquales, si fuerit socagium & id antiquus divisum. Salvo tamen capitali mesuagio primogenito filio pro dignitate aesneciæ suæ, Ita tamen quod in aliis rebus satisfaciet aliis ad valentiam. Si vero non fuerit antiquitus divisum, tunc primogenitus secundum quorundam consuetudinem totam hæreditatem obtinebit. Secundum autem quorundam consuetudinem postnatus filius hæres est. Item si filiam tantum unam reliquerit quis heredem tunc id * obtinet indistincte quod de filio dictum est. Sin autem plures filias, tunc quidem indistincte inter ipsas dividetur hæreditas sive fuerit miles, sive Sokemanus pater earum salvo tamen primogenitæ filiæ capitali

tali mesuagio sub forma præscripta. Notandum autem quod si quis fratrum vel sororum inter quos dividitur hereditas sine herede de corpore suo moriatur, tunc illa portio quæ defuncti erat inter cæteros superstites dividetur. Maritus autem primogenitæ filiæ homagium faciat capitali Domino de toto feodo. Tenentur autem postnatæ filiæ vel earum mariti servitium suum de suo tenemento capitali Domino facere per manum primogenite vel ejus mariti. Nullum tamen homagium vel etiam fidelitatem aliquam tenentur mariti postnatarum filiarum marito primogenite filie inde facere in vita sua, nec earum heredes primi vel secundi: tertii vero heredes ex postnatis filiabus exeuntes, secundum jus Regni homagium tenentur facere de suo tenemento heredi filiæ primogenite & rationabile relevium. Præterea sciendum est quod mariti mulierum quarumcunque, nihil de hereditate uxorum suarum donare possunt sine consensu heredum suorum, vel de jure ipsorum heredum aliquid remittere possunt nisi in vita sua. Si vero filium habuerit quis heredum & preterea filiam habuerit vel filias, filius ipse succedit

in

in totum * unde contingit quod si quis plures habuerit uxores & ex qualibet filiam vel filias, extremo autem ex postrema unicum filium: ille filius solus obtinet hæreditatem patris, quia generaliter verum est quod mulier nunquam cum masculo partem capit in hereditate aliqua, nisi forte aliud speciale fiat in aliqua civitate, & hoc per longam consuetudinem ejusdem civitatis. Si vero habuerit quis plures uxores, & ex qualibet earum filiam vel filias, omnes filiæ erunt pares ad hereditatem patris eodem modo ac si omnes essent ex eadem matre, Cum quis autem moritur sine herede filio vel filia si habuerit nepotes vel neptes ex filio vel filia, tunc quidem indubitantur succedunt ipsi eodem modo quo predeterminatum est supra de filio, vel filiabus & sub eadem distinctione. Illi enim qui recta linea descendunt, semper illis preferuntur qui ex transverso veniunt. Cum quis autem moriatur habens filium postnatum, & ex primogenito filio premortuo nepotem, magna quidem juris dubitatio solet esse, uter illorum preferendus sit alii in illa successione scilicet utrum filius an nepos. Quidam enim dicere

dicere volebant filium postnatum rectiorem esse heredem quam nepotem talem, ea videlicet ratione, quia filius primogenitus cum mortem patris non expectaret nec expectavit quousque heres ejus esset, & ita cum post natus filius superviveret tam fratrem quam patrem recte ut dicunt patri succedit. Aliis vero visum est nepotem talem de jure avunculo suo esse preferendum. Cum enim nepos ille ex filio primogenito exierit, & de corpore suo extiteret heres in totum jus quod pater suus si adhuc viveret haberet: ipse patri suo succedere debet. Ita dico, si pater suus non fuerit ab avo suo forisfamiliatus, potest siquidem filius in vita patris sui ab eo forisfamiliari, Si quandam partem terræ suæ assignet pater filio suo & seisinam faciat ei in vita sua ad petionem & bonam voluntatem ipsius filii, ita quod de tanta parte sit ei satisfactum tunc enim non poterint heredes ipsius filii de corpore suo aliquid amplius petere contra avunculum suum vel alium de residua parte hæreditatis avi sui, quam partem patris sui licet pater eorum si ipse supervixisset eundem avum suum posset. Præterea si filius alicujus primogenitus de paterna hæreditate

reditate capitali Domino homagium suum fecerit in vita patris sui, licet premoriatur patri suo, nulla dubitatio est quin filius ejusdem avunculo suo sit preferendus. Verum super hoc poterit esse placitum inter nepotem ipsum & capitalem Dominum si idem Dominus ei homagium suum negaverit vel inter capitalem Dominum & avunculum ipsum si capitalis Dominus nepoti homagium suum warrantizaverit, & ex hoc utrinque rationabiliter possit pervenire ad duellum, nisi vero homagium suum ita possit doceri: tunc quidem ita hodie obtinet inter avunculum & nepotem, quia melior est conditio possidentis.

Cap. 4.

* Deficientibus autem hiis qui recta linea descendunt: tunc frater vel fratres succedent. Aut si non reperiantur fratres, vocandae sunt sorores. Quibus premortuis eorum liberi vocantur, post hos vero vocantur avunculi, & eorum liberi, postremo matertere & eorum liberi habita & observata distinctione superius prenotata, inter filios militis & filios Sokemani & nepotes similiter habita quoque distinctione inter masculos & feminas.

Cap.

Cap 5.

* Tenentur quoque heredes testamenta patrum suorum & aliorum antecessorum suorum servare, illorum scilicet cujus sunt heredes, & eorum debita acquietare. Potest enim quilibet homo liber majoribus debitis non involutus de rebus suis in infirmitate sua rationabilem devisam facere sub hac forma secuudum cujusdam patriæ consuetudinem, quod Dominum suum primo de meliore & principali orire quam habet recognoscat deinde Ecclesiam, postea vero alias personas pro voluntate sua. Quicquid autem diversarum patriarum consuetudines super hoc teneant, secundũ jura Regni non tenetur quis in testamento suo alicui personæ precipue nisi pro voluntate sua aliquid relinquere libera enim dicitur esse cujuscunque ultima voluntas, secundum has leges sicut & secundum alias Leges. Mulier etiam sui juris, testamentum facere potest. Si vero fuerit in potestate viri constituta, nihil sine viri sui authoritate facere potest etiam in ultima voluntate de rebus viri sui, veruntamen pium esset & marito valde honestum si rationabilem divisam uxori suæ concessisset, scilicet usque ad tertiam partem rerum suarum

principalio n(?) ... lle(?)

suarum, quam viva quidem obtinuisset si maritum suum supervixisset ut plenius infra liquebit. Quod plerique mariti facere solent unde marito commendabiles efficiuntur. * Cum quis in infirmitate positus testamentum facere voluerit, si debitis non sit involutus tunc omnes res ejus mobiles in tres partes dividentur æquales. Quarum una debet heredi, secunda uxori, tertia vero ipsi reservatur: de qua tertia: liberam habebit disponendi facultatem: verum si sine uxore decesserit medietas ipsi reservatur. De hereditate vero nihil in ultima voluntate disponere potest ut predictum est.

Ita fuisse communem Legem testatur ex parte magna carta.cap. 18.

Cap. 6.

* Debet autem testamentum fieri coram duobus vel pluribus viris legitimis, Clericis vel Laicis & talibus qui testes inde fieri possunt idonei. Testamenti autem executores esse debent ii quos Testator ad hoc elegerit & quibus coram ipsam commiserit. Si vero testator nullos ad hoc nominaverit, possunt propinqui & consanguinei ipsius defuncti ad id faciendum se ingerere. Ita quod si quem vel heredem vel alium rerum defuncti reperierit detentorē, habebunt breve

Domini

Domini Regis vicecomiti directum in hæc verba. Cap. 7.

* Rex vic' salutem precipio tibi quod juste & sine dilatione facias stare rationabilem divisam N. sicut rationabiliter monstrari poterit quod eam fecerit & quod ipsa stare debeat T. &c.

Cap. 8.

* Si quis autem authoritate hujus brevis conventus, aliquid dixerit contra testamentum scilicet quod non fuit rationabiliter factum, vel quod res petita non fuerit ita ut dicitur legata, tunc quidem placitum illud in curia Christianitatis audiri debet & terminari. Quia placitum de testamentis coram Judice Ecclesiastico fieri debet & per illorum qui testamento interfuerint testimonia, secundum juris ordinem terminari. Si vero fuerit debitis oneratus is qui testamentum facere proponit nihil de rebus suis (extra debitorum acquietationem) præter sui hæredis consensum disponere potest, verum si post debitorum acquietationem aliquid residuum fuerit, tunc id quidem in tres partes dividetur modo prædicto. Et de tertia parte suum ut dictum est faciat testamentum. Si vero non sufficiunt res defuncti ad debita persolvenda, tunc quidem heres ipse do-

defectum ipsum de suo tenetur a l implere ita dico si habuerit ætatem hæres ipse.

Cap. 9.

* Sunt enim quidã heredes, de quibus cõstat eos esse majores, alii unde constat esse minores, alii de quibus dubiũ est utrũ sint majores an minores: * heredes vero majores, statim post decessum antecessor suorũ possunt se tenere in hereditate sua, licet Domini possint feodũ suum cũ herede in manus suas capere ita tamen moderaté id fieri debet ne aliquã disseisinam heredibus faciant: possunt enim heredes si opus fuerit violencie dominorum resistere dum tamen parati sunt relevium & alia recta servitia eis inde facere. * Si vero constet eos esse minores, tunc ipsi heredes tenentur esse sub custodia dominorũ suorum donec plenã habuerit ætatem, si fuerint heredes de feodo militari. Quod fit post vicesimum & unum annum completum, si fuerit heres & filius militis vel per feodum militare tenentis. * Si vero heres & filius Sokemanni fuerit, ætatem habere intelligitur tunc cum quindecim compleverit annum. * Si vero fuerit filius burgensis, ætatem habere tunc intelligitur cum discrete sciverit denarios numerare, & paños ulnare, & alia paterna negotia similiter exercere * plenam ita-

Vide asseverationem hujus Legis statuto Marlebr. Cap. 16.

itaque custodiam habent Domini, filiorum & heredum hominum suorum & feodorum suorum, ita quod plenam inde habént dispositionem, ut in Ecclesiis in custodiis ipsis constitutis concedendis & in mulieribus, si quæ in eorum custodiam exciderint maritandis, & in aliis negotiis disponendis secundum quod propria negotia sua disponi solent. Nihil tamen de hæreditate, de jure alienare possunt ad remanentiam. Ita tamen quod heredes ipsos, honorifice pro quantitate hereditatis interim habeant & debita etiam defuncti pro quantitate hereditatis & temporis quo illis custodia deputatur acquirent, unde & de debitis antecessorum de jure respondere tenentur. * Negotia quoque ipsorum heredum agere possunt, & placita de jure eis acquirendo movere & prosequi, si emissa fuerit de ætate contra minorem exceptio. Respondere autem non tenentur pro illis, nec de recto nec de disseisina nisi in unico casu. Cum quis scilicet minor habuerit custodiam minoris post decessum patris sui, tunc enim si denegetur alii hereditas sua cum major factus fuerit, poterit inde habere assisā & recogni-

tionem

tionem de morte antecessoris sui. Nec pro ætate Domini minoris, remanebit inde recognitio in hoc casu. Si vero appellatur minor de felonia aliqua, tunc attachiabitur per salvos & securos plegios, sed dum fuerit infra ætatem inde non tenebitur respondere sed demum factus, major. * Restituere autem tenentur custodes hereditates ipsis hæredibus instauratas & debitis acquietatas juxta exigentiam temporis custodiæ & quantitatis hæreditatis. Si vero dubium fuerit utrum fuerint hæredes majores an minores: tunc procul dubio Domini tam heredes quam hereditates in custodia habebunt, donec ætas rationabiliter probetur per legales homines de visineto & per eorum sacramentum.

Hæc Lex restitutionis roboratur Magna Carta. cap. 5.

Cap. 10.

* Si vero plures habuerint Dominos ipsi hæredes sub custodia constituti, capitales eorũ Domini, id est, illi quibus ligeantiã debent, sicut de primis eorum feodis eorum habebunt custodiã. Ita quod de cæteris feodis relevia & alia recta servitia dominis ipsorũ feodorũ facere tenentur. Et sic custodia eis per totum sub forma prescripta remane-

H bit

bit. * Notandum tamen quod si quis in capite de Domino Rege tenere debet, tunc ejus custodia ad Dominum Regem plene pertinet sive alios Dominos habere debeat ipse hæres sive non. Quia Dominus Rex nullum habere potest parem, multo minus superiorem, veruntamen ratione burgagii tantum non prefertur Dominus Rex aliis in custodiis. * Si vero Dominus Rex aliquam custodiam alicui commiserit, tunc distinguitur utrum ei custodiam pleno jure commiserit ita quod nullum eum inde reddere compotum oporteat ad scaccarium, aut aliter. Si vero ita plene ei custodiam commiserit, tunc poterit Ecclesias vacantes donare, & alia negotia sicut sua recte disponere.

Cap. II.

* Hæredes vero Sokemanorum mortuis antecessoribus suis, in custodia consanguineorum suorum propinquiorum erunt. Ita tamen quod si hæreditas ipsa ex parte patris descenderit, ad consanguineos ex parte matris descendeutes, custodia ipsa referatur. Sin autem ex parte matris hæreditas ipsa descenderit, tunc ad consanguineos paternos custodia

custodia pertinet. Nunquam enim custodia alicujus de jure alicui remanet, de quo habeatur suspitio quod possit vel velit aliquod jus in ipsa hæreditate clamare.

Cap. 12.

* Mulier vero vel mulieres si hæredes alicujus remanserint, in custodia dominorum suorum remanent. Quæ si infra ætatem fuerint in custodia erunt donec plenariam habent ætatem. Et cum habuerint ætatem, tenetur Dominus earum eas maritare, singulas cum suis rationabilibus portionibus. Si vero majores fuerint tunc quoque in custodia Dominorum suorum remanebunt donec per consilium & dispositionem Dominorum maritentur. Quia sine dominorum dispositione vel assensu, nulla mulier hæres terræ: maritari potest, de jure vel consuetudine Regni. * Unde si quis filiam vel filias tantum habens, hæredem illam vell illas in vita sua sine assensu Domini sui maritaverit, inde juste secundum jus & consuetudinem Regni perpetuo exheredatur. Ita quod inde de cætero nihil recuperare poterit nisi

H 2 per

per solam misericordiam & hoc est ratione. Quia cum maritus ipsius mulieris hæredis alicujus homagium de tenemento illo facere tenetur ipsi Domino, requirenda est ipsius Domini ad id faciendum voluntas & assensus ne de inimico suo vel alio modo minus idonea persona homagium de feodo suo cogatur recipere: verum si quis licentiam quærit à Domino suo filiam suam & hæredem alicui maritandi, tenetur Dominus aut consentire aut justam causam ostendere quare consentire non debeat, aliter enim etiam contra ipsius voluntatem poterit mulier ipsa de consilio patris sui & pro voluntate libere maritari. Juxta hoc quæro si mulier aliqua dotem habens possit alicui pro voluntate sua sine assensu warranti sui nubere, & si fecit, utrum totum ob id amittet. Non enim videtur quod debeat ideo dotem amittere, cum maritus suus inde nullum homagium warranto suo de jure & consuetudine Regni facere debeat. Sed cum affidatione fideliter tantum ne si ante mortem viri sui mulier ipsa moriatur homagium illud nullo tenemento retento periret. Tenetur tamen mulier cum assensu warranti

warranti sui nubere ; aut dotem amittet nisi mulier ipsa aliam terram habeat de maritagio vel hæreditate, tunc enim sufficit capitalis Domini habere assensum. Et hoc ideo sic obtinet non propter homagium sed pro alia fidelitate quam maritus Domino inde facere tenetur ut dictum est. Si vero de feodo plurium dominorum ipsa fuerit hæreditas, tunc sufficiet adquirere assensum capitalis Domini ad mulierem hæredem maritandam. In custodiis autem constitute mulieres hæredes si de corporibus suis forisfecerint, X f. 59. a. X & hoc probatum fuerit, tunc illæ quæ deliquerunt exheredabuntur, ita quod portiones suæ cæteris quæ non forisfecerint accrescent. Si vero hoc modo omnes deliquerint tunc tota illa hereditas ipsis Dominis tanquam escaeta remanebit. Veruntamen si semel legitime nuptæ fuerint, tunc si viduæ factæ fuerint, postmodum non tenebuntur iterum sub custodia Dominorum esse licet tenantur assensum eorum requirere in se maritandis prædicta ratione. Nec etiam tunc per earum incontinentiam hereditatem amittent. Quod autem generaliter so-

let dici putagium hæreditatem non adimit. Illud intelligendum est de putagio matris, quia filius heres legitimus est quem nuptiæ demonstrant.

Cap. 13.

* Hæres autem legitimus nullus Bastardus nec aliquis qui ex legitimo matrimonio non est procreatus esse potest. Verum si quis versus aliquem hæreditatem aliquam tanquam hæres petat, & alius ei objiciat quod hæres inde esse non potest eo quod ex legitimo matrimonio non sit natus tunc quidem placitum illud in curia Domini Regis remanebit, & mandabitur Archiepiscopo vel Episcopo loci quod de matrimonio ipso cognoscat, & quod inde judicaverit, id Domino Regi vel ejus Justic' scire fac' & per hoc breve.

Cap. 14.

* Rex Archiepiscopo salutem veniens coram me W. in curia mea petiit versus R, fratrem suum quartam partem feodi unius militis in illa villa, sicut jus suum, & in quo idem R. jus non habet ut W. dic' eo quod ipse Bastardus sit natus ante matrimonium matris

matris ipsorum. Et quoniam ad curiam meam non spectat agnoscere de Bastardiâ eos ad vos mitto mandantes ut in Curia Christianitatis inde facias quod ad vos spectat. Et cum loquela illa debitum coram vobis finem sortita fuerit, mihi litteris vestris significetis, quid inde coram vobis actum fuerit. T. &c.

Cap. 15.

* Circa hæc autem, orta est quæstio, si quis antequam pater matrem suam desponsaverit fuerit genitus vel natus utrum talis filius sit legitimus hæres cum postea matrem suam desponsaverit. Et quidem licet secundum canones & Leges Romanas talis filius sit legitimus hæres, tamen secundum jus & consuetudinem Regni nullo modo tanquam hæres in hæreditate sustinetur vel hæreditatem de jure Regni petere potest. Sed orta super hoc tamen contentione utrum scilicet genitus an natus fuerit ante desponsationem an post, discutietur id ut dictum est coram judice Ecclesiastico & quod ab eo judicatum fuerit id Domino Regi vel ejus Justic' scire faciet. Ita tamen quod secundum quod judicatum fuerit in curia Christianitatis de matrimo-

nio scilicet utrum fuerit ille qui hereditatem petit natus vel genitus ante matrimonium contractum vel post, in Curia Domini Regis supplebitur de adjudicanda vel abjudicanda ipsi, hæreditate super qua contentio est ita quod per judicium Curiæ hæreditatem ipsam obtinebit vel clameum suum perdet.

Cap. 16.

* Quæri potest de bastardo, qui nullum hæredem habere potest, nisi de corpore suo habuerit heredem. Si quis ei pro servitio suo vel alio modo aliquam terram donaverit, & inde homagium suum receperit, ita quod in seisina ejusdem terræ, sine herede de corpore suo obierit, quis ei de jure succedere debet, quia Dominus non potest predictis rationibus. * Cum quis vero intestatus decesserit, omnia catalla sua sui Domini esse intelliguntur; si vero plures habuerit Dominos quilibet illorum catalla sua recuperabit quæ in feodo suo reperiet. * Usurarii vero, omnes res (sive testatus sive intestatus decesserunt) Domini Regis sunt; vivus autem non solet aliquis de crimine usu-

re appellari nec convinci. Sed inter ceteras Regias inquisitiones, solet inquiri & probari, aliquem in tali crimine decessisse per duodecim legales homines de visineto & per eorum sacramentum. Quo probato in Curia: omnes res mobiles & omnia catalla quæ fuerunt ipsius usuratii mortui: ad usus Domini Regis capientur penes quemcunque inveniantur res ille. Hæres quoque ipsius, hac eadem de causa exheredatur secundum jus Regni & ad Dominum vel Dominos revertetur hereditas. Sciendum tamen, quod si quis aliquo tempore usurarius fuerit in vita sua, & super hoc in patria publice defamatus, si tamen a delicto ipso ante mortem suam destiterit, & penitentiam egerit, post mortem ipsius ille vel res ejus, Lege usuarii minime censebuntur. Oportet ergo constare quod usurarius decesserit aliquis ad hoc ut de eo tanquam de usurario post mortem ipsius judicetur, & de rebus ipsius tanquam de rebus usurarii disponatur.

Cap. 17.

Ultimi hæredes aliquorum, sunt eorum Domini. Cum quis ergo sine certo hærede

moritur,

moritur, quemadmodum sine filio, vel filia, vel sine tali hærede de quo dubium sit ipsum esse propinquiorem hæredem & rectum, possunt & solent Domini feodorum feoda illa tanquam escaetas in manus suas capere & retinere quicunque sint Domini sive Rex, sive alius præterea vero si quis veniens dicat se inde hæredem rectum, si per misericordiam Domini sui, vel per preceptum Domini Regis, hoc impetrare poterit, inde placitabit, & sic si quod jus inde habuerit, diracionare poterit. Ita tamen quod interim terra illa in manu Domini feodi remaneat. Quia quotienscunque dubitaverit aliquis Dominus de hærede tenentis sui, utrum sit rectus hæres an non, terrã illã tenere poterit, donec hoc ei legitime constiterit. Idem quoque dictum est supra de hærede ubi dubium sit an sit major an minor, in hoc tamen est differentia, quod in uno casu intelligitur interim hereditas illa quasi escaeta ipsius Domini. In alio vero casu, non intelligitur esse sua nisi de custodia. Sin autem nullus appareat qui hereditatem ipsam tanquam heres requirat tunc illi Domino re-

manet

manet hereditas ipsa escaeta ad remanentiam. Ita quod de illa disponere potest, sicut de sua propria ad libitum suum. Preterea si quæ mulier ut hæres alicujus in custodiam Domini sui devenerit: si de corpore suo forisfecerit, hæreditas sua Domino suo pro delicto ipsius remanet escaeta. Preterea si quis de felonia convictus fuerit, vel confessus in Curia, eo per jus Regni exheredato terra sua Domino suo remanet escaeta. Notandum quod si quis in capite de Domino Rege tenuerit, tunc tam terra quam omnes res mobiles suæ, & catalla penes quemcunque inveniantur, ad opus Domini Regis capientur sine omni recuperatione alicujus heredis. Sin autem de alio quam de Rege tenuerit is qui utlagatus est, vel de felonia convictus, tunc quoque omnes res suæ mobiles, Regis erunt. Terra quoque per unum annum remanebit in manu Domini Regis, elapso autem anno: terra eadem ad rectum Dominum scilicet ad ipsum de cujus feodo est revertetur verumtamen cum domorum subversione & arborũ extirpatione. Et generaliter quotiescunq; aliquis aliquid fecerit vel dixerit in

x f. 56. a.

in Curia, propter quod per judicium Curiæ exheredatus fuerit, hereditas ejus ad Dominum feodi de quo illa tenetur tanquam escaeta solet reverti. * Forisfactura autem filii & heredis alicujus, patrem non exheredat neque fratrem, neque alium, quam seipsum. præterea si de furto fuerit aliquis condemnatus, res ejus mobilis & omnia catalla sua vicecomiti provinciæ remanere solent, terram autem si qua fuerit Dominus feodi recuperabit statim, non expectato anno. Cū quis vero per legem terre fuerit utlagatus, & postmodum beneficio principis paci restitutus, non poterit ea ratione hereditatem si quam habuerit ille vel heredes sui versus dominum suum (nisi ex misericordia ipsius Domini & beneficio) recuperare, forisfacturam, autem & utlagaria solet Dominus Rex damnatis remittere, nec tamen aliena jura ideo querit infringere.

Cap. 18.

* Maritagium autem, aliud nominatur liberum, aliud servitio obnoxium, liberum dicitur maritagium quando aliquis liber homo

mo

mo aliquam partem terre sue dat cum aliqua muliere alicui in maritagium ita, quod ab omni servitio terra illa sit quieta, & a se & heredibus suis versus capitalem Dominum acquietanda. Et in hac quidem libertate, ita stabit terra illa usque ad tertium heredem nec interim tenebuntur heredes inde facere aliquod homagium: post tertium vero heredem, ad debitum servitium terra ipsa revertetur & homagium inde capietur. Quia si fuerit pars feodi militaris pro quantitate terre servitium feodi inde prestabit. * Solet autem quandoque terra aliqua dari in maritagio, salvo & retento debito servitio ipsi capitali Domino. Et tunc quidem tenebuntur maritus mulieris ipsius & heredes sui, servitium id facere sed sine homagio usque ad tertium heredem. Tertius vero heres primo inde faciat homagium & omnes heredes sui post modum, alia tamen fidelitas sub fidei vel sacramenti interpositione. a mulieribus vel earum heredibus interim fere sub eadem forma & eisdem verbis quibus homagium fieri solet præstare debet. * Cum quis itaque terram aliquam cum uxore sua in maritagium ceperit, si ex eadem uxore sua heredem

heredem habuerit filium, vel filiam clamantem & auditum infra quatuor parietes si idem vir uxorem suam supervixerit, sive vixerit hæres sive non, illi in vita sua remanet maritagium illud post mortem vero ipsius ad donatorē vel ejus hæredes est reversurum. Sin autem ex uxore sua nunquam habuerit heredem, tunc statim post mortem uxoris ad donatorem vel heredes ejus revertetur maritagium. Et hæc est quedam causa quare de maritagio tali non solet recipi homagium. Si enim sic donata esset terra aliqua in maritagium vel alio modo quod inde reciperetur homagium tunc nunquam de cetero ad donatorem vel ejus heredes licite possit reverti ut supradictum est. Si vero secundum ceperit virum mulier ipsa, idem judicium erit de secundo, quod dictum est de primo, sive heredem reliquerit primus sive non. * Cum quis autem terram aliquam de maritagio uxoris suæ petit, vel mulier ipsa, vel ejus heres tunc distinguitur utrum terra illa petatur versus donatorem vel ejus heredem, vel versus extraneum quod si versus donatorem vel ejus heredem petatur, tunc in electione petentis esse poterit utrum inde placitare voluerit in curia Christianitatis

ſtianitatis an in curia ſeculari. Spectat enim ad judicem eccleſiaſticum placitum, de maritagiis tractare ſi pars petens hoc elegerit, propter mutuam affidationem quæ fieri ſolet, quando aliquis promittit ſe ducturum in uxorem, aliquam mulierem & ei maritagium promittitur ex parte mulieris, nec per curiam Domini Regis defendetur placitu m id in Curia Chriſtianitatis, licet de laico feodo ſit, ſi conſtiterit quod ad maritagium petatur. Si vero verſus extraneum petatur, tunc in laica curia terminabitur placitum id, eodem modo & ordine quo de aliis laicis feodis placitari ſolet illo tamen obſervato, quod ſine warranto inde placitare non debet ſicut ſupra de dotibus dictum eſt, & ad ſimilitudinem placiti de dotibus, quantum ad warrantum pertinet, inde placitari poteſt, & quæ ibi dicta fuerint quantum ad hunc articulum hic locum habent. Sciendum tamen quod tertius hæres cum jam ſuum inde fecerit homagium, ſine warranti authoritate inde placitari poteſt.

HIC

HIC INCIPIT LIBER OCTAVUS.

De Concordia facta in Curia, & de Cirographis concordiam continentibus, & de recordis Curiæ vel curiarum: cum alterutra partium concordiam & finem factum infregerit.

Capitulo I.

Ontingit autem multotiens, loquelas motas in Curia Domini Regis per amicabilem compositionem & finalem concordiam terminari, sed ex consensu & licentia Domini Regis, vel ejus Justic', undecunque fuerit placitum sive de terra sive de alia re solet autem plerunque concordia, talis, in communem scripturam redigi & per communem assensum partium. Et per illam scripturam coram Justic' Domini Regis in Banco residentibus recitari, & coram eis utrique parti sua scriptura per omnia alii concordans : liberari : Et erit sub hac forma facta.

cap.

Cap. 2.

¶ Hæc est finalis concordia, facta in Curia Domini Regis apud Westmonasterium in vigilia beati Petri Apostoli, Anno regni Regis Henrici Secundi tricesimo tertio, coram Ranulpho de Glanvilla Justic' Dom. Regis, & coram H. R. W & T. & aliis fidelibus Domini Regis qui ibi tunc aderant inter Priorem & fratres Hospitalis de Hierusalem, & W. T. filium Normanum per Alanum filium suum, quem ipse attoruavit in Curia Domini Regis ad lucrandum & perdendum, de tota terra illa & de pertinentiis, excepta una bovata terræ & tribus toftis quas ipse W. tenuit. De qua terra tota (excepta prædicta bovata & tribus toftis) placitum fuit inter eos in Curia Domini Regis, scilicet quod prædictus W & Alanus concedunt & testantur donationem quã Normanus pater ipsius W. ipsis inde fecit, & illam terram totam quietam clamant de se & hæredibus suis domui Hospitalis & præfato Priori & Fratribus imperpetuum. Excepta una bovata terræ præfata & exceptis tribus toftis quæ remanent ipsi W. & Alano & hæredibus suis. Tenenda

da de domo hospitali & prædicto Priore & fratribus imperpetuum & per liberum servitium quatuor denariorum per annum pro omni servitio. Et pro hac concessione & testificatione & quieta clamantia præfatus Prior & fratres hospitalis dederunt ipsi Wilhelmo & Alano centum solidos sterlingorum vel sic.

Cap. 3.

Hæc est finalis concordia, facta in curia Galfridi filii Petri, & postmodum recordata & irrotulata in curia Domini Regi Westmonasterii anno Regni Regis Henrici secundi xxxiii. die lune proxima post festum Apostolorum Simonis & Jude, coram E. Eliensi Episc' & I. Norwien̄ Episcopo & R. de Glanvilla Justic' Domini Regis & aliis fidelibus & familiaribus Domini Regis ibi tunc præsentibus inter prædictum G. filium Petri & R. filium Reginaldi de advocatione Ecclesiæ omnium Sanctorum de Skuldham, & de communia pasturæ de Heddon unde contentio fuerat inter eos scilicet quod prædictus R. recognovit prædicto G. sicut jus suum advocationem prædictæ Ecclesiæ, & quietum clamavit predicto G. & heredibus

dibus suis de se & hæredibus suis imperpetuum, si quid juris in advocatione prædicte Ecclesiæ, habuerit. Præterea prædictus R. quietum clamat predicto G. communiam pasture de Heddon, & omnes purpresturas quas G. fecerat in Shuldham in frusseto & molendinis & croftis & turbariis de Shuldham, unde ipse R. nihil retinet nisi quod opus erit ad comburendum in domo sua sibi & heredibus suis, sine aliqua venditione. & omnes faldas forinsecas (excepta sua *propria) & precarias carucarum forinsecarum & consuetudines gallinarum & ovorum. Et pro hac concordia & quieta clamantia dedit prædictus G. dicto R. viginti marcas argenti. * Et nota quod dicitur talis concordia finalis eo quod finem imponit negocio adeo ut neuter litigantium ab ea de cætero poterit recedere. Alterutro enim non tenente vel non faciente quod convenit, & altera partium inde se conquerente: precipietur vicecomiti quod ponat eum per salvos plegios quod sit coram Justic' Domini Regis inde responsurus quare finē illum non tenuit. Ita dico si alius vic' securum fecerit de clamore suo prosequendo.

Cap.4.

¶ Rex vic' salutem. Precipe N. quod juste & sine dilatione, teneat finem factum in Curia mea inter ipsum & R. de una hida terræ in illa villa unde placitum fuit inter illos in Curia mea & nisi fecerit & prædictus R. fecerit te securum de clamore suo prosequendo, tunc pone eum per vadum & salvos plegios quod sit coram me vel Justiciis meis ostensurus eo die quare non fecerit. Et habeas ibi hoc breve teste. *&c.*

Cap. 5.

¶ Die autem statuta, si non venerit neque se essoniaverit, vel si post tria essonia neque venerit, neque responsalem miserit, quid sit tunc faciendum patet per illum tractatum qui suprapositus est de loquelis per plegios attachiatis, & per primum librum. * Utroq; vero presente in curia, si scripturam (concordiam inter se factam continentem) utraque pars recognoverit, vel si per Justic' Domini Regis coram quibus concordia ipsa facta fuit concordiam talem esse proponitur in curia, & hoc per eorum recordum recte fuerit testatum tunc qui concordiam ipsam infregit

git remanebit in misericordia Domini Regis, & salvo attachiabitur quousq; securitatem invenerit bonam: quod concordiam ipsam de cætero servabit, faciendo scilicet quod convenit si id possibile est, vel alias rationabile grantum adversarii faciendo. Necesse est enim quod id quod aliquis in Curia Domini Regis coram Domino Rege vel ejus Justiciis recognoverit, vel quod se facturum in manum ceperit, teneatur is qui id cognovit vel in manum cepit. * Si vero fuerit concordia talis facta super placito terræ, tunc is qui in curia convictus fuerit, vel confessus finem ipsum legitime non observasse: si tenens fuerit, terram ipsam eo ipso amittet sin autem loquelam ipsam. Sin autem & partes ipse una vel utraque cirographo communi contradixerit, tunc summonebuntur iidem Justicii quod sint die qui ad id eis prefigetur in Curia, ad recordandum in curia quomodo loquela illa quæ fuit coram eis in Curia Domini Regis inter illum & illum de tanta terra in villa illa quam ipse clamavit versus illum remansit. Et si ille inde coram eis per eorum licentiam concordati fuerint, sub qua forma concordia illa facta fuerit verum distinguendum est utrum concordia illa facta fuerit in capitali

curia Domini Regis, an coram Justic' itinerantibus. Quod si coram Justic' itinerantibus facta fuerit, tunc iidem Justic' summonebuntur quod sint cum quibusdam discretis militibus de illo comitatu ubi facta fuerit concordia illa in curia, qui concordie ipsi interfuerint & rei veritatem sciant, ad faciendum tunc ibi recordum illius loquele cum eisdem militibus ad curiam ex parte totius comitatus propter id faciendum transmittendis & per hoc breve.

Cap. 6.

Rex vic' salutem, summone per bonos summonitores illos N. & R. quod sint coram me vel Justic' meis eo die, ad recordandum cum discretis militibus de illo comitatu quomodo loquela' de una hida terræ quam N. clamavit versus R. in illa villa, & unde placitum fuit coram eis in itinere suo, remansit in curia mea. Præterea precipietur vicecomiti illius comitatus in quo fuerit terminata loquela coram Justic', quod habeat tunc recordum illius loquele coram Rege vel ejus Justiciis per discretos milites sui comitatus, quod fiet per breve infra scriptum de recordo tali presentando in curia.

I

Cap. 7.

Rex vic' salutem. Precipio tibi quod facias recordari in comitatu tuo, loquelam quæ est inter illum & illum de tanta terra in illa villa, &c. ut infra Capitulo post proximum Capitulum.

Cap. 8.

Presentibus itaque Justic' in curia, & in recordo bene concordantibus necesse est eorum recordo stare sine contradictione alterius partium ut predictum est. Si vero super hoc dubitaverint, ita quod non possunt inde ascertari, tunc de novo placit' illud incipietur & deducitur in Curia.

Cap. 9.

Sciendum tamen quod nulla curia recordam habet generaliter præter curiam Domini Regis. In aliis enim Curiis si quis aliquid dixerit unde eum penituerit, poterit id negare contra totam curiam tertia manu cum sacramento, id se non dixisse affirmando vel cum pluribus vel cum paucioribus secundum consuetudinem diversarũ curiarum * in quibusdam tamen casibus habent comitatus & aliæ curiæ minores, recordum per assisam de consilio Regni inde factam, quemadmodũ si fuerit in curia aliqua minore vadiatum duellum, & post modum

transferatur loquela illa in Curia Domini Regis, tunc de clameo petentis & de defenso tenentis & de verbis de quibus duellum id sit judicatum & vadiatum, Curia ipsa suum recordum habebit : etiam in Curia Domini Regis. Sed de aliis non, nisi de escambio campionis. Si enim postquam translata fuerit loquela illa in Curiam Domini Regis, producatur alius campio quam ille qui duellum vadiavit in Curia minore, & super hoc mota contentione : de hoc quoque statur recordo minoris Curiæ per assisam Regni. Præterea sciendum quod recordo minoris Curiæ, potest quis adicere, se amplius aliquid dixisse, quam in recordo ipso contineatur, & se id in Curia dixisse, per sacramentum duorum legallum virorum vel plurium secundum consuetudinem Curiæ, contra totam curiam probare, quia non tenetur Curia aliqua recordum suum per duellum vel probare vel defendere. Excipere autem quandam partem, concedere aliam nulli licet : & hoc per assisam Regni : cum tamen totum recordum negare possit ab initio prestito sacramento sub forma prescripta. Licet autem non teneatur Curia recordum suum

tum per duellum defendere, tenetur tamen judicium suum tueri per duellum. Ut si quis proponat versus Curiam aliquam se ei falsum judicium fecisse, & ideo falsum, quia cum unus ita dixerit, & alius ita responserit, curia ipsa de his verbis et per hec verba judicium falsum ei fecit, et idem falsum judicium ei reddidit per illum N. Qui si hoc versus eum negare voluerit, paratus sit alius hoc versus eundem probare, maxime per aliquem idoneum testem qui hoc paratus sit dirationare. Sic utrinque poterit bene ad duellum inde perveniri. sed utrum curia ipsa teneatur per aliquem de curia se defendere, vel per alium extraneum hoc fieri possit quero. Et quidem tenetur se defendere maxime per illum qui judicium id reddidit. Et quidem si curia inde Convicta fuerit, dominus curiæ in miserecordia Regis remanet; & perpetuo curiam amittit preterea tota curia in misericordia domini Regis remanet. Si vero calumpniator in probatione defecerit loquelam principalem eo ipso amittet. * Item recordum potest habere quelibet curia, ex beneficio principis, quemadmodum si Rex aliqua rationabili causa motus, fecerit aliquam curiam

tiam summone ad recordum faciendum in Curia sua; Ita quod velit Dominus Rex quod non liceat ejus recordo contradici. Solet autem multotiens summoneri aliqua Curia, quod habeat recordum alicujus loquele coram Domino Rege vel ejus Justic' licet inde tale non habeat recordum cui contradici non possit, quia ex consensu partium poterit in loquela ipsa per ipsum recordum procedi, si recordum id tale esse consenserint, fit summonitio inde per tale breve.

Cap. 10.

Rex vic' salutem precipio tibi quod facias recordari in comitatu tuo, loquelam quæ est inter illũ & illum de tanti terra in villa illa. Et habeas recordum illius loquele coram me vel Justiciis meis ad illum terminum per quatuor legales milites qui interfuerunt ad recordum id faciendum. Et summone per bonos summonitores illum qui terram illam clamat, quod tunc sit ibi cum loquela sua, & illum qui terram illam tenet, quod tunc sit ibi ad audiendum illud. Et habeas, &c.

Cap. 11.

* Præterea recordum habent minores Curiæ, de his quæ in eis facta sunt in curia Domini Regis: quod contingit quando aliquis

quis Baro habet aliquam loquelam in curia sua, unde aliqua rationabilis dubitatio oriatur, ita quod Curia ipsa non sufficiat eam determinare tunc potest Dominus ipse curiam suam ponere in curiam Domini Regis. Ita quod de dubitatione ipsa consilium & assensum habeat Curiæ Domini Regis quid inde de jure fieri debeat. Et hoc debet Dominus Rex de jure Baronibus suis, scilicet quod ob talem causam, possint sui Barones curias suas sic in curiam suam ponere. Ita quod faciat eis habere in curia sua de peritis hominibus suis qui eis super hoc consilium prestent. Cum autem in curia Domini Regis super dubitationibus suis fuerint certificati, poterint inde cum loquela sua redire & ipsam in curia sua deducere, & terminare. Item recordum habet comitatus de plegiis, vel plagis datis, & receptis in ipso comitatu & in similibus.

HIC

HIC INCIPIT LIBER NONUS.

De Homagiis & Releviis, & Servitiis, & auxiliis, & de propresturis, & limitibus invasis.

Capitulo I.

Rædictis restat continuandum de homagiis faciendis & releviis recipiendis. Mortuo siquidem patre vel alio quocunque alicujus antecessore, tenetur Dominus feodi ab initio recipere homagium recti hæredis, sive fuerit infra ætatem hæres ipse sive plenam habuerit ætatem, Dummodo masculus sit; femine enim nullum homagium facere possunt de jure, licet plerunque fidelitatem Dominis suis prestare soleant, veruntamen si fuerint maritatæ mariti

mariti earum homagium Dominis suis de feodo illarum facere debent. Ita dico si feoda illa homagium debeant. Sin autem heres masculus fuerit & minor: nullam de jure vel de ipso herede vel de tenemento suo habere debet custodiam dominus feodij donec ipsius hæredis receperit homagium, quia generaliter verum est quod nullum servitium sive relevium sive aliud, potest quis ab herede, sive fuerit major sive minor exigere, donec ipsius heredis receperit homagium de tenemento unde servitium habere clamat. Potest autem quis plura homagia, diversis Dominis facere de feodis diversis diversorum Dominorum. Sed unum eorum oportet esse precipuum, & cum ligeancia factum illi scilicet Domino faciendum, a quo tenet suum capitale tenementum is qui homagium facere debet. * Fieri autem debet homagium sub hac forma scilicet ut is qui homagium facere debet, ita fiat homo Domini sui, quod fidem illi portet, de illo tenemento unde homagium suum prestat, & quod ejus in omnibus terrenum honorem servet, salva fide debita Domino Regi & heredibus suis. * Et ex hoc liquet quod vassallus, non potest domi-

num

num suum infestire, salva fide homagii sui nisi forte se defendendo, vel nisi ex precepto Principis, cum iverit cum eo contra Dominum suum in exercitum. Et generaliter nihil de jure facere potest quis salva fide homagii quod vertat ad exheredationem Domini sui vel ad dedicus corporis sui. * Si quis ergo plura homagia pro diversis feodis suis fecerit diversis Dominis qui se invicem infestent, si capitalis Dominus ejus ei perceperit quod secum in propria persona sua eat contra alium Dominum suum oportet eum ejus præcepto in hoc obtemperare, salvo tamen servitio alterius Domini de feodo quod de eo tenet. * Patet itaque ex prædictis quod si quis aliquid ad exheredationem Domini sui fecerit, & super hoc convictus fuerit feodum quod de eo tenet de jure admittet & heredes ejus. Idem quoque erit si manus violentas quis in Dominum suum injecerit eum ledendo vel atroci injuria afficiendo, & hoc fuerit in Curia versus eum legitime comprobatum. Sed utrum in curia Domini sui teneatur quis se defendere versus Dominum suum, de talibus objectis quæro & utrum Dominus suus possit eum ad id faciendum distringere

amittat

distringere per considerationem curiæ suæ sine præcepto Domini Regis vel ejus Justic. vel sine brevi Domini Regis vel ejus capitalis Justic'. Et quidem de jure poterit quis hominum suum per judicium curiæ suæ deducere & distringere ad curiam suam venire. Et nisi se versus Dominum suum tertia manu vel quota manu curia sua consideraverit, possit se purgare in misericordia Domini sui de toto feodo quod de eo tenet remanebit. Item quero utrum Dominus possit distringere hominem suum veniendo in curiam suam, ad respondendum de servitio unde Dominus suus queritur quod ei desorc', vel qd' aliquid de servitio suo ei retrosit. Et quidem bene poterit de jure hoc faccecere, etiam sine precepto Regis vel ejus Justic'. Et ita poterit inter dominū & hominē suū inde ad duellū vel ad magnā assisā perveniri per aliquem pariū suorum qui de hoc testem se faciat sicut ille qui viderit ipsum tenentem vel antecessores suos fecisse servitium id de feodo illo, ipsi domino vel antecessoribus suis, & hoc paratus sit diracionare. Si vero super hoc convictus fuerit tenens ipse de jure de toto feodo quod de domino illo suo tenet exheredabitur. Sin autem non poterit quis tenentes suos Justiciare

tunc demum ad Curiæ refugium, erit necessarium decurrere * potest autem homo liber masculus, homagium facere, tam is qui ætatem habet, quam is qui infra ætatem est tam Clericus quam Laicus. Episcopi vero consecrati, homagium facere non solent Domino Regi etiam de Baroniis suis. Sed fidelitatem cum juramentis interpositis, ipsi prestare solent. * Electi vero in Episcopos ante consecrationem suam, homagia sua facere solent.

Cap. 2.

* Fiunt autem homagia, de terris & tenementis liberis, tantummodo de servitiis de redditibus certis assignatis in denariis & in aliis rebus, pro solo vero Domino fieri non debent homagia alicui excepto principe. verum de omnibus terris non semper fieri debet homagium, quia non de dotibus, nec de maritagiis liberis, nec de feodo Juniorum sororum de primogenita tenentium infra tertium heredem utrobique. Nec de feodo in liberam Eleemosinam dato, nec de aliquo tenemento dato quocunque modo in maritagium, quantum ad personam viri mulieris cujus illud sit maritagium.

Cap.

Cap. 3.

* Fieri autem possunt homagia, libero homini tam masculo quam feminæ, tam majori quam minori, tam Clerico quam Laico. Sciendum tamen quod si quis homagium fecerit mulieri de aliquo tenemento, quæ postea nupserit alicui viro: tenebitur vir ille eidem marito homagium facere de eodem tenemento. Queri autem potest si quis aliquod tenementum versus aliquē per concordiam factam in Curia diracionaverit, qui tenementum id prius releviaverit versus capitalem Dominum, utrum ille qui diracionavit debet tenementum illud releviare.

Cap. 4.

* Mutua quidem debet esse dominii & homagii fidelitatis connexio qd'ita quantum homo debet Domino ex homagio, tantum illi debet Dominus ex dominio preter solam reverentiam, unde si aliquis alicui donaverit aliquod tenementum pro servitio & homagio suo, quod postea alius versus eum diracionaverit tenebitur quidem Dominus tenementum id ei warrantizare vel competens escambium ei reddere. Secus est tamen de eo qui de alio tenet feodum suum sicut

v. Wright Tenures: 40.

hereditatem suam & unde fecerit homagium quia licet is terram illam amittat: non tenebitur ei Dominus ad escambium. * Mortuo vero patre vel antecessore alicujus ut prædictum est, & herede relicto qui infra ætatem sit, nullum jus habet Dominus feodi in custodia heredis vel hereditatis, nisi prius recepto homagio heredis. Recepto vero homagio, in custodia ipsius Domini remanebit hæres ipse cum hæreditate sua sub forma prædicta, donec plenam habuerit ætatem. Tandem vero eodem ad ætatem pervenienre & facta ei hereditatis restitutione, quietus erit à relevio ratione custodie. Mulier vero heres alicujus relicta sive plenam habuerit ætatem, sive infra ætatem fuerit, in custodia Domini sui remanebit, donec de consilio Domini sui maritetur. Verum si infra ætatem fuerit quando Dominus suus in custodiam illam receperit, tunc ipsa maritata quieta erit hereditas illa a relevio, quantum ad se & quantum ad virum suum. Sin autem habuerit ætatem eo tempore, licet aliquamdiu in custodia domini sui remaneat antequam mariterur, relevium tamen dabit maritus suus qui illam in

in uxorem duxerit. Semel autem præstitum relevium a marito alicujus mulieris, utrumque scilicet tam maritum quam uxorem, tota vita sua de relevio ipsius hæreditatis acquietabit. Quia nec mulier ipsa nec secundus maritus suus si secundo nupserit præmortuo viro suo, nec primus maritus suus præmortua uxore sua, terram illam iterum releviabit. * Cum autem heres masculus & natus heres, ætatem habens relinquatur, in sua hereditate se tenebit, ut supradictum est, etiam invito Domino; Dum tamen Domino suo sicut tenetur suum offerat homagium coram probis hominibus, & suum rationabile relevium. * dicitur autem rationabile relevium alicujus, juxta consuetudinem Regni; de feodo unius militis, centum solidos, de socagio vero quantum valet census illius socagii per unum annum, de Baroniis vero nihil certum statutum est, quia juxta voluntatem & misericordiam Domini Regis, solent Baroniæ capitales, de releviis suis Domino Regi satisfacere. Idem est de serjanteriis. Si vero Dominus ipse nec homagium, nec rationabile relevium ipsius hæredis velit recipere, tunc relevium ipsum salvo

Huic incertitudini medetur. Magna Carta. c. 2.

custodiat & per probos homines id sæpius Domino suo offerat. Qui si nullatenus id recipere voluerit, tunc hæres ipse de Domino suo Domino Regi vel ejus Justiciis conqueratur, & tale breve inde habebit.

Cap. 5.

¶ Rex vic' salutem. Precipe N. quod juste & sine dilatione recipiat homagium & rationabile relevium R. de libero tenemento quod tenet in illa villa. Et quod de eo tenere clamat & nisi fecerit summone eum per bonos sumonitores quod sit coram me vel Justiciis meis, eo die ostensurus quare non fecerit. Et habeas ibi summonitores & hoc breve T. &c.

Cap. 6.

¶ De absentia siquidem ipsius summoniti quomodo sit judicandum, vel qualiter ad curiam venire idem distringendus sit: ex prædictis colligi potest. Tandem vero ad Curiam veniens, aut recognoscet illum ad rectum hæredem, aut negabit eum inde esse hæredem, aut dubitabit utrum sit rectus hæres an non. Item si recognoscat eum hæredem, aut negabit eundem

dem sibi obtulisse homagium suum & rationabile relevium, aut id confitebitur. Si itaque id totum sic confiteatur, aut statim recipiet homagium & rationabile relevium ipsius in Curia, aut ei diem competentem dabit qua id faciet. Idem quoque dicendum est, & si negaverit eum obtulisse sibi homagium suum vel relevium dummodo recognoscat eum ad hæredem. Sin autem precise negaverit eum esse hæredem, tunc quidem si extra seisinam esset, posset quidem assisam versus Dominum suum quærere de morte antecessoris sui. Veruntamen si in seisina sit: ita in seisina se teneat & patienter sustineat, donec placeat Domino suo homagium suum inde recipere. Quia non prius tenetur quis de relevio suo Domino suo respondere, donec ipse homagium suum receperit de feodo unde ei debet homagium. Si vero dubitaverit dominus ipse utrũ rectus hæres fuit an non qui homagium suum ei offert, quemadmodum si non fuerit hæres notus ab ipso Domino, vel etiam a vicineto tanquam hæres, tunc poterit quidem Dominus feodi terram illam in manum suam capere & retinere donec id clarius constet ei id quod Dominus Rex de cunctis Baroniis

suis capitalibus facere solet. Mortuo enim aliquo capitali Barone suo, statim Baroniam in manu sua retinet Rex, donec hæres garantum suum fecerit de relevio: licet hæres ipse plenam habuerit ætatem, Possunt autem Domini ex rationabili causa, receptiones homagiorum & relevii de feodis suis quandoque differre, veluti si alius quam is qui se facit hæredem clamet jus in hereditate sua, pendente enim lite, non debet inde recipi homagium, vel dari relevium, aut si Dominus ipse jus se credit habere tenendi hæreditatem ipsam in Dominico suo. Et tunc quidem si placitaverit inde versus illum qui in seisina est per breve Domini Regis vel ejus Justiciis poterit tenens ipse ponere se in magnam assisam Domini Regis quæ sub qua forma procedere debeat in secundo libro supra explicitum est, nisi quia de quibusdam articulis fit hic quædam variatio quod ex hoc brevi ad id faciendum liquet.

Cap. 7.

Rex vicecomiti salutem. Summone per bonos summonitores, quatuor legales Milites

tes de visneto illius villæ: quod sint coram me vel Justiciis meis eo die ibi ad eligendum super sacramentum suum duodecim, &c. qui melius rei veritatem sciant, & dicere velint, ad faciendam recognitionem utrum N. majus jus habet tenendi unam hydam terræ in illa villa de T. vel ipse R. tenendi eam in dominico suo, quam ipse R. petit per breve meum versus prædictum N. & unde N. qui terram illam tenet posuit se in assisam meam, & petit recognitionem fieri, utrum ille majus jus habeat tenendi terram illam in dominico, vel prædictus N. tenendi de eo. Et summone per bonos summonitores prædictum N. qui terram illam tenet, quod tunc sit ibi auditurus illam electionem. Et habeas ibi, &c. T. &c.

Cap. 8.

* Postquam vero convenerit inter Dominum & hæredem tenebris sui de rationabili relevio dando & recipiendo, poterit idem hæres rationabilia auxilia de hominibus suis inde exigere. Ita tamen moderate

 secundum

secundum quantitatem feodorum suorum & secundum facultates ne nimis gravari inde videantur, vel suum contenementum amittere. Nihil autem certum, statutum est de hujusmodi auxiliis dandis vel exigendis nisi ut prædicta forma inviolabiliter observetur. * Sunt præterea alii casus in quibus licet Dominis auxilia similia, sed sub forma præscripta exigere ab hominibus suis veluti si filius & hæres suus miles fiat, vel si primogenitam filiam suam maritaverit utrum vero ad guerram suam manutenendam possint Domini hujusmodi auxilia exigere quæro. Obtinet autem quod non possunt ad id tenentes distringere de jure, nisi quatenus facere velint. Possunt autem Domini tenentes suos ad hujusmodi rationabilia auxilia reddenda etiam suo jure sine præcepto Domini Regis vel ejus capitalis Justic' per judicium Curiæ suæ distringere per catalla quæ in ipsis feodis invenerint, vel per ipsa feoda si opus fuerit. Ita tamen quod ipsi tenentes inde deducantur juste secundum considerationem Curiæ suæ & consuetudinem rationabilem. Si ergo ad hujusmodi auxilia rationabilia reddenda posset aliquis Dominus tenentes suos ita distringere, multo

Quid fuerit rationabile auxilium definitum est statuto W. primi c. 35.

to fortius districtionem eo modo licite poterit facere pro ipso relevio suo, vel pro necessario servitio suo de feodo suo sibi debito. Verum si Dominus potens non fuerit tenentem suum pro servitiis suis vel consuetudinibus justiciare: tunc decurrendum erit ei ad auxilium Regis vel capitalis Justic., & tale breve inde habebit.

Cap. 9.

Rex vicecomiti salutem. Præcipio tibi quod Justicies N. quod juste & sine dilatione faciat R. consuetudines & recta servitia quæ ei facere debet de tenemento suo, quod de eo tenet in illa villa sicut rationabiliter monstrare poterit eum sibi deberi, ne oporteat eum amplius inde conqueri pro defectu recti T. &c.

Cap. 10.

Sequitur autem placitum per hoc breve, is qui quæritur in comitatu coram vicecomite, & servitia sua in releviis vel in aliis rebus juxta consuetudinem illius comitatus exiget. & si jus suum inde dirationaverit

adversa pars rationabile relevium suum ipsi Domino suo reddet, & præterea in misericordia vicecomitis erit, quia generaliter verum est quod de quolibet placito quod in comitatu deducitur & terminatur, misericordia quæ inde provenit vicecomiti debetur, que quanta esse debeat per nullam assisam generalem determinatum est. Sed pro consuetudine singulorum comitatum debetur, in quodam comitatu plus, in quodam minus.

Cap. II.

* Sequitur autem de purpresturis, dicitur autem purprestura, vel porprestura proprie quando aliquid super Dominum Regem injuste occupatur, ut in dominicis Regis, vel in viis publicis obstructis, vel in aquis publicis transversis a recto cursu, vel quando aliquis in Civitate super Regiam plateam aliquid edificando occupaverit. Et generaliter quotiens aliquid fit ad nocumentum Regii tenementi, vel Regiæ viæ, vel civitatis, placitum inde, ad coronam Domini Regis pertinet. Inquirentur autem hujusmodi purpresturæ, vel in capitali curia, vel coram Justiciis Regis ad tales inquisitiones faciendas in diversas Regni partes transmissis per

juratam patriæ five visineti. Et qui per juratam ipsam aliquam hujusmodi fecisse purpresturam convictus fuerit in misericordia Domini Regis remanet, de toto feodo quod de eo tenet. Et quod occupavit, reddet. Et si in civitate super Regiam plateam edificando occupasse convictus fuerit, edificia quoque illa domino Regi remanebunt illa, scilicet quæ in territorio regio probata fuerint constructa. Et nihilominus in misericordia Domini Regis remanebit. Est autem misericordia Domini Regis qua quis per juramentum legalium hominum de visineto eatenus amerciandus est, ne aliquid de suo honorabili contenemento amittat. Cum quis contra alium, quam contra Regem purpresturam fecerit, aut contra Dominum suum facit, aut contra alium. Si contra Dominum suum, & non infra assisam, tunc distringetur ipse occupator, quod ad curiam Domini sui veniat id adresciaturus. Ita dico si aliud habuerit de eo tenementum & per hoc breve.

Cap.

Cap. 12.

* Rex vicecomiti salutem. Præcipio tibi quod Justicies N. quod sine dilatione veniat in curia I. Domini sui, & ibi stet ei ad rectum de libero tenemento suo quod super eum occupavit ut dic', ne oporteat, &c. T. &c.

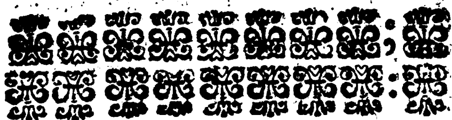
Cap. 13.

* Qui si super hoc convictus fuerit in Curia Domini sui, tenementum illud quod de illo Domino suo tenuerit, sine recuperatione amittet. Sin autem nullum aliud tenementum de eodem Domino habuerit, tunc Dominus ipse versus eum placitabit in Curia capitalis Domini per breve de Recto. Similiter si quis super non Dominum suum aliquid in hunc modum occupaverit & non infra assisam, per breve de Recto inde placitabit. Si autem infra assisam hæc facta fuerint, tunc locum habet recognitio de nova disseisina ad recuperandam seisinam unde infra dicetur in hujusmodi purpresturis faciendis, * quandoque invaduntur ipsi limite terrarum & per occupationem exceduntur. Et tunc alterutro vicinorum super hoc conquerente in Curia, præcipietur quidem vicecomiti quod coram eo per legales homines

tinines de vicineto, fiat visus illorum limitum, & per eorum sacramentum faciat eos esse sicut esse debent, & esse solebant tempore Regis H. avi Domini Regis & per hoc breve.

Cap. 14.

¶ Rex vicecomiti salutem. Precipio tibi quod juste & sine dilatione facias esse rationabiles divisas inter terram R. in illa villa, & terram A. de Byri, sicut esse debent & esse solent, & sicut fuerunt tempore Regis H. avi mei unde R. queritur quod Adam injuste & sine judicio occupavit plus inde quam pertinet ad liberum tenementum suum de Byri ne amplius inde clamorem audiam pro defectu justitiæ, T. &c.

HIC INCIPIT LIBER DECIMUS.

De Debitis Laicorum quæ debentur ex diversis contractibus videlicet ex venditione, emptione, donatione, mutuo commodato, locato, conducto, & de plegiis & vadiis, sive mobilibus sive immobilibus & de cartis debita continentibus.

Capitulo I.

Lacitum quoque de debitis laicorum, spectat ad Coronam & Dignitatem Regis, cum quis itaque de debito quod sibi debitur Curiæ queritur, si placitum illud ad Curiam Regis trahere possit, tale breve de prima summonitione facienda habebit.

Cap.

Cap. 2.

¶ Rex vicecomiti salutem. Præcipe N. quod juste & sine dilatione reddat R, centum marcas quas ei debet ut dicit. Et unde queritur qd' ipse ei injuste deforciat, & nisi fecerit, summone eum per bonos summonitores, quod sit coram me vel Justiciis meis apud Westmonasterium a clauso Paschæ in quindecim dies, ostensurus quare non fecerit. Et habeas ibi summonitores & hoc breve T. &c.

Cap. 2.

* De absentia quidem utriusque partis qualiter judicandum sit vel defalta ante litis ingressum, in superioribus satis dictum est. Illud tamē notandū est quod non solet Curia Regis aliquam districtionem facere ad justificandum aliquem per catalla, quod ad curiam veniat pro aliquo placito. Ergo de tali placito de consilio Curiæ, potest quis distringi per feodum suum, vel per plegiorū attachiamentum, sicut in aliis placitis fieri solet * utroque vero existente in Curia, is qui petit pluribus ex causis debitum petere potest; aut enim debetur ei quid, ex causa mutui, aut ex causa venditionis, aut ex commodato, aut ex locato, aut ex deposito.

aut

B. of deposite nothing is mention'd more than the word in this place except slightly. Lib. 3. C. 1.

aut ex alia justa debendi causa. Ex causa mutui debetur aliquid: cum quis credit alii aliquid tale quod consistit in numero vel pondere vel mensura. Cum quis itaque aliquid tale crediderit, si plus eo receperit usuram facit. Etsi in tali crimine obierit, damnabitur tanquam usurarius per legem terræ unde superius dictum est plenius. Cum quid autem creditur alicui solet illud plerunque credi sub plegiorum datione. Quandoque sub vadii positione: Quandoque sub fideii interpositione, quandoque sub carte expositione, quandoque etiam sub plurium istorum simul securitate. Cum ergo aliquid debetur sub plegiorum datione tantum, si principalis debitor ita inde defecerit quod non habeat unde solvere possit, tunc demum recurrendum erit ad plegios & inde summonebuntur per tale breve.

Cap. 4.

Rex vicecomiti salutem. Precipe N. quod juste & sine dilatione acquieret R. de centum marcis versus N. unde eum aplegiavit ut dicit, & unde queritur quod eum non acquietavit inde & nisi fecerit summone eum per bonos summonitores, *&c.*

Cap.

Cap. 5.

* Apparentibus siquidem plegiis in curia, aut confitentur suam plegiationem aut negant. Si confiteantur, tunc autem tenentur creditori inde satisfacere, ad terminos competentes ei in Curia ad id assignatos. Vel se ab illa plegiatione per solutionem vel alio modo legittime acquietasse, tenentur legittime probare. Tenentur autem plegii si plur fuerint, singuli in totum, nisi aliter convenerit quando se plegios inde fecerunt, et ad inde satisfaciendum simul sunt distringendi. Ita quod si plures dati fuerint plegii & aliquis vel aliqui eorū nō habeant unde reddere possunt, ipsum onus acquietancie ad ceteros vel in totum, vel in quantum ipsi defecerint spectabit verum si de debitore aliquo plegiando plegii ꝑ certis partibus dati fuerint: quicquid de quibusdam eorum plegiorū contigerit, reliqui non nisi pro partib' suis inde respondere cogentur. * Poterit ergo ex hoc esse cōtētio quandoque inter creditorem & plegios, quandoq; inter ipsos plegios, si plegius aliquis dicat se de minori summa plegiasse principalem debitorem, et contra eum dicatur quod de

majori, cum enim singuli plegii de certis partibus constituuntur, tunc necesse habet ipse creditor cum illo agere, qui minus confitetur se debere ex sua plegiatione quam debeat. Sin autem quidam eorum in totum, quidam de certis partibus constituantur plegii: tunc quidem necesse erit illis qui in totum plegiaverint, agere cum illis qui minus quam inde debent confitentur se debere. Quod qualiter probari debeat, ex frequentibus liquebit. * Soluto vero eo quod debetur ab ipsis plegiis, recuperare inde poterint ad principalem debitorem, si postea habuerit unde eis satisfacere possit, per principale pacitum: de debitis unde inferius dicetur. Sciendum tamen quod si quis alium plegiaverit de stando ad rectum in aliqua loquela, & pro defalta ipsius quem plegiauerit in misericordiam inciderit, ita quod ob illam causam aliquid persolverit, super hoc de cetero nil recuperare poterit versus illum quem plegiavit. * Quicunque autem alium plegiaverit de stando ad rectum de aliquo placito quod pertinet ad Coronam Domini Regis, ut de pece Domini Regis infra-

cta

cta, vel alio, si non habuerit eum ad rectum pro plegiatione illa: incidet in misericordiam domini Regis, quæ qualis sit superius dictum est. Et per hoc liberabitur ab illa plegiatione. Sin autem plegii ipsi plegiationem in Curia negaverint, tunc si plures fuerint inde dati plegii, aut omnes negant plegiationem illam, aut quidam confitentur, & quidam negant. Si vero quidam confitentur, & quidam negant, tunc placitum inde esse poterit tum inter ipsum creditorem & plegios tum inter plegios confitentes & plegios negantes secundum quod supradictum est. Quæ vero diratio-natio, inde exigatur inter quoscunque placitum illud vertatur? quæro. Utrum scilicet per duellum fieri debeat an alio modo, vel utrum scilicet plegii per jurament' tot hominum quot Curia exigit, plegiationem ipsam possint negare: Dicunt autem ad hoc quidam: quod creditor ipse suo & legitimorũ * testium juramento, poterit hoc de jure probare versus ipsos plegios, nisi plegii ipsi eum velit a Sacramento levare. Nunc quando petens ipse paratus accedit ad faciendum Sacramentum, olim vero oportuit hoc fieri ante legem vadiatam.

 Sic

Sic ergo in tali casu potest indé perveniri ad duellum.

Cap. 6.

* Creditur quoque mutuo res aliqua, sub vadii positione, quod cum fit, quandoque res mobiles ut catalla ponuntur in vadium. Quandoque res immobiles, ut terræ & tenementa & redditus, sive in denariis sive in aliis rebus consistentes. Item cum inter creditorem & debitorem convenerit de vadio interponendo cujuscunque modi res invadiata sit: debitor ipse aut statim ipsi creditori facit habere sui vadii seisinam postquam sibi rem mutuo datam accepit. aut non. Item invadiatur res quandoque ad terminum quandoq; sine termino. Item quandoque invadiatur res aliqua in mortuo vadio; quandoque non. * Mortuum vadium: dicitur illud cujus fructus vel redditus interim percepti in nullo se acquietant, Cum itaque res mobiles ponuntur in vadium, ita quod creditori inde fiat seisina, & ad certum terminum salvo tenetur creditor vadium illud custodire. Ita quod nec eo utatur vel quocunque modo tractet illud, quare deterius efficiatur.

Sin

Sin autem in custodia deterius factum fuerit infra terminum per culpam creditoris, computabitur in debitum ei ad valentiam ipsius deteriorationis. Preterea, si res talis fuerit, quod expensas exigat et custum necessarium, veluti ut pascatur, vel reficiatur, secundū quod convenerit inde inter creditorem & debitorem servabitur inter eos. Præterea, cum ad certum terminum res aliqua ponatur in vadium, aut ita convenit inter creditorem & debitorem, quod si ad terminum illum vadium suum non acquietaverit debitor ipse: tunc vadium ipsum remanebit ipsi creditori, ita quod negotium suum sicut de suo inde faciat: aut nihil tale inter eos convenit. In priori casu stabitur conventioni. In secundo existente termino si fuerit debitor in mora solvendi debitum, poterit creditor se inde conqueri & justiciabitur debitor ut ad curiam veniat & inde respondeat, & per hoc breve.

Cap. 7.

Rex vicecomiti salutem. Præcipe N. qđ juste & sine dilatione acquietet rem illam quam invadiavit R. pro centum marcis usq; ad terminum qui præteriit ut dicit, & unde

quæritur quod eam nondum acquietavit, & nisi fecerit, &c.

Cap. 8.

Qualiter autem distringendus sit ut ad curiam veniat, utrum per ipsum vadium an alio modo quero. Illud autem relinqui potest consilio curiæ, quia utrolibet modo potest res satis competenter expediri, oportet enim quod aliquando præsens sit in curia antequam res sua creditori clametur quieta. Possit enim præsens aliquid dicere quare res ipsa creditori non remaneret quieta, existens vero in curia debitor ipse, aut confitetur se rem illam in vadium pro debito illo posuisse aut negat. * Si confitetur: quia eo ipso confitetur debitũ, præcipietur ei quod ad rationabilem terminum vadium ipsum acquietet, et nisi fecerit, dabitur licentia ipsi creditori, de cætero negotiũ suũ de vadio ipso sicut de propria re, facere quomodo voluerit. Sin autem id neget, tunc rem ipsam aut dicit suam esse sed aliqua de causa ab ejus decidisse possessione et alium in possessien constitutũ, ut ex commodato aut excommendatione, custod' causa, aut alia hujusmodi causa, aut in curia eandem rem suam nõ esse confitebitur quod si fecerit, dabitur statim licẽtia ipsi creditori de re ipsa ut de propria disponere. Si ve-

vero rem illam suam esse dicat, sed neget tam vadium quam debitum: tunc tenebitur ipse creditor probare versus eum quod tantum ei credidit quantum est in demanda sua & quod rem ipsam ei inde nominatim in vadium posuit. Qualis enim dirationatio inde esse debeat, ex predictis patere potest quæ supradicta sunt. De plegiis qui plegiationem suam negant; ante terminum vero debitum, peti minime potest.

* Si vero non ad aliquem terminum sed sine termino res aliqua invadiatur, quocunque tempore voluerit creditor, debitũ petere potest. Soluto autem eo quod debetur ab ipso debitore, tenetur ipse creditor rem invadiatam ei sine aliqua deteriorationem restituere. nec si res illa aliquo casu amissa fuerit, aut deteriorata in custodia, per id versus debitorem minime liberabitur, quia precisè tenetur aut rem invadiatam restituere, vel de ea satisfacere aut debitum amittere. Quandoque vero convenit inter debitorem & creditorem de re aliqua invadiata, accepta à debitore re mutuata, si non sequatur ipsius vadii traditio, quomodo consuletur ipsi creditori in tali casu maxime cum possit eadem res pluribus aliis creditoribus tum prius tum posterius invadiari.

Super hoc notandum est quod curia domini Regis hujusmodi privatas conventiones de rebus dandis vel accipiendis in vadium vel alias hujusmodi extra curiam sive etiam in aliis curiis quam in curia domini Regis factis, tueri non solet nec warrantizare, & ideo si non fuerint servate, Curia domini Regis se inde non intromittet, ac per hoc de jure diversorum creditorum priorum vel posteriorum, aut de privilegio eorum non tenetur respondeti. * Cum vero res immobilis ponitur in vadium ita quod inde facta fuerit seisina ipsi creditori, & ad terminum aut ita convenit inter creditorem & debitorem quod exitus & redditus interim se acquietent, aut sic quod in nullo se acquietent. Prima conventio justa est & tenet. Secunda injusta est, & inhonesta, quæ dicitur mortuum vadium, sed per Curiam domini Regis non prohibetur fieri, & tamen reputat eam pro specie usuræ. Unde si quis in tali vadio decesserit, & post mortem ejus hoc fuerit probatũ de rebus ejus non aliter disponetur quam de rebus usurarii. Cætera serventur ut prius de vadiis in rebus mobilibus consistentibus dictum est. Notandum tamen quod ex quo aliquis

aliquis solverit id quod debuit, vel solvere se obtulit competenter, si creditor ulterius vadium penes se maliciosè detinuerit, debitor ipse se inde curiæ conquerens tale breve habebit.

Cap. 9.

Rex vicecom' salutē. Præcipe N. quod juste & sine dilatione reddat R. totā terram vel terrā illam in illa villa quā ei invadiavit pro centum marcis, ad terminum qui preteriit ut dicit, & denarios suos idem recipiat, vel quam inde acquietavit ut dicit, & nisi fecerit: summone eum per bonos, &c.

Cap. 10.

Apparens autem in curia creditor super hoc summonitus: aut cognoscit terrā illam ad vadium suū, vel dicet se tenere terrā illā ut feodum suum in primo casu oportet eum aut vadium reddere, aut rationabilē causam ostēdere in curia, quare id facere non debeat. In secundo vero casu utrolibet eorū petente, id est creditore vel debitore ponetur super recognitionem patriæ utrum creditor teneat terram illam ut feodum suum vel vadiū suum, vel utrum pater ejus vel alius antecessor fuerit inde seisit⁹ ut de feodo vel ut

de

de vadio die qua obiit, & sic potest obicii ei qui seisinam patris sui inde petit, & sic poterit super hoc recognitio multipliciter variari pro modo petendi, & promodo respondendi. Si autem recognitio à neutro petatur, procedet placitum in curia super recto.

Cap. 11.

Creditor si quidé si à seisina sua cecederit per debitorem, vel per alium: nullam inde seisinam per curiam recuperabit, nec etiam per recognitionem de nova disseisina. Si enim per alium quam per debitorem injustè & sine judicio de vadio suo fuerit disseisitus, debitor ipse, poterit habere Assisam de nova disseisina. Si vero per debitorem ipsum: nullum versus eum per curiam recuperare habebit de vadio suo recuperando, vel de novo ingressu, nisi per ipsum debitorem: Oportet enim ipsum creditorem ad principale placitum redire, ut justicietur debitor, ut ei de debito suo satisfaciat. Et summonebitur inde debitor per breve supradictum de prima summonitione facienda.

Cap. 12.

* Die autem statuta debitore apparante in Curia

Curia, creditor ipse si non habeat inde vadium neque plegium, neque aliam diracionationem nisi solam fidem, nulla est hæc probatio in curia Domini Regis. Veruntamen de fidei lesione vel transgressione inde agi poterit in Curia Christianitatis. Sed Judex ipse ecclesiasticus licet super crimine tali possit cognoscere & convicto penitentiam vel satisfactionem injungere: Placita tamen de debitis laicorum, vel de tenementis in Curia Christianitatis per assisam Regni ratione fidei interpositæ tractare vel terminare non potest. Oportet ergo creditorem aliis uti probationibus, si debitor debitum ipsum neget. Si enim illud confiteatur, tunc tenetur inde satisfacere simili modo ut prædictum est de plegiis confitentibus. Per testem siquidem idoneum, potest inde fieri diratiocinatio: Et per Duellum, et per cartam quoque. Cum quis itaque ad debiti sui probationem cartam Adversarii sui vel antecessoris ejus offerat in Curia, aut cartam ipsam advocat adversarius, aut non. Si debitor cartam suam non advocat, duobus modis eidem contrarie vel contradicere potest, scilicet ipsum sigillum in Curia recognoscendo suum esse, sed tamen

vel

vel per se, vel per suum assensum, sive antecessoris sui cartam esse confectam negando, vel omnino & sigillum & cartam negando. In primo casu ubi sigillum suum esse publicè recognoverit in curia, cartam illam præcise tenetur warrantizare, & conventionem in ipsa carta expressam, sicut in ea continetur omnino servare sine contradictione. Et suæ male costodie imputet, si damnum incurrat per sigillum suum male custoditum. In posteriore vero casu, poterit in curia Carta ipsa per aliquem idoneum testem, presertim ipsi cartæ insertum, probari per duellum. Alio etiam modo solet fides cartis imponi in curia, scilicet aliquibus certis & manifestis judiciis. Veluti per alias cartas eodem sigillo signatas. Et de quibus constet quod ejus cartæ sint, qui cartam illam suam esse negat, ita quod eas bene warrantizat in curia. Tunc enim si ita per omnia sibi concordent quod nulla suspitio diversitatis sigillorum appareat haberi solet pro convicto, & sive hoc sive alio legittimo modo alquis convincatur, super tali opere loquelam semper amittet, sive placitum fuerit de debito, sive de terra, sive de quacunque alia re.

Et

Et preterea in misericordia Regis remanet. Generaliter autem verum est, quod quicunque aliquid dixerit in curia, vel in placito quod iterum negaverit, vel unde sequela vel warrantum vel probationem sufficientem non habuerit, vel ad cujus contrarium dicendum, vel ad quod negandum per sufficientem probationem districtus fuerit, in misericordia domiui Regis remanet. Si vero cartam illam ab initio advocat is contra quem producitur ab debitum aliquod probandum, tunc juxta carte illius tenorem tenebitur ipse debitor creditori satisfacere. Cum vero aliquid mutuo creditur sub plurium prædictorum securitate simul tunc quoque ex quo debitor ipse recte defecerit, distringendus est ipse simul per omnes securitates illas. Ideo enim plures securitates ab eo inde recepte sunt, ut citius deficiente debitore creditori inde saitsfiat quam si una sola securitas intervenisse.t

Cap. 13.

* Ex causa quoque commodati, solet res aliqua quandoque deberi ut si rem meam tibi gratis commodem ad usum inde pcipiendum

piendum in servitio tuo, expleto quidē servicio rem meam mihi teneris reddere sine deterioratione si extat, sin autem res ipsa interierit, vel perdita fuerit, quocunque modo in custodia tua, omnino teneris ad rationabile pretium mihi restituendum. Sed sub qua vel cujus probatione præstandum. Præterea si quis usque ad certum locum rem suam vel usque ad certum tempus alii commodaverit, & is qui eam ita recipit ultra illum locum, vel illud tempus, eadem re usus fuerit, in quantum id emendare debeat, vel sub qua probatione, vel cujus idem sit judicandum quero. A furto enim omnimodo excusatur, per hoc quod initium habuerit suæ detentionis per dominum illius rei. Quero item utrum dominus possit rem suam ita alii commodatam, infra tempus vel locum revocare, presertim si ejus usu ipsemet interim indigeat.

Cap. 14.

Ex causa quoque emptionis & venditionis debetur aliquid; Cum quis rem suam alicui vendiderit, debetur enim pretium ipsi venditori. Et res empta ipsi emptori. Perficietur autem emptio & venditio

ditio cum effectu, ex quo de pretio inter contrahentes convenit. Ita tamen quod secuta fuerit rei empte & vendite traditio Vel quod pretium fuerit solutum totum sive pars vel saltem quod arrhe inde fuerint date & recepte. Sed in duobus priorib⁹ casibus nullo modo potest alteruter contrahentium sola voluntate à contractu resilire, nisi ex aliqua justa & rationabili causa. Veluti si inter eos convenerit, ut liceat alterutri eorum inde se impune retrahere infra certum terminum, tunc enim licet utrique (sicut convenit) infra datum terminum à contractu impune recedere. Quippe generaliter verum est quod conventio legem vincit. Preterea si venditor ipse rem suam vendiderit emptori tanquam sanam & sine mahemio, si postea probare poterit emptor rationabiliter, rem ipsam tempore contractus minus sanam fuisse & cum mahemio, tunc quidem venditor tenebitur rem suam retro habere. Verum sufficit rem fuisse idoneam tempore contractus, quicquid postea de illa contingat. Sed infra quod tempus liceat hoc probare vel inde conqueri, quero maxime ubi nullum pactum intervenit.

nit, ubi vero sole arrhe date sunt, si emptor á contractu recedere voluerit id ei cum arrharum amissione licebit. Si autem venditor recedere voluerit in tali casu, quero utrum sine pena id facere possit, quod non videtur quia tunc videretur in hoc melioris conditionis venditor quam emptor. Quod si impune id fieri nequit, quam penam inde præstabit, perticulum autem rei vendire & empte illum generaliter respicit qui eam tenet nisi aliter convenerit.

periculum

Cap. 15.

Warrantizare autem venditor & hæredes ejus tenentur emptori & hæredibus suis rem venditam, si fuerit res immobilis et inde ponatur in placitum emptor ipse vel hæredes ejus, eo modo quo supra expositum est in tractatu de warrantis; Si vero fuerit res mobilis quam quis petit versus emptorem, eo quod prius fuerit ei vendita vel donata, aut ex alia justa causa adquisita, nec adjecta fuerit ab eo felonia idem dicendum erit quod de re immobili prædictum est. Si vero ex casu furtiva, res aliqua petatur versus emptorem, tenetur pre-

precisé se ab omni causa furtiva sibi imposita defendere, aut warrantum inde vocare. Si itaque emptor ipse warrantum vocaverit, aut certum aut incertum, si certum vocaverit quis warrantum in curia quem dicat se velle habere ad warrantum ad rationabilem terminum, tunc ei ponendus est inde dies in curia. Et si ad diem illum præsens fuerit ille qui vocatus fuerit ad warrantum, & venditionem suam & rem venditam ipsi emptori warrantizaverit in curia tunc emptor ipse omnino liberabitur inde ita quod nihil de cetero inde perdere poterit. Si autem de warrantizatione ei defecerit, tunc erit inde placitum inter emptorem & warrantum suum ita qd' ad duellum inde poterit perveniri. * Sed nunquid warrantus poterit warrantum in curia vocare. Quod si sic est ad quotum warrantum erit standum. Preterea cum quis ita nominat warrantum de re quæ petitur furtiva, solet warrantus ipse attachiari per tale breve vicecomiti directum.

Cap. 16.

Rex vicecomiti salutem. Præcipio tibi quod sine dilatione attachiari facias per

M salvos

salvos & securos plegios N. qd' sit coram me vel Justiciis meis eo die ad warratizandum R. illam rem quam H. clamat adversus R. ut furtivam. Et unde prædictus R. eum traxit ad warrantum in curia mea vel ad ostendendum quare ei warrantizare non debeat. Et habeas ibi summonitores & hoc breve, &c.

Cap. 17.

¶ Si vero in certum warrantum vocaverit, in tali casu si sufficientem habuerit probationem de legittimo marcatu suo, id eum à felonia liberabit. Sed tamen à damno non conservat quod non scilicet rem illam amittat. Si autem super hoc sectam non habuerit sufficientem, in periculo est. Probari autem solet res debita ex empto vel ex commodato generali probandi modo in curia. Scilicet per scriptum vel per duellum.

Cap. 18.

¶ Ex locato quoque & ex conducto solet res quandoq; deberi, ut cum quis locat rem suam alii usque ad certum terminum, certa interveniente mercede. Hic enim tenetur locator, rem locatam ad usum dare. Conductor quoque, solvere mercede. Sciendum au-

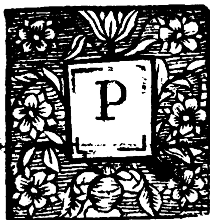
autem quod elapso termino, potest locator se licite in re sua locata etiam sua authoritate recipere. Sed quid si conductor censum suum statuto termino non solverit, nunquid & in hoc casu licet locatori ipsum sua authoritate expellere? Prædictos vero contractus qui ex privatorum consensu fiunt, breviter transigimus, quia ut prædictum est privatas conventiones non solet curia domini Regis tueri, & quidem de talibus contractibus qui quasi privatæ quedam conventiones censeri possunt, se non intromittit Curia Domini Regis.

HIC INCIPIT LIBER UNDECIMUS.

De responsalibus qui Loco Dominorum ponuntur in curia ad lucrandum & perdendum pro eis.

Capitulo I.

Lacita in superioribus exposita sup rect' quidem & proprietate rei prodita sunt qnæ prosequi quis potest sicut & alia quelibet placita civilia tam per seipsum quam per responsalem suo loco positum ad lucrandum vel perdend'. Verum oportet eum esse præsent' in curia qui alium ita loco suo ponit. Solet autem id fieri corã Justic' domini Regis in Bãnco residentibus aliter autem quam per dominum præsentem in curia nullus omnino recipi debet responsalis. Nec oportet adversarium ob id præ-

præsentem esse, etiam illum qui loco alterius ita ponitur si sit notus curiæ: Potest itaque unus solus loco alterius ita poni: Duo etiam vel plures simul vel sub disiunctione; Ita quod si unus interesse non possit reliquus vel reliqui placitum id exequentur per procuratorem, itaque talem potest placitum id deduci in Curia & terminari sive per judicium sive per finalem concordiam, adeo plene & firmiter ut per eum qui alium loco suo inde posuit. Sciendum etiam quod non sufficit aliquem constituere alium Ballivum suum vel Seneschallum. de terris & rebus suis dispondendis etiam si hoc constet Curiæ ad hoc ut idem recipi debeat in curia loco domini sui in aliquo placito, oportet autem ut ad hoc speciale interveniat mandatum. Et quod idem juxta formam præscriptam ponatur loco ejus specialiter in placito illo ad lucrandum vel perdendum pro eo. Notandum præterea, quod potest quis in curia domini Regis ponere loco suo alium ad lucrandum vel perdendum pro eo etiam in placito quod in alia curia habet. Et præcipietur quod idem in curia ipsa recipiatur

9 if not "nec per"

2. per talem

piatur loco alterius per tale breve.

Cap. 2.

Rex vicecomiti, vel alii præsidenti curiæ illius salutem. Scias qd' N. posuit coram me vel Justic' meis R. loco suo ad lucrandum vel perdendum pro eo in placito illo quod est inter eum & R. de una carucata terræ in illa villa, vel de alia aliqua re nominata, Et ideo tibi præcipio quod prædictum R. loco ipsius N. in placito illo recipias ad lucrandum vel perdendum pro eo. T. &c.

Cap. 3.

* Cum quis itaque juxta formam præscriptam loco alterius ponitur in aliquo placito: nunquid essonia ex sua persona tantum, vel ex persona domini sui tantum, vel ex utriusque persona locum habebunt? Et quidem essonia illius procuratoris solummodo locum habent in tali casu, donec scilicet revocetur ipsa procuratio. Præterea cum quis ita loco alterius positus in curia de placito illo respondet, et id quod ad eum spectat facit, nunquid potest dominus suus eum pro beneplacito suo inde removere?

Ita

Ita quod alium inde faciat procuratorem maxime si postea capitales inimicitiæ intervenerint. Quin autem ipse dominus possit placitum suum sequi alio amoto dubium non est: Quia ita intelligitur quilibet alium loco suo ponere, scilicet si ipsemet interesse non possit. Obtinet autem quod dominus talem procuratorem possit a quailbet parte litis amovere. Et alium etiam loco ejusdem in Curia sub forma præscripta pro se ponere. Potest autem pater ita loco suo filium pro se ponere, & vice versa. Extraneus quoque extraneum. Uxor quoque maritum. * Cum quis itaque maritus positus loco uxoris suæ in placito de maritagio, vel de dote ipsius uxoris aliquid amiserit: vel remiserit de jure ipsius uxoris, per judicium sive per concordiam, nunquid poterit mulier ipsa inde iterum placitum movere? an tenebitur omnino factum viri sui post mortem ipsius tueri? Non videtur autem, quod per factum viri sui debeat mulier in tali casu, aliquid juris amittere, quia dum fuit in potestate viri sui, in nullo potuit contradicere aut contraire ejus voluntati, & ita non sibi potuit con-

contra voluntatem viri sui in jure suo prospicere. Sed dicitur contra, ea quæ in curia domini Regis gesta sunt rata & firma esse convenit.

Cap. 4.

* Distringendus autem est dominus ad tenendum id quod per responsalem suum factum est sive per judicium sive per concordiam. Sed quid erit si ipse dominus solvendo non sit nec habeat unde distringi possit, responsalis autem habeat? Equidem non est distringendus responsalis ipse.

Cap. 5.

* Quod autem hic dicitur quod non potest aliquis loco suo alium cum effectu ponere nisi præsens sit in curia contrarium videtur his qui in primo libro scilicet de Essoniis posita sunt. Ibi enim dicitur quod si quis post tertium essonium suum aliquem quicunque ille sit, responsalem miserit, salsem cum litteris suis recipietur in Curia. Sed hoc contingit ex vi judicii, aliud obtinet ubi consideratione Curiæ vel districtione alium querit loco suo in placito ponere ad lucrandum vel perdendum pro eo.

Cap. 17.

* Præ-

* Præterea notandum quod Abbates & Priores canonicorum regularium per se recipiuntur in curia sive litteris sui conventus alii Priores, sive canonicorum sive monachorum si fuerint cellarii etiam transmarini nullo modo sine litteris Abbatis vel magni prioris admittuntur in curia. Item Magister militiæ Templi, & capitalis *Prior* hospitalis Jerusalem per se recipiuntur nulli autem inferiores eis de suo ordine recipi solent. Præterea cum unus vel duo ponuntur in curia loco alicujus in placito aliquo prædicto modo nunquid ille unus poterit ponere alium, vel unus illorum duorum reliquum, vel etiam aliquem tertium loco suo vel loco domini sui ad lucrandum vel perdendum pro eo in placito ipso.

Hic

HIC INCIPIT LIBER DUODECIMUS

De placito de Recto, & de diversis brevibus Regis de Recto Vicecomitibus, vel dominis feodi directis super diversis casibus

Capitulo 1.

PRædicta quidem placita de Recto, directe & ab initio veniunt in Curia domini Regis, & ibi ut dictum est deducuntur & terminantur. Quandoque etiam licet ab initio non veniant in Curia domini Regis quedã placita de Recto, veniunt tamen per translationem, ubi curiæ diversorum dominorum probantur de recto defecisse: Tunc enim mediante comitatu, possunt a comitatu ex diversis causis quæ superius expositæ sunt ad capitalem curiam domini Regis transferri.

Cap.

Cap. 2.

Cum quis itaque clamet aliquod liberum tenementum vel servitium tenendum de alio per liberum servitium, non poterit inde trahere tenentum in placitum sine brevi domini Regis vel ejus Justic'? habebit ergo ad dominum suum de quo id clamat tenere breve de Recto. Quod si placitum fuerit de terra tale erit.

Cap. 3.

Rex Comiti W. salutem. Præcipio tibi quod sine dilatione teneas plenum rectum N. de decem carucatis terræ in Middleton quas clamat tenere de te per liberum servitium feodi unius militis pro omni servitio, vel per liberum servitium centum solidorum per annum pro omni servitio, vel per liberum servitium unde duodecim Carucatæ terræ faciunt feodum unius militis pro omini servitio, vel quas clamat pertinere ad liberum tenementum suum quod de te tenet in eadem villa, vel in Mortuũ, per liberum servitium, &c. vel per servitium, &c. vel quas clamat tenere de te de libero maritagio M. matris suæ

suæ, vel in liberum Burgagium, vel in liberam Eleemosynam, vel per liberum servitium eundi tecum in exercitum domini Regis cum duobus equis ad custum suum pro omni servitio, vel per liberum servitium inveniendi tibi unum arbelastarium in exercitum domini Regis per quadraginta dies pro omni servitio, quas R. filius W. ei deforciat. Et nisi feceris vicecomes Northamptoñ, faciat ne amplius inde clamorem audiam pro defectu justic'. T. &c. Multipliciter autem variari solent de recto hujusmodi brevia diversis de causis quæ liquebunt ex diversis formis brevium subscriptorum.

Cap. 4.

Si vero fuerit placitum de servitio breve tale erit. Rex N. salutem Præcipio tibi quod sine dilatione plenum rectum teneas N. de centum solidatis redditus in illa villa quam clamat tenere de te per liberum servitium, &c. vel servitium; &c. Et nisi feceris Vic' Oxoniæ, faciat ne amplius inde clamorem audiam pro defectu recti. T. &c.

Cap. 5.

* Rex R. salutem. Præcipio tibi, quod juste & sine dilatione habere facias N. & A uxori suæ rationabilem partem suā quæ eos contingit de uno mesuagio in illa villa quam clamant pertinere ad liberum tenementum suum quod tenent de domino Rege in eadem villa, per liberum servitium duorum solidorum per annū, vel de una marcata redditus in illa villa quam clamant de libero maritagio ipsius A. unde queruntur qd' B. soror ipsius A. eis deforciat, vel quam G. eis deforc'. Et nisi feceris vicecomes faciat ne amplius oportet inde conqueri pro defectu judiciæ. T. &c.

Cap. 6.

* Solent autem placita ista in curiis dominorum vel eorum qui loco dominorum habentur deduci secundum rationabiles consuetudines ipsarum curiarum, quæ tot & tam variæ ut sunt inscriptum de facili reduci non possunt.

Cap. 7.

* Probantur autem curiæ ipse de recto defecisse in hunc modum, Conquerente autem

tem

tem se eo qui petit vicecomiti in comitatu & breve domini Regis afferente: mittet vicecomes ad curiam ipsam die qua litigatoribus á domino ipsius curiæ statuta fuerit, aliquem servientem; ut & ille coram quatuor vel pluribus legalibus militibus ejusdem comitatus qui ex præcepto vicecomitis illic aderunt audiat & videat probationem ipsius petentis scilicet curiam ipsam ei de recto defecisse in placito ipso. Quod & ipse petens sic esse, suo juramento & cum duobus aliis id audientibus & intelligentibus, & cum eo jurantibus probabit. * Sub tali ergo solempnitate: solent loquele á quibusdam curiis ad comitatus transferri. Et ibi de novo tractari & terminari sine contradictione vel recuperatione ipsarum curiarum, quam inde habere possunt ipsarum curiarum domini sive heredes quantum ad illud placitum. Sin autem priusquam curia aliqua prædicto modo probetur de recto defecisse loquela aliqua ab ea ad superiorem curiam trahatur, poterit dominus illius Curiæ die placiti curiam suam ea ratione repetere quod non dum probata fuerit de recto defecisse, et ita

eam

eam per judicium retro habebit nisi ibi probetur de recto eam ut dictum est defecisse. Sciendum tamen quod si ad capitalem Curiam domini Regis ita tracta fuerit aliqua loquela, frustra vendicabit ibi quis die placiti Curiam suam, nisi tertio die ante, coram legalibus hominibus eam vendicaverit. Nullo autem die posito ipsi petenti unde ipse queri possit, & juste de dilatione ei facta, sufficit ei falsare Curiam ipsam sub forma præscripta, quocunque loco voluerit in feodo ipso. Si dominus nullam habuerit reseantisam, super feodum ipsum sicut ipsi domino licet curiam suam ibi tenere, & ipsi petenti diem ponere quocunque loco voluerit super feodum ipsum. Extra autem feodum non licet ei de jure.

Cap. 8.

¶ Debet autem impetrari breve solummodo ad illum de quo clamat tenere is qui petit, non ad alium nec etiam ad capitalem dominum. Sed quid erit si petens ipse de uno clamat tenere. Et tenens ipse de alio teneat. Equidē in tali casu quia is cui breve dirigitur placitum id tenere non potest, cum

cum alium non possit de curia unde ipse feisitus esse intelligitur injuste & sine judicio disseisire, ex necessitate itur inde ad comitatum. Et ibi procedit placitum vel in capitali curia. Ita quod uterque dominorum per summonitionem ibi adesse debet, ut utroque præsente res agatur sicut superius dictum est in tractatu de warrantis.

Cap. 9.

* Ad Vicecomitem autem provinciarum, pertinent prædicta placita de recto ubi Curiæ dominorum probantur de recto defecisse. Et alia quedam placita veluti si quis conqueratur se Curiæ de domino suo quod consuetudines & indebita servitia vel plus servitii exigit ab eo de libero tenemento suo quod de eo tenet; quam inde facere debeat; Item placitum de nativis ut dictum est. Et generaliter omnia illa unde breve domini Regis habet vel capitalis Justic' ipse vicecomes, de aliquo justiciando, vel quod ipse rectum faciat, nisi alius fecerit ut prædictum est, ad ipsum Vicecomitem pertinent audienda & terminanda quorum quedam per brevia supposita liquebunt.

Cap. 10.

Rex N. salutem prohibeo tibi ne injuste vexes vel vexari permittas, H. de libero tenemento suo quod tenet de te in illa villa, Nec inde ab eo exigas vel exigi permittas consuetudines vel servitia quæ tibi inde facere non debet. Vel quæ antecessores sui inde non fecerant nec facere deberunt tempore H. Regis avi mei et nisi feceris vicecomes faciat ne oportet eum amplius inde conqueri &c. T. &c.

Regist. 4 a.

Cap. 11.

Rex vic' salutem. Præcipio tibi qd' juste & sine dilatione facias habere. M. R. nativum suum et fugitivum suum cum omnibus catallis suis, et cum tota sequela sua ubicunque inventus fuerit in balliva tua. Nisi sit in dominico meo qui fugit de terra sua post primam coronationem meam. Et prohibeo nequis eum injuste detineat super forisfacturam meam. T. &c.

Regist. 87.

Cap. 12.

Rex vic' salutem. Præcipio tibi qd' juste et sine dilatione facias habere G. averia sua per vadium et plegiũ unde queritur qd' R. ei cepit et detinet injuste, pro cõsuetudini-

Regist. 81. a

bus quas ab eo exigit quas ipse non cognoscit se debere & ipsum preterea inde juste deduci facias ne oporteat eum, &c.

Cap. 13.

Regis P. 156. b. Rex vic' salutem. Præcipio tibi qd' juste & sine dilatione facias amensurari pasturam de illa villa unde I. quæ fuit uxor P. & R. soror sua queruntur qd' H. eam injuste superonerat, nec permittas qd' præfatus H. in ea pastura plura averia habeat quam habere debeat, & quam habere pertinet, secundum quantitatem feodi sui quod ipse habet in eadem villa ne oporteat, &c. T. &c.

Cap. 14.

Regis P. 155. a. Rex vic' salutem. Præcipio tibi qd' sine dilatione præcipias R. quod juste & sine dilatione permittat habere H. aisiamenta sua in bosco & in pastura de villa illa quæ habere debet ut dicit, sicut ea habere debet & habere solet & non permittas quod præfatus R. vel alius ei inde molestiam vel injuriam faciat ne amplius, &c. T. &c.

no Writ in Regis. for this name.

Cap. 15.

Rex vic' salute. Prohibeo tibi ne permittas qd' R. injuste exigat ab S. de libero tenemento suo qd' tenet de N. de feodo ipsius R. in illa villa plus servitii quam pertinet ad illud liberum tenementum quod tenet. Et

averia

averia sua quæ capta sunt pro illa demanda quam ille non cognoscit ad liberum tenementum suum quod tenet pertinere, ei replegiari facias donec loquela illa coram nobis audiatur & sciatur utrum illud servicium debeat vel non, T. &c.

Cap. 16.

Rex vic' salutem. Præcipio tibi qd' juste & sine dilatione facias esse rationabiles divisas inter terram R. in illa villa et in ptinentiis & terram D. in illa villa sicut esse debent & solent esse, et sicut fuerunt tepore Regis Henrici avi mei unde R. queritur qd' A. injuste et sine judicio occupavit inde plus quam pertinet ad liberum tenementum suum de illa villa ne oporteat, &c. T. &c.

Cap. 17.

Rex vic' salutem. Præcipio tibi qd' juste & sine dilatione facias tenere rationabilem divisam R. quam fecit fratribus Hospitalis Hierusalem de catallis suis sicut rationabiliter monstrari poterit qd' eam fecit & teneri debeat. T. &c.

Cap. 18.

Rex vic' saluté. Præcipio tibi qd' justicies R. qd' juste & sine dilatione reddat N. catalla sua unde queritur quod ea cepit injuste, & sine judicio in libero tenemento suo in

Regist. 157 6. sayes it ought to be inter divisas ut [illegible]

This seems to be the Writ [illegible] a former Recovery

illa villa infra disseisinam quam inde ei fecerat intra assisam meam unde ipse recuperavit seisinam suā coram Justic' meis per recognitionem de nova disseisina sicut rationabiliter monstrare poterit quod ea habere debeat ne amplius, &c.

Cap. 19.

Rex vic' salutem. Præcipio tibi quod ponas in respectum usque ad aliquem terminum competentem quando interesse poteris, recognitionem quæ summonita est inter R. & M. de divisis de illis villis quæ per justicias meas de partibus illis injuncta est tibi & H. coram vobis capere dam ad quam capiendam ut dicitur attornastis alios loco vestro ad eam capiendam quia non est consuetudo quod ex quo aliquod negotium pertinens ad justicias meas aliquibus injungetur tractandū quod ipsi id in alios transferant de re aliqua quæ ad justiciam meam pertinet T. &c.

Cap. 20.

Rex vic' salutem. Præcipio tibi quod juste et sine dilatione facias habere, A. quæ fuit uxor R. rationabilē dotem suā. De toto feodo quod fuit præfati R. integre et in omnib⁹ salvo hæredi suo capitali mesuagio & eidem

dem uxori facias habere aliud mesuagium, nisi aliqua terra in qua mesuagium non sit ei nominata sit in dotem. Et non remaneat eo quod feodum præfati R. sit de baronia mea, quia nolo nec jus exigit quod uxores militum propter hoc amittant dotes suas. De catallis autem quæ fuerunt præfati R. præcipio quod ea omnia simul & in pace esse facias, ita quod inde nil amoveatur nec ad divisam suam faciendam, nec ad aliam rem faciendam donec debita sua ex integro reddatur. Et de residuo post fiat rationabilis divisa sua secundum consuetudinem terræ meæ. Et si quid de catallis præfati R. remotum fuerit post mortem suam, reddatur ad alia catalla sua ad solvendum inde debita sua. T. &c.

Cap. 21.

Rex illis Judicibus ecclesiasticis salutem. Prohibeo vobis ne teneatis placitum in curia Christianitatis quod est inter N. & R. de laico feodo prædicti R. unde ipse queritur quod N. eum trahit in placitum in curia Christianitatis coram vobis, quia placitum illud spectat ad coronam & dignitatem meam. T. &c.

Cap. 22.

Rex vic' salutem. Prohibe R. ne sequatur placitum in curia Christianitatis quod est inter N. et ipsum de laico feodo ipsius R. in villa ipsa unde ipse queritur quod praefatus N. inde eum traxit in placitum in curia Christianitatis coram judicibus illis. Et si praefatus R. fecerit te securum de clamore suo prosequendo, tunc pone per vadium et salvos plegios praedictum N. quod sit coram me vel Justic' meis eo die, ostensurus quare traxit eum in placitum in curia Christianitatis de layco feodo suo in illa villa, de sicut illud placitum spectat ad coronam & dignitatem meam. T. &c.

Cap. 23.

Praedicta vero placita sive alia, qualiter vel quo jure deduci sive terminari habeant in diversis comitatibus, omitto cum propter ipsorum comitatuum consuetudines diversas, quas quidem singuli comitatus singulas observant, tum quia propositi mei brevitas, illud non exigit cum non attendam nisi ad ea quae in capitali curia

curia Regis fieri soleant. & debeant.

Cap. 24.

Sciendum praeterea quod in brevi de Recto quandoque minus continetur quam in petitione ponatur in curia. Tum circa pertinentiam tum circa alia, quandoque vero plus. Erratur etiam quandoque, circa nomen aliquod in brevi ipso positum, quandoque circa quantitatem serviciorum. Quando siquidem minus continetur in brevi quam in petitione, non plus peti potest per breve illud quam in brevi illo contineatur. Quando vero plus contenetur in Brevi quam in petitione, remitti potest id qd[9] de abundanti in eo continetur & residuum auctoritate ejusdē brevis peti potest. Si vero in nomine erratur districto jure, aliud breve petatur. Quando vero circa quantitatem servitii erratur, districto quoque jure evanescit breve. Contingit autem quandoque tenementum aliquod peti per minus servitium quam inde debeatur: Vel quam inde fieri solent ipsi domino nunquid tenetur ipse dominus per breve illud rectum inde tenere in servitii sui detrimentum. Equidem tenetur,

sed post evictionem si petentem evincere contigerit regressum inde habere poterit versus evictorem.

Cap. 25.

Præterea sciendum quod secundum consuetudines Regni nemo tenetur respondere in curia domini sui de aliquo libero tenemento suo sine precepto domini Regis vel ejus capitalis Justic'. Ita dico si laycum fuerit feodum petitum. Verum si fuerit placitum inter duos clericos de aliquo tenemento, quod sit de libera eleemosyna feodi ecclesiastici, vel si tenens ipse clericus teneat in libera eleemosyna feodum illud ecclesiasticum, quicunque sit petens placitum inde debet esse in foro ecclesiastico de recto: nisi petatur inde recognitio utrum fuerit liberum feodum ecclesiasticum vel laicum feodum. Unde inferius dicetur tunc enim ista recognitio sicut quelibet alia in Curia domini Regis habet tractari.

HIC INCIPIT LIBER DECIMUS TERTIUS.

De placitis per Assisas & Recognitiones, & de diversis Disseisinis.

Capitulo I.

Eneralia quę circa præmissa placita de recto frequentius in curia contingunt, hactenus in parte sunt expedita. Nunc vero ea quæ super Seisinis solummodo possitata sunt, restant prosequenda. Quæ quia ex benificio constitutionis Regni quæ Assisa nominatur in majori parte transigi solent, per recognitionem de diversis Recognitionibus restat tractandum.

Cap. 2.

Est autem quædam Recognitio quæ vocatur de morte antecessoris. Quædam autem de ultimis præsentationibus personarum in Ecclesiis. Quædam utrum aliquod tenementum sit feodum ecclesiasticum vel laycū feodum. Quædam utrum aliquis fue-

rit

sit seisitus de aliquo libero tenemento die qua obiit ut de feodo, vel ut de vadio. Quædam utrum aliquis sit infra ætatem, vel plenam habuerit ætatem. Quædam utrum aliquis obierit seisitus de aliquo libero tenemento ut de feodo, vel ut de warda. Quædam utrum aliquis præsentaverit ultimam personam ad ecclesiam aliquam occasione feodi sui quod in dominico suo habuerit, vel occasione alicujus wardæ. Et si quæ sunt similia quæ in curia frequenter emergunt, præsentibus partibus tunc ex consensu ipsarum partium tum etiam de consilio curiæ consideratur ad aliquam controversiam terminandam. Quædam autem recognitio est quæ dicitur de nova disseisina. Cum quis itaq; moritur seisitus de aliquo libero tenemento, ita quod inde fuerit seisitus in dominico suo sicut de feodo suo, hæres eandē seisinam antecessoris sui rectè petere potest, et si major fuerit habebit tale breve.

Cap. 3.

Regist. 223 Rex vic' salutem. Si G. filius T. fecerit te securum de clamore suo prosequendo, tunc summone per bonos summonitores duodecim liberos & legales homines de visi-

visineto de illa villa qd' sint coram me vel Justic' meis eo die parati sacraméto recognoscere si T. pater prædicti G. fuit seisitus in dominico suo sicut de feodo suo de una virgata terræ in illa villa die qua obiit. Si obiit post primam coronationem meam, & si ille G. propinquior hæres ejus est, et interim terram illam videat, & nomina eorum imbreviari facias, et summone per bon' summonitores R. q terram illam tenet, qd' tunc sit ibi auditurus illam recognitionem. Et habeas ibi summonitores, &c. T. &c. Si vero antecessor ipse prædicto modo seisitus iter arripuerit eundi in aliquam peregrinationem tunc erit breve tale.

Cap. 4.

Rex vicecomiti salutem. Si G. filius T. fecerit te securũ de clamore suo prosequendo, tunc summone per bonos summonitores duodecim liberos, & legales homines de visineto de illa villa, quod sit coram me vel Justic' meis eo die parati sacramento recognoscere si T. pater prædicti G. fuit seisitus in dñico suo sicut de feodo suo de una virgata terræ in illa villa, die qua iter arripuit versus Hierusalem, vel versus sanctum Jacobum in quo itinere obiit. Et si iter ipsum arripuerit post primam

primam coronationem meam, et si prædictus G. propinquior ejus hæres sit. Et interim &c. ut prius. Si vero infra ætatem fuerit hæres ipse, tunc breve tale erit.

Regist. 774.

Cap. 5.

Rex vic' salutem. Summone per bonos summonitores &c. omnia ut supra excepto hoc quod in hoc brevi remittitur illa clausula in principio scilicet. Si G. filius T. fecerit te securum de clamore suo prosequendo. Item in medio omittitur illa clausula, si T. pater prædicti G. obiit post primam coronationem meam. Si vero habitum religionis assumpserit, tunc breve secundum hoc variabitur hoc modo.

x for Infants ...

x for it appears by the ... the ...

Regis. F. 779.

Cap 6.

Rex vicecomiti salutem, Si G. filius T. fecerit te securum &c. omnia ut prius excepto hoc quod in hoc brevi ponitur in medio parati sacramento recognoscere si T. pater prædicti G. fuit seisitus in dominico suo ut de feodo suo de tanta terra in illa villa die qua habitum religionis assumpsit, et si habitum illum assumpsit post primam coronationem meam. Et si prædictus G. propinquior hæres ejus sit, & interim terram illam videant &c. ut supra.

Cap. 7.

Recepto itaque brevi, de morte antecessoris ab ipso vicecomite, et in comitatu data securitate ab ipso petente de clamore suo prosequendo tunc hoc ordine pervenitur ad assisam. Ab initio eligendi sunt duodecim liberi et legales homines de visneto secundum formam in brevi expressam, Praesentibus partibus scilicet tam petente quam tenente, vel absente etiam ipso tenente, dummodo summonitus fuerit saltem semel quod interesset electioni illi. Quia semel inde summonendus est ut praesens sit et audiat qui eligendi sunt ad illam recognitionem faciendam, et quosdam etiam ex rationabili causa si voluerit recuset, ut ab ipsa recognitione excludantur. Si vero ad primam summonitionem in curia recte testatam non venerit, ulterius non expectabitur, imo etiam absente ipso eligantur ipsi duodecim juratores et deinde ex transmissione vicecomitis facient visum terrae vel alterius tenementi cujus seisina petitur, unicam tamen super hoc habebit summonitionem ille qui tenet. Nomina etiam illorum duodecim electorum faciet vicecomes ipse imbreviari. Deinde summonere faciet ipse vicecomes

cecomes ipsum tenentem quod die statuta per breve Regis vel ejus Justic' sit coram rege vel ejus Justic' auditurus illam recognitionem. Die autem prima & secunda se essoniare poterit is qui tenet si major fuerit is qui petit. Tertia vero die non poterit imo ad tertium terminum capietur recognitio sive veneat sive non is qui tenet. Quia in nulla recognitione super seisina tantum praedita, currunt nisi duo essonia. In recognitione vera de nova disseisina nullum locum essonium habet; Tertio itaque die sive venerit tenens sive non, capietur ut dictum est assisa. Et si juratores ipsi dixerint pro petente, adjudicabitur ei inde seisina, & praecipietur vicecomiti quod ei seisinam illam habere faciat per hoc breve.

Cap. 8.

Rex vic' salutem. Scias quod N. diracionavit in curia mea, seisinam tantae terrae in illa villa per recognitionem de morte illius antecessoris sui versus R. Et ideo tibi praecipio quod seisinam illam ei sine dilatione habere facias. T. &c.

Cap. 9.

Cum seisina autem illa recuperabit etiā is seisinam omniū catallorum & omniū rerum quae in feodo illo tempore faciende seisine

sine

sine inventae fuerint, post seisinam vero plene recuperatam, poterit is qui seisinam amiserit super recto placitare per breve de recto, sed post quantum temporis post restitutionem plene factam,

Cap. 10.

Sin autem pro tenente absente juratum fuerit, ei deinde seisina sine recuperatione quam adversarius ejus possit inde habere remanebit; Placitum tamen de recto seisina illa non adimit, sicut nec placitum de recto super aliquo tenemento recognitionem de petenda seisina alicujus antecessoris de eodem tenemento extinguit, antequam duellum sit inde vadiatum. Sed qualiter tunc punietur in eo contemptus curiæ.

Cap. 11.

Utroq; vero præsente in curia quæri solet ab ipso tenente utrum velit aliquid dicere quare inde assisa remanere debeat. Unde sciendū est, quod major quandoq; contra minorem petit hujusmodi recognitionem. Quandoq; minor contra majorem. Quandoq; minor contra minorem, quandoque major contra majorē. Tunc generaliter remanebit assisa, si is qui tenet confiteatur in curia illum antecessorem cuj⁹ seisina petitur

fu-

fuisse inde seisitũ die qua obiit in dominico suo sicut de feodo suo, cum ceteris articulis in breviillo expressis. Si vero seisina ipsa solummodo concedatur, aliis articulis non admissis, tunc super articulo vel articulis non admissis procedat assisa. * Remanere autem solet assisa hujusmodi pluribus ex causis verbi gratia. Si à tenente ipso dicatur ipsum petentem inde fuisse seisitum post mortem patris vel alicujus antecessoris sui, sive ille antecessor suus fuerit inde seisitus sive non die qua obiit & dum in tali seisina fuit, tantum inde versus eum fecisse quare de cetero assisa inde esse non debet. Veluti si tenementum ipsum ei vendiderit, vel donaverit, vel quietum clamaverit, vel alio legittimo modo alienaverit, & tunc inde poterit inter eos perveniri ad duellum, vel ad aliam usitatam probationem, quæ in curia super recto alicujus rei recipi solet. Item si dicatur ab adversario ipsum petentem alia vice ei inde movisse litem, et tunc fine inter eos factum in Curia domini Regis. Vel per hoc tenementum ipsum remansisse ipsi tenenti per finem duelli, in quacunque etiam curia vel per judicium vel per quietã clamãtiam.

Item

Item villenagium in Curia objectum & probatum versus ipsum petentem, assisam adimit. Idem quoque facit exceptio bastardie; Carta quoque Regia qua specialiter expressum fuerit vel confirmatur, ipsi tenenti tenementum cujus seisina petitur per assisam. Plurium item hæredum conjunctio, mulierum scilicet in feodo militari, vel masculorum vel fæminarum in libero socagio. Item si concedatur antecessorem illum cujus sesina petitur habuisse inde qualemcunque seisinam, scilicet per ipsum tenentem vel per aliquem antecessorem ejus, veluti in vadium, vel ex commodato, vel alia hujusmodi causa, eo ipso remaneat re cognitio illa, & alio modo placitum inde pcedet. Item consanguinitas assisam ipsam adimit. Scilicet si is qui petit et is qui tenet fuerint de illo stipite unde hereditas descenderit cujus seisina petitur. Ita dico si hoc fuerit in curia objectum & probatum. Item in casu illo supra in tractatu de maritagio, ubi primogenitus frater postnato fratri donavit quandam partem terræ sue, qui obiit sine hærede de corpore suo, ubi quidem sicut & in similibus casibus remanet assisa hujusmodi. Hac

ratione quia non potest aliquis, simul esse hæres alicujus tenementi et dominus. Item si convictus fuerit vel confessus is qui petit quod aliquando fuit in Guerra versus dominum Regem, eo ipso remanet assisa quam versus alium ita petit in curia. Item ratione burgagii cessare solet assisa, per aliam assisam ex causa majoris utilitatis in regno constitutam. Non objecta autem aliqua exceptione in Curia quare assisa ipsa remanere debet, procedet quidem recognitio. Præsente utraque parte per juramentum duodecim juratorum et secundum eorum veredictum judicabitur uni vel alii seisina sub forma prescripta in hoc libro.

Cap. 12.

* Cum vero minor contra majorem petit hujusmodi Assisam, tunc quidem locum non habet essonium majoris versus minorem, quia prima die procedet inde recognitio sive veniat is qui tenet, sive non, et hac generali ratione. Quia quotiensc unq; tenens ipse nil dicere possit si præsens esset in Curia quare assisa talis remanere debeat, de jure quidem procedet recognitio, non expectata præsentia

partis

partis adversæ. Sed si præsens is fuerit versus quem petit, nil dicere possit (ut dictum est) ipsum minorem inde fecisse quare assisa remanere deberit. Et ideo precise procedet inde recognitio, sive præsente tenente majore, sive absente, juxta formam prescriptam. Et sic restitutione inde facta ipsi minori per recognitionem, ætas ipsius minoris expectabitur super placito de recto, Cum minor vero contra minorem petit, eo modo sine aliqua varatione procedat recognitio ut inter minorem & majorem procedere solet.

Cap. 13.

Cum vero major contra minorem petit, poterit quidem minor contra majorem solito modo se essoniare. Qui cum venerit occasione ætatis dilationem inde petere potest; ut inde non capiatur recognitio donec plenam habuerit ætatem. Et ita ratione ætatis remanere solet recognitio de morte antecessorum. Sciendum tamen quod oportet ad hoc ut remaneat assisa talis ratione ætatis quod dicat minor se esse in seisina tenementi, unde petitur seisina, & ideo non debere recognitionem illam procedere antequam

ætatem habeat. Et etiam quia pater ejus vel alius antecessor suus inde fuerit seisitus die qua obiit. Occasione enim seisine alicujus tenementi quam aliquis infra ætatem constitutus perquirit, & jure suo tantum retinet, non remanet versus eum recognitio vel etiam placitum super proprietate. Si vero replicetur contra ipsum minorem, antecessorem suum obiisse seisitum de tenemento unde petitur seisina per recognitionem, non tamen ut de feodo sed ut de warda tunc quidem licet principalis recognitio ratione ætatis minoris remanere deberet, tamen super hoc procedat ista recognitio, scilicet utrum antecessor ejus qui infra ætatem est, fuerit inde seisitus ut de feodo vel ut de warda die qua obiit. Et summonebitur inde assisa per hoc breve.

Cap. 14.

* Rex vic' salutem. Summone per bonos summonitores duodecim liberos & legales homines de visineto de illa villa, quod sint coram me vel Justiciis meis ad illum terminum parati sacramento recognoscere, si R. pater N. qui infra ætatem est seisitus fuit in dominico suo de una carucata ter-

terræ in illa villa unde M. filius & heres T. petit recognitionem de morte ipsius T. patris sui versus ipsum N. ut de feodo suo die qua obiit, vel ut de warda. Et interim terram illam videant. Et nomina eorum imbreviari facias. Et summone per bonos summonitores prædictam N. qui terram illam tenet, quod tunc sit ibi auditurus illam recognitionem. Et habeas, &c.

Cap. 15.

* Notandum tamen quod si dies ad hoc datus fuerit utrique existente in curia, tunc non oportet tenentem inde summoneri, procedet siquidem super hoc recognitio per sacramentum duodecim Juratorum, et juxta eorum veredictum declarabitur qualem seisinam habuit antecessor ejus qui infra ætatem est die qua obiit, de illo tenemento unde contra eum petitur recognitio. Et si probetur ita antecessorem ipsius minoris nullam inde habuisse seisinam die qua obiit nisi ut de warda, tunc is qui contra minorem petit seisinam, versus ipsum minorem recuperabit. Sed nunquid hoc solum sufficit ei ad seisinam ipsam recuperandam:

randum; quod non videtur, quia non per hoc constet antecessorem ipsius qui petiit inde fuisse seisitum in dominico suo ut de feodo suo die qua obiit, nec etiam ipsum petentem esse propinquiorem ejus hæredem, contra vero dicitur quod hoc ipso probato nullum jus habeat inde minor ipse seisinam ipsam de cætero retinendi, Sed si hoc est, cui restituenda est. Nunquid ergo ad principalem recognitionem super hoc erit recurrendum? Sin autem per sacramentum duodecim Juratorum probatum fuerit antecessoré ipsius qui infra ætatem est inde fuisse seisitum die qua obiit ut de feodo, tunc seisina ipsi minori remanebit in pace donec plenam habuerit ætatem. Sed nunquid alio tempore de cætero in tali casu audiendus est adversarius ejus vel hæredes sui: saltem super proprietate ipsius tenementi versus ipsum minorem postquam habuerit ætatem vel ejus hæredes. Præterea, contra minorem procedat recognitio in illo unico casu qui supra notatus est in tractatu qui est de hæredibus qui infra ætatem sunt. Procedente vero assisa quæ est contra minorem, si ei per assisam ipsam seisina remanserit, super proprietate non respondebit donec plenam habuerit ætatem. * Generaliter

enim

enim verum est quod de nullo placito tenetur respondere is qui infra ætatem est, per quod possit exheredari, vel per quod amittere possit vitam vel membrum, donec plenam habuerit ætatem de aliis tamen quibusdam tenetur. Ut de debitis paternis, vel propriis, et de novis disseisinis. Sin autem petenti contra minorem adjudicetur seisina: facienda erit ei restitutio sub forma præscripta. Nec ipsi minori super recto respondebit donec plenam habuerit ætatem, sicut nec ille sibi, & hac generali ratione quia illa quæ cum illis fiunt in hujusmodi placitis qui ætatem non habent stabilia & firma esse non oportet. Si vero minori ætatis privilegium alleganti in curia obiiciatur eum plenam habere ætatem, solet hoc per recognitionem octo liberorum & legalium hominum declarari qui ad hoc per tale breve summonendi sunt.

Cap. 16.

Rex vicecomiti salutem. Summone per bonos summonitores octo liberos & legales homines de visineto de illa vil-

ia ubi petitum tenementum est, quod sint coram me vel Justiciis meis eo die parati sacramento recognoscere, utrum N. qui clamat unam hidam terræ in illa villa per breve meum versus R. sit talis ætatis, quod unde placitare possit & debeat, & interim terram illam videant, & nomina eorum imbreviari facias, & summone per bonos summonitores illum qui terram illam tenet, quod sit tunc ibi auditurus illam recognitionem. Et habeas &c. T. &c.

Cap. 17.

* Si itaque probetur per talem recognitionem ætas illius de cujus ætate quæritur, cum eo de cætero agetur, sicut cum ætatem habente quantum ad principalem recognitionem. Sed nunquid generaliter etiam quantum ad aliorum impetionem majoris censebitur ille ætatis occasione hujus recognitionis, ita quod de cætero non possit versus alios ætatis privilegio tueri? Si vero per recognitionem ipsam judicitur minoris ætatis, minor gaudebit privilegio quantum ad principalem illam recognitionem, sed

ſed nunquid ad alios & aliorum impetitiones?

Cap. 18.

¶ Sequitur de recognitione de ultimis præſentationibus perſonarum. Contingente itaque aliquam Eccleſiam vacare, ſi fuerit controverſia ſuper præſentatione, poterit controverſia illa per recognitionem de ultima præſentatione decidi alterutro litigantium id in Curia poſtulante ſuper quo tale breve impetrabit.

Cap. 19.

Rex vicecomiti ſalutem. Summone per bonos ſummonitores duodecim liberos & legales homines de viſineto de villa illa, qđ ſint coram me vel Juſticiis meis eo die parati ſacramento recognoſcere, quis advocatus præſentavit ultimam perſonam que obiit, ad eccleſiam de illa villa quæ vacans eſt, ut dicitur. Et unde N. clamat advocationem & nomina eorum imbreviari facias, et ſummone per bonos ſummonitores R. qui præſentationem ipſam deforciat, quod tunc ſit ibi auditurus illam recognitionem, & habeas

Hozcolr
30 . e

Cap. 20.

* De Essoniis autem in hac recognitione, patet ex prædictis procedente siquidem recognitione sive utroque præsente sive altero absente, is cui? seissina fuit vel alicujus antecessorum suorum adjudicabitur ultima presentatio, eo ipso seisinam ipsius advocationis intelligetur dirationasse. Ita quod ad præsentationem ipsius prima persona in ea ipsa ecclesia vacante, per Episcopum loci instituetur. Dummodo persona idonea fuerit, quæ ecclesiam per ejus præsentationem adeptam, tota vita sua obtinebit quicquid de jure advocationis continget. Poterit is contra quem judicatum est, de ultima præsentatione, per recognitionem versus alium vel suos hæredes super jure advocationis placitare, quod qualiter fieri debeat in superioribus expeditum est. Quæri autem potest, ab initio utrum aliquid dici possit quare assisa ista remanere debeat. Et potest quidem ad hoc dici, scilicet tenente ipsum concedere antecessorem petentis ultimam inde fecisse præsentationem

nem sicut verum dominũ et primogenitum hæredem: sed postea feodum illud ex quo pendet advocatio, ei vel antecessoribus suis contulisse aliquo vero titulo: Et ita eo ipso remanet assisa et p'acitum super exceptione ipsa inter ipsos litigantes deinde esse poterit. Super hac autem exceptione, recognitionem desiderare potest alterutter litigantium, & eam habere poterit. Præterea concedi potest ab alterutro litigantium, reliquum, vel aliquem ejus antecessorem ultimam fecisse præsentationem. Sed non ut de feodo, sed ut de warda, et super hoc petere potest recognitionem, & inde obtinebit, & summonebitur recognitio per hoc breve.

Cap. 21.

Rex vicecomiti salutem. Summone per bonos summonitores duodecim liberos & legales homines de visineto de illa villa quod sint coram me vel Justiciis meis ad illum terminum, parati sacramento recognoscere, si R. qui præsentavit ultimam personam quæ mortua est ad Ecclesiam illam occasione tenementi quod tenuit in illa villa fecerit illam præsentationem ut de feodo, vel ut de warda. Et

Et nomina eorum imbreviari facias. Et summone per bonos summonitores illum, qui præsentationem illam deforciat, quod tunc sit ibi, &c.

Cap. 22.

Et sic per recognitionem hoc declarato si ut de warda facta fuerit ultima præsentatio ipsius ultimæ presentationis, exspirat presentationis advocatio, et ad alterum spectabit ipsa presentatio. Sin autem ut de feodo ei remanebit ipsa presentatio.

Cap. 23.

Sequitur de illa recognitione, qua declaratur de aliquo tenemento utrum illud sit laicum an ecclesiasticum, desiderante itaque alterutra partium inde recognitionem, per tale breve inde summonebitur recognitio.

Cap. 24.

Rex vicecomiti salutem. Summone per bonos summonitores duodecim liberos & legales homines de visineto de illa villa qd[s] sint coram me vel Justiciis meis eo die parati sacramento recognoscere, utrum una hida terræ quam N. persona ecclesiæ de illa villa clamat ad liberum Elemosinam ipsius ecclesiæ suæ versus R. in illa villa sit laicum feo-

feodum ipsius R. an feodum ecclesiasticum. Et interim terram illam videant et nomina eorum imbreviari facias. Et summone per bonos summonitores prædictam R. qui terram illam tenet quod tunc sit ibi auditurus illam recognitionem. Et habeas ibi, &c. T. &c.

Cap. 25.

* In hac recognitione, sicut nec in alia qualibet præter recognitionem de magna assisa, locum non habent nisi duo essonia quia nunquam admittitur tertium nisi ubi potest judicari de infirmitate utrum sit languor an non. Quod cùm in recognitionibus fieri non soleat: merito tertio essonio carent ipse recognitiones. Procedit autem ista recognitio sub forma superscripta de aliis recognitionibus. Sciendum tamen quod si per recognitionem ipsam probetur tenementum ipsum esse de feodo ecclesiastico, de cetero trahi non potest ad laicum feodum licet peti possit ab adversa parte teneri de Ecclesia per debitum servitium.

Cap 26.

* Sequens est post prædicta, de illa recognitione

conditione tractare, quæ fieri solet utrum scilicet aliquis obierit seisitus de aliquo tenemento libero, ut de feodo, an ut de vadio. Cum quis petit aliquod tenementum sibi restitui tanquam vadium suum qd', vel ipse vel aliquis antecessorum ejus invadiaverit, si is qui tenet non recognoscat tenementum ipsum ad vadium sed dicit in curia se inde seisitum ut de feodo, sic inde ad recognitionem solet pervenir, et per hoc breve summonebitur inde recognitio.

Cap. 27.

Rex vic' salutem. Summone per bonos summonitores duodecim liberos & legales homines de visineto de illa villa, quod sint coram me vel Justiciis meis eo die parati sacramento recognoscere utrum N. teneat unum carucatam terræ in illa villa quæ R. clamat versus eum per breve meum in feodo an in vadio, invadiatam ei ab ipso R. vel ab H. antecessore ejus, vel sic utrum illa carucata terræ quam R. clamat versus N. in illa villa per breve meum, sit feodum vel hereditas ipsius N. an in vadio invadiata ei ab ipso R. vel ab ipso H. antecessore ejus. Et interim terram illam videant & nomina eorum

eorum imbreviari facias. Et summone per bonos summonitores præfatum N. qui terram illam tenet, quod tunc sit ibi auditurus illam recognitionem. Et habeas ibi &c.

Cap. 28.

* Verum quandoque contingit aliquem tenere aliquod tenementum in vadio, ita quod inde moritur seisitus ut de vadio, hæres quoque ejus occasione talis seisine querit breve de morte antecessoris, versus verum heredem qui adeptus est hujusmodi tenementi seisinam. Et tunc quidem si recognoscatur ab ipso tenente antecessorem ipsius petentis obiisse seisitum, sed ut de vadio et non ut de feodo, tunc quidem et hac de causa pervenitur ad prædictam recognitionem et per hoc breve summonebitur recognitio.

Cap. 29.

* Rex vic' salutem. Summone per bonos summonitores duodecim &c. quod sint &c. parati sacramento recognoscere, utrum N. pater R. fuerit seisitus in dominico suo ut de feodo an ut de vadio de una carucata terræ in illa villa die qua obiit. Et interim &c.

Cap.

Cap. 30.

* Probato autem per recognitionem ipsam quod sit vadium, tunc is qui tenet & feodum suum esse dixit tenementum ipsum amittet. Ita etiam quod ad debitum ipsum non recuperabit occasione illius vadii. Sin autem recognoscatur ad feodum ipsius qui tenet, tunc is qui petit de cetero nullum habebit inde recuperare nisi per breve de recto. Queri autem potest utrum in hac recognitione sive in alia qualibet, expectandus sit warrantus alicujus. * Qualiscunq; sit warrantus vel qualicunque de causa warrantus inde esse debeat; presertim si post duo essonia vocentur super hoc in Curia warrantus.

Cap. 31.

* Alie autem recognitiones quæ restant partim in prædictis recognitionibus: exposite sunt. Partim vero per judicium in curia ex verbis utriusque partis redditum possunt explicari. Ecce enim de illa recognitione utrum quis sit infra ætatem an non: mentio aliqua & notia habetur supra, libro quarto in fine. *Cap.* 15 & 16 & 17. Similiter

&

et de illa recognitione utrum quis fuit seisitus de aliquo libero tenemento die quo obiit ut de feodo an ut de warda supra libro ist. *cap.* 13 14 & 15. Similiter & de illa recognitione utrum scilicet quis præsentaverit ultimam personam occasione feodi sui an warda supra libro 4. *Cap.* 20 & 21 & 22. Hæ recognitiones alias sequuntur prædictas in essoniis & quibusdam rationibus procedunt vel remanent sicut illæ.

Cap. 32.

* Postremo de illa recognitione quæ appellatur de nova disseisina restat dicendum. Cum quis itaque infra assisam domini Regis id est infra tempus à domino Rege de consilio procerum ad hoc constitutū, quod quandoque majus quandoque minus censetur, alium injuste et sine judicio disseisiverit de libero tenemento suo disseisito hujus constitutionis beneficio subvenitur et tale breve habebit.

v. Regist. 196. b.

Cap. 33.

Rex vicecomiti salutem. Questus est mihi N. quod R. injuste & sine judicio disseisivit eum de libero tenemento suo in illa villa, post ultimam transfretationem meam in Normaniam. Et ideo tibi precipio quod si presatus N.

P fecerit

fecerit te securum de clamore suo prosequendo, tunc facias tenementum illud reseisiri de catallis quæ in eo capta fuerunt, et ipsum tenementum cum catallis esse facias in pace usque ad clausum Paschæ, et interim facias duodecim liberos & legales homines de visineto videre terram illam & nomina eorum imbreviari facias & summone illos per bonos sumonitores quod tunc sint coram me vel Justic' meis parati inde facere recognitionem. Et pone per vadium et salvos plegios prædictum R. vel ballivum suum si ipse non fuerit inventus, quod tunc sit ibi auditurus illam recognitionem. Et habeas ibi &c. T. &c.

Cap. 34.

Brevia autem de nova disseisina diversis modis variantur secundum diversitatem tenementorum in quibus fuerint disseisine. Si autem aut levetur fossatum aliquod, vel prosternetur aut si exaltetur stagnum alicujus molendini, infra assisam domini Regis ad nocumentum liberi tenementi alicujus secundum hæc brevia variantur in hunc modum.

Cap. 35.

Rex vic' salutem. Questus est mihi N. quod R. injuste et sine judicio levavit quoddam

dam fossatum vel prostravit, in illa villa ad nocumentum liberi tenementi sui in eadem villa post ultimam transfretationem meam in Normaniam. Et ideo tibi precipio quod si prefatus N. fecerit te securum de clamore suo prosequendo, tunc facias duodecim liberos &c. videre fossatum illud et tenementum &c. nomina eorum imbreviari facias. Et summone per bonos summonitores &c. ut prius.

Cap. 36.

Rex vic' salutem. Questus est mihi N. qd' R. injuste et sine judicio exaltavit stagnum malendini sui in illa villa ad nocumentum liberi tenementi sui in eadem villa vel in alia villa post ultimam transfretationem meam in Normaniam. Et ideo præcipio tibi quod si præfatus N. fecerit te securum de clamore suo prosequendo, tunc facias duodecim liberos, &c. videre stagnum illud et tenementum, &c. ut prius.

Cap. 37.

Præterea si facta fuerit dissei'na in communia pasture tunc breve tale erit. Rex vic' salutem. Questus est mihi N. qd' R. injuste et sine judicio dissei'sivit eum de communi pastura sua in illa villa, que pertinet ad liberum tenementum suum in eadem villa vel in illa alia villa post ultimam transfretatio-

nem meam in Normaniam. Et ideo tibi precipio quod si præfatus N. fecerit te securum de clamore suo prosequendo tunc facias duodecim liberos &c. videre pasturam illam et tenementum et nomina eorum &c.

Cap. 38.

* In hac autem recognitione nullum essonium admittitur. Prima enim die sive venerit sive non is qui dissei sinam fecit, procedat recognitio, quia hic nemini parcitur nec majori, neque minori nec etiam warrantus expectabitur. Si quis disseisinam talem in curia recognoverit, sed warrantum inde vocant, eo ipso remanebit recognitio et ille qui hoc recognoverit in miserecordia domini Regis incidet, et postea summonebitur warrantus & erit placitum inter eum et alium qui eum super hoc nominavit warrantum. Illud autem sciendũ quod semper victus sive fuerit appellans sive appellatus in miserecordia domini Regis remanet propter violentam disseisinam. Præterea si appellans diem suum non fuerit presequutus tunc quoque plegii in miserecordiam domini Regis incident. Simile quoque accidet circa personam alterius si se absentaverit ad diem statutum. Pena autem hujusmodi constitutionis est miserecordia domini Regis tan-

tantum. In recognitione autem est potest cum effectu desiderare is qui novam disseisinam probavit ut precipiatur vic' quod catalla & fructus per preceptum domini Regis vel ejus Justic' interim arestatos faciat habere illi qui disseisinam probavit. In nulla autem recognitione alia mentio solet fieri per judicium curiæ de catallis vel de fructibus. Et nisi vicecomes de fructibus & de catallis ei satisfacere providerit, tunc tale breve impetrabit is qui inde queritur.

Cap. 39.

Rex vic' salutem. Præcipio tibi quod justicies N. quod justè & sine dilatione reddat R. catalla sua, unde queritur quod ea cepit injustè & sine judicio in libero tenemento suo in illa villa infra disseisinam quam ei inde fecit infra assisam meam, unde ipse recuperabit seisinam coram Justic' meis per recognitionem de nova disseisina, sicut rationabiliter monstrare poterit quod ea habere debet, ne amplius, *&c.* T. *&c.*

Ante Lib. 12. cap. 18. fol. 92.

HIC INCIPIT LIBER DECIMUS QUARTUS.

De placitis criminalibus ad Coronam domini Regis spectantibus.

Capitulo I.

Lacita quæ ciuiliter in curia proponuntur, hactenus ex parte sunt expedita. De criminalibus, restat tractandum. Cum quis itaque de morte Regis, vel seditione Regni, vel exercitus, infamatur: aut certus apparet accusator aut non: Si nullus appareat certus accusator sed fama solummodo publica accusat, tunc ab initio salvo accusatus attachiabitur, vel per plegios idoneos, vel per carceris inclusionem. Deinde autem per multas & varias inquisitiones et interrogationes coram Justic' faciendas, inquiretur rei veritas, et id ex verisimilibus rerum judiciis, & conjecturis. Nunc pro eo, nunc contra

contra eum qui accusatur, facientibus. Per legem apparentem purgandus est, vel omnino ab imposito crimine absolvendus. Si vero per hujusmodi legem super capitali crimine fuerit quis convictus, ex Regie dispensationis beneficio tam vitæ quam membrorum suorum ejus pendet judicium, sicuti in cæteris placitis de felonia. Apparente vero certo accusatore ab initio, idem attachiabitur per plegios si quos habuerit quod placitum suum prosequetur. Sin autem plegios non habuerit, fidei suæ religionis solet committi sicut in placitis omnibus de felonia. Solet autem in talibus fides sufficere, ne nimie districtionis securitas, alios terreat a consimili accusatione. Accepta autem ab accusatore securitate de placito prosequendo, tunc is qui accusatur ut prædiximus per plegios salvos & securos solet attachiari, aut si plegios non habuérit, in carcerem detrudi. * In omnibus autem placitis de felonia, solet accusatus per plegios dimitti preterquam in placito de homicidio, ubi, ad terrorem aliter statutum est. Deinde autem dies solet partibus præfigi. Qua existente, essonia ritè currunt legittima ad ultimum, auté accusatore proponente se vidisse,

vel alio modo in curia probato certissime se scivisse, ipsum accusatum machinatum fuisse vel aliquid fecisse in mortem Regis vel seditionem Regni, vel exercitus, vel consensisse, vel consilium didisse, vel authoritatem prestitisse, & hoc ipsum juxta considerationem Curiæ dirationare parato, accusato quoque contra adversus eundem per omnia in Curia legittime negante, tunc per duellum solet placitum terminari. Et sciendum quod ex quo fuerit duellum in hujusmodi placitis vadiatum non potest alterutra partium verbis in ipsius vadii datione propositus, aliquid adjicere vel diminuere, vel aliquatinus à proposito declinare vel resilire, quin pro victo habetur, & lege victi censeatur. Nec alio modo nisi de licentia domini Regis vel ejus Justiciis de cætero possunt sibi ad invicem reconciliari. Si vero appellator victus fuerit, in miserecordia domini Regis remanet, quæ qualis sit in precedentibus dictum est satis, quæ etiam incommoda & quam infamiam victus incurrat, satis supradictum est. Si accusatus fuerit victus quale expectat judicium, paulo ante dictum est rebus insuper

&

& catallis suis omnibus confiscatis & heredibus suis imperpetuum exheredandis. * Admittitur autem ad hujusmodi accusationem quilibet liber homo major infra ætatem constitutus. Si quem appellaverit attachiabitur is qui appellat ut supra expositum est. Rusticus quoque admittitur, mulier autem in nullo placito de felonia ad accusationem admittitur, nisi in quibusdam exceptis casibus de quib⁹ infra dicetur. * Declinare autem potest accusatus in hujusmodi placitis, per ætatem & per mahemii judicium. Ætas autem talis debet esse, quod sit sexaginta annorum vel supra. Mahemium autem esse dicitur, ossis cujuslibet fractio, vel teste capitis per incisionem vel per abrasionem attenuatio. In tali autem casu, tenetur se purgare is qui accusatur per dei judicium, scilicet per callidum ferrum vel per aquam pro diversitate conditionis hominum, scilicet per ferrum callidum si fuerit homo liber, per aquam si fuerit rusticus.

Cap. 2.

* Placitum de occultatione inventi Thesauri fraudulosa ubi certus apparet accusator,

cusator, modo & ordine prædictis solet tractari. Ob infamiam autem non solet juxta legem terræ aliquis per legem apparentem se purgare licet aliter per assisam fieri possit. Nisi prius convictus fuerit vel confessus in curia aliquod genus metalli in loco proposito invenisse & recepisse. Si autem super hoc convictus fuerit, præsumptione contra eum faciente, tenebitur per legem apparentem se purgare, se nihil amplius ibi invenisse vel recipisse, cætera ut prius.

Cap. 3.

* De Homicido cum quis fuerit accusatus sub distinctione præmissâ, judicium est ordinandum & procedendum. Sciendum tamen quod in hoc placita non solet accusatur per plegios dimitti, nisi ex Regie potestatis beneficio. * Duo autem sunt genera homicidii, unum est quod dicitur Murdrum, quod nullo vidente nullo sciente, clam perpetratur, præter solum interfectorem & ejus complices, ita quod mox non assequatur clamor popularis juxta assisam super hoc proditam. In hujusmodi autem accusatione non admittitur aliquis nisi

 fuerit

fuerit de consanguinitate ipsius defuncti, & tunc ita quod propinquior stipiti remotiorem a dirationatione excludat. Est et aliud Homicidum quod constat in generali vocabulo & dicitur simplex homicidium. In hoc etiam placito non admittitur aliquis accusator ad probationem, nisi fuerit mortuo consanguinitate conjunctus, vel homagio vel dominio, ita ut de morte loquatur sub visus sui testimonio. Praeterea sciendum quod in hoc placito, mulier auditur accusans aliquem de morte viri sui si de visu loquatur. Quia una caro fuit vir et uxor. Et generaliter admissum est quod mulier audiatur accusans aliquem de injuria corpori suo inflicta sicut inferius dicitur. In electione accusati erit, vel probationem ipsius mulieris sustinere contra se vel se per dei judicium ab imposito crimine purgare. Compellitur etiam quandoque rectatus de homisidio, legittimam subire purgationem, si turba sequente fuerit in tuga comprehensus, et hoc per juratam patriae fuerit in curia legittime testatum.

Magna carta cap. 33. tollit appellum foeminae de omni morte praeter mortem viri sui.

Cap. 4.

* Crimen incendii sub praemissa forma

&

& generali ordine procedit, tractatur, & terminatur.

Cap. 5.

* Crimen quoque Roberiæ sine specialibus intercurrentibus præteritur.

Cap. 6.

* Raptus, crimen est quod aliqua mulier imponit viro, quæ proponit se à viro, vi oppressam in pace domini Regis. Tenetur autem mulier quæ tale aliquid patitur, mox dum recens fuerit maleficium vicinam villam adire, et ibi injuriam sibi illatam probis hominibus ostendere, & sanguinem si quis fuerit effusus & vestium scissiones, dehinc autem apud præpositum hundredi, idem faciat. Postea quoque in primo comitatu, id publicè proponat. Deinde autem super hac quærimonia facta, judicium ut predictum est ordinabitur. Auditur itaque mulier in tali casu aliquem accusans, sicut & de qualibet alia injuria corpori suo illata solet audiri. Sciendum tamen quod in electione accusati erit in tali casu, vel onus purgationis subire, vel mulieris probationem contra se sustinere. Præterea sciendum quod si quis in

in hujusmodi placito convictus fuerit, simili modo ac in prædictis judiciis de eo est judicandum. Non enim sufficit post judicium, malefactorem ipsum corruptam illam velle ducere in uxorem. Sic enim frequenter contingeret, servilis conditionis homines generosissimas mulieris unius pollutionis occasione perpetuo fedare, vel generosos homines per mulieres ignobiles fedari, & ita claram eorum parentelam indecenter denigrari. Ante judicium inde receptum est quod de licentia Principis, vel ejus Justic' cum parentum assensu, possunt mulier accusans et accusatus beneficio conjugii sibi invicem reconciliari.

Cap. 7.

* Generale crimen falsi plura sub se cõtinet crimina specialia. Quemadmodum de falsis cartis de falsis mensuris, de falsa moneta, et alia similia quæ talem falsitaté continent, sup qua aliis accusari debeat & convictus condemnari. Et horum omnium accusationis modus et ordo ex precedentibus satis elici potest. Illud tamen notando quod si quis convictus fuerit de carta falsa, distringendum est utrum fuerit carta Regia an

an privata. Quia si carta regia, tunc is qui super hoc convincitur condemnandus est tanquam de crimine lese Majestatis: Si vero fuerit carta privata, tunc cum convicto mitius agendum est. Sicut in ceteris minoribus criminibus falsi in quorum judiciis, consistit eorum condemnatio, in membrorum, solummodo amissione, pro regia tamen voluntate et principalis dispositionis beneficio sicut ab initio dictum est.

Cap. 8.

De furtis autem & aliis placitis quæ ad vicecomitem pertinent, quia secundum diversas diversorum comitatuum consuetudines tractari habent & terminari, ad præsens juxta propositi mei exigentiam quod principalem solummodo attendit curiam tractare non decuit.

Explicitus est Liber legum Angliæ.

Capi-

Capitula Libri Primi.

De placitis quæ pertinent ad Curiam Regis, vel ad vicecomitem. Et de essoniis & aliis preparatoriis quæ solent in placitis evenire usquequo ambe partes simul appareant in Curia.

non

Q De

Capitu-

¶ Capitula libri secundi. De his quae solent contingere circa vel statim post ingressum litis & de diracionatione tenementi per duellum vel per magnam assisam & de campionibus, & de his quae pertinent ad duellum vel ad magnam assisam.

Liber Secundus.

Bre-

Capitula libri tertii. De Warrantis, & de duobis dominis per quorum unum se advocat petens, & per alterum tenens.

Liber Tertius.

¶ *Capitula libri quarti. De advocationibus Ecclesiarum.*

Liber Quartus.

¶ *Capitula Libri quinti. De questione status & de Nativis.*

Liber quintus.

¶ *Capitula libri sexti. De Dotibus.*

Liber Sextus.

cum

¶ *Capitula libri septimi. De Hæredibus legitimis & Bastardis masculis sive fœminis majoribus sive minoribus, & de custodia, & privilegio minorum & de ultimis hæredibus qui sunt domini cum feodum cadit in manum eorum & de heredibus intestati & de usurariis & eorum heredibus, & de maritagiis, & aliis donationibus antecessorum & eorum testamentis & debitis que omnia hæredes eorum tenentur warrantizare.*

Liber Septimus.

Ba-

¶ *Capitula*

¶ *Capitula libri octavi. De concordia facta in Curia & de chirographis concordiam continentibus et de recordis curiæ vel curiarum si alterutra partium concordiam & finem factum in curia infregerit.*

Liber Octavus.

¶ *Capitula libri noni. De homagiis & relevis, & servitiis, & auxiliis, & de purpresturiis limitibus invasis.*

Liber Nonus.

De

¶ Capitula

¶ *Capitula libri decimi. De debitis laicorum quæ debentur ex diversis contractibus videlicet ex venditione, emptione, donatione, mutuo, commodato, locato, conducto & de plegiis & vadiis mobilibus sive immobilibus & de cartis debita continentibus.*

Liber Decimus.

 minum

Breve

¶ *Capitula libri undecimi. De responsalibus qui loco dominorum ponuntur in Curia ad lucrandum vel perdendum pro eis.*

Liber undecimus.

¶ *Capitula libri duodecimi. De placitis de recto, & de diversis brevibus Regis de recto vicecomitibus vel dominis feodi directis super diversis casibus.*

Liber Duodecimus.

Placita

¶ Capitula libri decimi tertii. De placitis per Assisas & recognitiones, & de diversis disseisinis.

Liber tertius decimus.

De

Bre-

¶ Capitula libri quarti decimi. De placitis de criminibus quæ ad coronam Regis spectant.

Liber quartus decimus.

De

FINIS.

